

Mikä motivoi liittoon?

Emilia Tolonen 81031

Tampereen yliopisto

politiikan tutkimuksen laitos

Ohjaaja: Tapio Raunio

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu / Poliitiikan tutkimuksen laitos

TOLONEN, EMILIA: Mikä motivoi liittoon?

Pro gradu -tutkielma, 93s., 2 liitettä.

Valtio-oppi

Joulukuu 2011

TIIVISTELMÄ

Tutkielma käsittelee ammattiliittojen jäsenrekrytointia. Tutkielmassa on pyritty selvittämään, minkälaisilla tekijöillä on merkitystä päätökseen liittyä tai olla liittymättä ammattiyhdistykseen tai -liittoon ja lopulta pyritty taustoittamaan ammattiyhdistyksen roolia suomalaisessa yhteiskunnassa ja työväestön keskuudessa.

Tutkielma on toteutettu tilastollista menetelmiä, kuten ristiintaulukointia, käyttäen. Aineistoja käytössä on ollut kaksi: Yhteiskuntatutkimus 2008 -aineisto ja tutkielmaa varten kerätty Mikä motivoi liittoon? -aineisto.

Ammattiyhdistysliike on osa kansalaisyhteiskuntaa, ei muusta yhteiskunnasta irrallinen toimija. Näin ollen sen toimintaan liittyvät muualta yhteiskunnasta tulevat syötteet. Ammattiyhdistysliikkeen jäsenrekrytointiin liittyy siis lukematon määrä muita tekijöitä, arvovalintoja, toiveita, tavoitteita ja myös asenteita. Tutkielman tavoitteena oli kartoittaa näiden tekijöiden vaikutusta jäsenyyspäätökseen.

Tutkielman tärkein johtopäätös on se, että ammattiyhdistysliikkeeseen liittymiseen ja siellä aktiivisesti toimimiseen liittyvät tekijät eivät enää edusta pelkästään yhteisöllistä työläisajattelua, vaan omat edut ovat muuttuneet tärkeimmäksi tekijäksi, joilla selitetään sekä aktiivisuutta, että jäsenyyttä ylipäättäen. Tämän kaltainen asetelma muuttaa jäsensuhdetta enemmän asiakassuhteen kaltaiseksi. Myös ammattiyhdistyksen toimintatavat voidaan asettaa kyseenalaisiksi ja pitää niitä vanhentuneina.

Tutkielman tuloksista on myös huomattavissa tärkeimmiksi mainittujen syiden jakaantuvan luokittain. Korkeasti koulutetut ja parempituloiset ovat toiminnassa mukana useammin yhteiskunnallisista tai aatteellisista syistä. Tuloksista käy myös ilmi, että politiikasta kiinnostuneet henkilöt olivat myös muita useammin mukana ammattiyhdistyksen tai -järjestön toiminnassa.

Sisältö

1. JOHDANTO.....	1
Tutkimuksen rakenne	3
2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	5
2.1 Systeemiteoria ja sen kritiikki.....	5
2.2 Prosessiteoria ja instituutioteoria	9
2.3 Korporatismiteoria	10
2.4 Strategisten valintojen teoria	10
2.5 Korporatistinen strategisten valintojen teoria	11
2.6 Ay-jäsenyys rationaalisena valintana	13
2.7 Henkilökohtaiset vaikutteet	16
2.7.1 Motivaatio, arvot ja asenteet	16
2.7.2 Sitoutuneisuus ja aktiivisuus	18
Kaksoissitoutuminen	19
Aktiivisuus.....	19
Luottamuksen hyvä kehä.....	21
3 SUOMALAINEN TYÖELÄMÄ JA TYÖMARKKINAT	24
3.1 Ay-liike	24
3.1.1 Historia	25
3.1.2. Ay-liikkeen paikka suomalaisessa yhteiskunnassa	27
3.2 Ghent-malli	27
3.3 Tupo-kausi	29
3.4 Individualisaatio.....	29
3.5 Marginaalinen työvoima ja epätyypilliset työsuhteet.....	30
3.6 Ay-liike ja jäsenet.....	31
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	34
4.1 Tilastollinen tutkimus yhteiskuntatieteissä.....	34
4.2 Aineisto.....	34
4.3 Analyysi.....	36
4.3.1 Mittaaminen	36
4.3.2 Tunnusluvut	37
4.3.3 Mittauksen luotettavuus ja testaus.....	39

4.4 Riippuvuus	41
4.4.1 Korrelaatiokerroin	41
4.4.2 Ristiintaulukointi.....	42
4.4.3 Elaboratio.....	42
4.5 Graafinen esittäminen.....	44
4.6 Vastaajien taustat.....	45
5. ANALYYSI	51
5.1 Mikä motivoi liittoon -aineisto	51
5.1.1 Yleisesti ammattia koskevat kysymykset.....	51
5.1.2 Ammattiyhdistysliikettä ja ammattiyhdistyksiä yleensä koskevat kysymykset	55
5.1.3 Jäsenpalveluiden tärkeys.....	57
5.1.4 Palvelualojen ammattiliitto	59
5.2 Yhteiskuntatutkimus 2008.....	63
5.2.1 Osallistumisen aktiivisuus.....	63
5.2.2 Ammattiasema	67
5.2.3 Työnantaja	68
5.2.4 Koulutus.....	70
5.2.5 Puolueläheisyys ja kiinnostus politiikkaan	73
5.2.6 Kotitalouden tuloluokat.....	78
6. YHTEENVETO	80
LÄHDELUETTELO.....	84
Internet.....	84
Aineistot	85
Painetut	85
Liitteet.....	89
Liite 1: Kyselykaavake/mikä motivoi liittoon.....	89
Liite 2: Yhteiskuntatutkimus 2008/kyselylomake.....	99

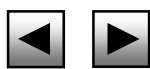

Taulukkoluettelo

Taulukko 1: Parsonsin AGIL-kenttä	5
Taulukko 2: Ammattijärjestön jäsenyys.....	27
Taulukko 3: Ikä %	46
Taulukko 4: Siviilisääty.....	48
Taulukko 5: Koulutus	48
Taulukko 6: Työnantajan sektori	49
Taulukko 7: Tyytyväisyys alaan ja työpaikkaan	53
Taulukko 8: Työelämänlaadun eriolottuvuuksien keskiarvot yksityisillä palvelualoilla.....	54
Taulukko 9: Liiton toiminta työmarkkinoilla.....	60
Taulukko 10: Luottamus liittoon	61
Taulukko 11: Liiton palvelut	62
Taulukko 12: Aktiivisuus sukupuolittain.....	64
Taulukko 13: Aktiivisuuden syyt sukupuolittain	64
Taulukko 14: Osallistumisaktiivisuus ikäryhmittäin	65
Taulukko 15: Osallistumisen syyt ikäluokittain	66
Taulukko 16: Aktiivisuus ammattiaseman mukaan	67
Taulukko 17: Aktiivisuuden syyt ammattiaseman mukaan.....	68
Taulukko 18: Aktiivisuus työnantajittain	69
Taulukko 19: Osallistumisen syyt työnantajittain.....	70
Taulukko 20: Osallistumisen aktiivisuus koulutuksen mukaan.....	71
Taulukko 21: Aktiivisuuden syyt koulutuksen mukaan	72
Taulukko 22: Osallistumisaktiivisuus puolueläheisyyden mukaan	73
Taulukko 23: Aktiivisuus puolueittain	74
Taulukko 24: Aktiivisuus politiikasta kiinnostuneisuuden mukaan	75
Taulukko 25: Aktiivisuuden syyt puolueittain.....	75
Taulukko 26: Aktiivisuuden syyt kiinnostuksen politiikkaa kohtaan	76
Taulukko 27: Aktiivisuus kotitalouden tulojen mukaan.....	78
Taulukko 28: Aktiivisuuden syyt tuloluokittain	79

Kuvioluettelo

Kuvio 1: Systemiteoreettinen viitekehikko.....	8
Kuvio 2: Korporatistinen työmarkkinamalli	12

Kuvio 3: Sukupuolijakauma.....	47
Kuvio 4: Samaistuminen viiteryhmiin %.....	52
Kuvio 5: Tyytyväisyys alaan %.....	53
Kuvio 6: SAK:laisen ay-liikkeen onnistuminen kouluarvosanoin	57
Kuvio 7: Ammattiliiton tärkeimmät tehtävät %.....	58

1. JOHDANTO

Jokainen kansanliike innostaa alussa, mutta ajan kuluessa toiminta arkipäiväistyy, liike muuttuu ja legitiimin hallinnollisen aseman saavuttaminen säännönmukaistaa toimintaa. Näin kävi esimerkiksi vihreälle liikkeelle. Jokainen liike joutuu jossain vaiheessa miettimään uudistumista ja perustelemaan byrokraattisia hallintorakenteita kansalaisille tai kentälle. (Perkka-Jortikka 2004, 14-15)

Myös ay-liike on kohdannut paineita muutokseen yhteiskunnan muuttumisen mukana. Ay-liikkeen rooli ja suhde jäsenistönsä on muuttumassa. Ay-liike ei ole enää samalla tavoin liike, aate tai ismi ja myös sen täytyy perustella tarpeellisuutensa jäsenistölleen ja yhteiskunnalle.

Suomessa ammattiyhdistysliikettä tutkitaan jonkin verran. Suuri osa tutkimuksista on kuitenkin jäsentutkimuksia keskittyen yhteen järjestöön tai keskusjärjestöihin. Työelämää ja ammattiyhdistysliikettä voidaan tutkia monenlaisista lähtökohdista ja parhaimmillaan tutkimus on poikkitieteellistä. Tämä tutkimus luokituu kuitenkin ennen kaikkea yhteiskuntatieteellisistä lähtökohdista tehdyksi tutkimukseksi, jonka sisällä on vaikutteita kuitenkin psykologiasta ja sosiologiasta valtio-oppiin ja peliteorioihin. Tutkimuksella on pyritty hiukan käytännönläheisemmän järjestötutkimuksen ja akateemisen ja teoreettisen tutkimuksen vuoropuheluun.

Käsillä olevan tutkimuksen tavoitteena on valaista ay-liikkeen roolia yhteiskunnassa ja sen kohtaamia paineita yhteiskunnan muuttuessa. Tutkimuksessa pyritään tavoittamaan niitä tekijöitä, jotka motivoivat liittymään ammattijärjestöön ja ammattijärjestön toiminnalle potentiaalisen jäsenistön asettamia toiveita, odotuksia ja vaatimuksia.

Aiemman tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että ay-liikkeen rooli on vähintäänkin muutospaineen alla. Tutkimuksessa pyritään vastaamaan kysymyksiin siitä, onko ay-liikkeelle jäsenistön odottama merkitys ja rooli muuttunut ja onko työelämä yksilöllistynyt siten, että joukko-organisaation merkitys on vähentynyt? Tutkimuksella pyritään etsimään niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat päätökseen liittyä tai olla liittymättä ammattijärjestöön.

Aiemman tutkimuksen perusteella voidaan ennakkoon olettaa, että tietyillä ryhmillä on heikompi tendenssi liittyä ammattijärjestöön ja sitoutua siihen. Tutkimusten perusteella

tällaisia ryhmiä voivat olla esimerkiksi nuoret ja epätyypillisessä työsuhteessa olevat. Tutkimuksessa pyritään myös tarkastelemaan ammattiliittoon sitoutumista ja sitoutumiseen johtavia tekijöitä

Suomalaista työmarkkinamallia leimaa voimakas järjestäytymisaste, mutta tässäkin ilmenee alakohtaisia eroja siten, että julkisella sektorilla ollaan keskimääräistä innokkaampia liittymään jäseneksi, kun yksityisillä palvelualoilla järjestäytyminen on heikompaa. (Kauppinen, 2005.) Näin taustakysymys alasta on merkittävä, mutta se voi myös olla vain välimuuttuja, kun varsinaiseksi syyksi nousevat esimerkiksi ammatti-identiteettiin, samaistumiseen ja epätyypillisiin työsuhteisiin liittyvät kysymykset.

Tutkimus on rajattu koskemaan suomalaista ay-kenttää ja erityisesti tarkastellaan palvelualojen ammattiliittoa PAM ry:tä. Suomalainen ay-liike on monessa mielessä poikkeava ja lähimmät vertailukohteet löytyvät muista pohjoismaista. Tämä rajaa tutkimuksen koskemaan nimenomaan suomalaista kenttää ja sen erityispiirteitä.

Tutkimus tarkentui luonnollisesti tarkastelemaan palvelualoja tutkimuskysymysten kautta: palvelualoilla työskennellään esimerkiksi usein epätyypillisissä työsuhteissa. Tarkoitus on testata taustaolettamia esimerkiksi juuri alasta, työsuhteen laadusta tai koulutuksen vaikuttamisesta pienemmässä PAMin avulla kerätyssä aineistossa ja mahdollisuuksien mukaan löytää säännönmukaisuuksia, joita voidaan yleistää laajempaankin joukkoon.

Tutkimus on toteutettu tilastollisena tutkimuksena nojaten alan teoriaperheeseen. Tilastollisia aineistoja tutkimuksessa on käytössä kaksi: Tutkimusta varten kerättiin PAM ry:n kanssa yhteistyössä aineisto palvelualoilla työskentelevistä liittoon kuulumattomista henkilöistä. Keräys toteutettiin postikyselynä, joka lähetettiin kaikkiaan 600 vastaajalle, jotka työskentelivät matkailu-, ravintola-, kaupan- tai kiinteistöhuoltoaloilla, mutteivät kuuluneet liittoon. Otantaa ei ole kiintiöity taustatietojen mukaan.

Toinen tutkimuksessa käytetty aineisto on vuoden 2008 yhteiskuntatutkimusaineisto, joka on kerätty osana Suomalaisten politiikkatietämys kansainvälisessä vertailussa 2007–2010 -hanketta. Aineisto on kerätty helmi-maaliskuussa 2008 ja on saatu käyttöön Yhteiskunnallisesta Tietoarkistosta. Otanta on kiintiöotanta sukupuolen, iän ja asuinpaikan mukaan. Aineiston tekijät ovat Kimmo Elo ja Lauri Raepeli. Kyselyllä on kartoitettu vastaajien kiinnostusta politiikkaan ja yhteiskuntaan, mahdollisia tiedonhankintakanavia ja mielekkäitä tapoja pyrkiä vaikuttamaan yhteiskuntaan tai päätöksentekoon. Vastaajilta on

kysyty heidän käsityksiä demokratiasta ja parlamentarismista, heidän tietojaan suomalaisesta poliittisesta systeemistä ja myös EU:n vastaavasta. Tässä aineistossa kysyttiin vastaajilta mm. miten kiinnostuneita he ovat politiikasta ja minkälaisissa järjestöissä he toimivat. Aineistoa on käytetty tutkimuksessa soveltuvin osin.

Tutkimuksen rakenne

Toisessa luvussa käyn läpi aiempaa tutkimusta. Luvun on myös tarkoitus auttaa hahmottamaan ay-liikkeen paikkaa ja funktiota suomalaisessa yhteiskunnassa. Aluksi käytän systeemiteoriaa ja sen sukulaisia esittääkseni ay-liikkeen paikkaa yhteiskunnassa ja nämä tuovat osin myös ymmärrystä ay-liikkeen sisäisestä toimintalogiikasta ja siihen ulkopuolelta vaikuttavista paineista ja syötteistä. Ay-liike ei ole yhteiskunnassa muusta irrallaan, vaan on syntynyt ja toimii muun yhteiskunnan ehdoilla. Suomalaisen näkökulman takia olennaista on myös huomata korporatistiset teoriat. Tämän jälkeen käyn ammattiliiton tai -yhdistyksen jäsenyyttä läpi yksilön kannalta. Yleensä yksilön toiminnalle löytyy jokin syy, joka voi olla enemmän tai vähemmän rationaalinen. Yksilö pyrkii tavoittamaan toiminnallaan tiettyjä saavutuksia tai tiloja. Yksilön toimintaa ei kuitenkaan aina selitä pelkkä päämäärähakuisuus, vaan siihen voi liittyä taustalla vaikuttavia arvoja ja asenteita. Nämä taustalla vaikuttavat tekijät voivat olla enemmän tai vähemmän tiedostettuja, mutta niiden merkitystä ei voi sivuuttaa. Yhteisöllisyyteen liittyvät arvot olivat työväenliikkeen syntyessä voimakkaita, mutta ne eivät ole vielääkään merkityksettömiä. Lopuksi kuvaan vielä mm. arvojen ja asenteiden vaikutusta aktiivisuuteen ja sitoutumiseen. Ammattiin ja ammattiliittoon liittyvä sitoutuminen ja identifioituminen eivät välttämättä tarkoita, että työntekijä ei olisi sitoutunut ja motivoiva työntekijä. Ennemmin sen voidaan nähdä johtavan kaksoissitoutumiseen: työntekijälle työ on merkittävä asia, mikä saa työntekijän myös sitoutumaan työhönsä.

Kolmannessa luvussa taustoitan tutkimusta suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen kontekstissa. Suomalainen ammattiyhdistysmalli on yksilöllinen kokonaisuus, jonka ovat muovanneet historian saatossa tapahtuneet asiat ja ideat. Aloitan tämän luvun määrittelemällä ammattiyhdistysliikettä suomalaisessa kontekstissa ja avaamalla niitä tekijöitä historiassa, jotka ovat muokanneet liikkeen sellaiseksi, minkä nyt näemme. Suomalaiselle ammattiyhdistysliikkeelle on leimallista sen suuri valta yhteiskunnassa. Ammattiyhdistysliike on kontrolloinut ja kontrolloi pitkälti ansiosidonnaista työttömyysturvaa, mitä kutsutaan Ghent-malliksi. Tällä hetkellä se joutuu kuitenkin

kilpailemaan uusien yksityisten työttömyyskassojen kanssa. Meidän järjestelmälle leimallinen oli myös tupo-kausi, joka kesti 60-luvulta pitkälle 2000-luvulle. Tämän hetkistä raamisopimusta voidaan pitää tupon jälkeläisenä. Luvun lopussa käsittelen työelämän ja muunkin yhteiskunnan individualisoitumista ja sen vaikutusta ammattiyhdistysliikkeen jäsenistöön ja lopulta kuvaan myös tällä hetkellä palvelualoilla yleisiä marginaalista työvoimaa ja epätyypillisiä työsuhteita.

Kolmas luku käsittelee tutkimuksen toteutusta ja tilastotieteen sille asettamia ehtoja. Luvussa käydään myös tarkemmin läpi käytetyn aineiston hankintaan liittyviä kysymyksiä.

Viimeinen luku käsittelee varsinaisen aineiston analyysin. Molemmat aineistot ovat mahdollisuuksien mukaan analysoitu erikseen. Aluksi käsitellään tätä tutkimusta varten kerättyä Mikä motivoi liittoon -aineistoa. Analyysi on teemoiteltu kyselykaavaketta mukaillen. Luvun loppuosa käsittelee Yhteiskuntatutkimus 2008 - aineistoa. Aineistoa käydään läpi erilaisten taustamuuttujien valossa, etsien mahdollisia syitä aktiivisuuteen tai passiivisuuteen.

2. TEORETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa pyrin esittelemään joitakin erilaisia teorioita, joilla ammattiyhdistysliikkeen olemassaoloa ja toimintaa on selitetty. Esitän ay-liikkeen paikan yhteiskunnassa käyttäen systeemiteoriaa, jonka jälkeen käyn vielä läpi muita työelämäntutkimukselle tyypillisiä teorioita, jotka auttavat omalta osaltaan hahmottamaan ay-liikkeen roolia ja paikkaa yhteiskunnassa, unohtamatta kuitenkaan sisäistä systematiikkaa.

2.1 Systeemiteoria ja sen kritiikki

Ammattiliittojen paikkaa yhteiskunnassa on perusteltu monella tapaa aikojen kuluessa. Talcott Parsonsin esittämä AGIL-teoria on ollut paljon käytetty Ay-liikkeen yhteiskunnallista paikkaa tutkittaessa. AGIL-teoria on funktionaalisiin tai systeemiteoreettisiin teorioihin kuuluva kokonaisuus, joka pyrkii selittämään niitä jokaiseen sosiaaliseen systeemiin liittyviä vaatimuksia, mitkä auttavat pitämään yllä vakautta. AGIL-lyhenne tulee sanoista adaptation, goal attainment, integration ja latency, jotka ovat Parsonsin kuvaamat toisistaan itsenäiset tehtävät. (Heiskala 2002.)

	Pitkän aikavälin säilymistehtävät	Lyhyen aikavälin säilymistehtävät
Ulkoiset säilymistehtävät	A (adaptation): sopeutuminen ympäristöön	G (goal attainment): päämääränasettelu
Yhteiskunta	Taloudelliset resurssit ja instituutiot: talousjärjestelmä	Poliittiset päämäärät ja instituutiot: valtio päätöksentekojärjestelmänä
Sisäiset säilymistehtävät	L (Latency tai latent pattern maintenance): mallinmuodostus	I (Integration): Sisäinen integraatio
Yhteiskunta	Arvot ja instituutiot: perhe, koulutus, uskonto	Normit instituutiot: Yhteisö, laki, normit

Taulukko 1: Parsonsin AGIL-kenttä (Heiskala 2002.)

Taulukossa on esitelty Parsonsian AGIL-nelikenttä ja sen sovellutus yhteiskuntaan. Ensimmäinen käsite (A) adaptation eli sopeutuminen tarkoittaa niitä toimia, mitkä vakauttavat systeemin ja ympäristön väliset suhteet. Järjestelmän pitää etsiä, tuottaa ja jakaa resursseja siten, että muiden osa-alueiden toiminta on mahdollista. Käytännössä yhteiskunnantasolla tämä tarkoittaa taloudellisen järjestelmän toimintaa. Toinen termi (G) goal attainment, eli maali tai päämäärien saavuttaminen kattaa niitä tehtäviä, jotka edesauttavat systeemiä saavuttamaan sen päämäärät. Systeemin tulee siis asettaa tavoitteita ja tehdä päätöksiä niiden saavuttamiseksi. Yhteiskunnan tasolla tämä tarkoittaa usein poliittista päätöksen tekoa ja esim. valtiota tai kuntaa toimijana. Kolmas käsite (I) integraatio tarkoittaa niitä tehtäviä, joilla pyritään vaikuttamaan systeemin yhtenäisyyteen eri osien välillä. Yhteiskunnantasolla tämä tarkoittaa normeja ja normijärjestelmiä ja institutionaalisella tasolla erilaisia yhtenäisyyttä lisääviä toimijoita, kuten esimerkiksi järjestöjä ja yhteisöjä, lakeja, tiedotusvälineitä jne. Neljäs termi (L) latency eli mallin muodostus viittaa systeemin arvojen ja arvojärjestelmien luontiin. Järjestelmä pyrkii pitämään yllä muotonsa ja välttämään sisäisten jännitteiden muodostumisen. Yhteiskunnantasolla tämä tarkoittaa arvoja ja institutionaalisella tasolla arvojärjestelmiä luovia ja ylläpitäviä toimijoita, kuten koululaitosta ja vaikkapa uskontoa. (Heiskala 2002.)

Funktioanalyysissä tarkastellaan lähinnä niin sanottuja ilmifunktioita, jotka näkyvät selvästi ulkopuolelle ja ovat tiedostettuja. Myös piilofunktioiden analyysillä voidaan laajentaa analyysiä. Piilofunktioilla tarkoitetaan niitä tehtäviä, jotka eivät näy tai joiden ei halutakaan näkyvän. Piilofunktiot ovat usein piilossa yhteiskuntarakenteen takana. Ilmi- ja piilofunktioiden lisäksi järjestelmässä voi olla myös niin sanottuja häiriöfunktioita, jotka eivät vastaa toiminnan tarkoitusta ja häiritsevät tavoitteiden saavuttamista ja normaalia toimintaa. (Salminen 2004, 51–54.)

Parsonsian teoriaa on kritisoitu liian jäykäksi, konservatiiviseksi ja liian pysähtyneen kuvan antamisesta yhteiskunnasta. Sen voimaa analysoida esimerkiksi konfliktitilannetta on epäilty. Kritiikin voidaan kuitenkin katsoa olevan siinä mielessä epäoikeudenmukaista, että se on kehitetty nimenomaan yhteiskunnan rakenteiden ja niiden osien välisen tasapainon analysointiin, ei niinkään selittämään muutosta. Tämä ei kuitenkaan estä esimerkiksi konfliktien analysointia. Parsonsian malli jäsentää yhteiskuntaa, eikä näin ollen ole missään

vaiheessa väitettykään sen kuvaavan koko yhteiskunnan todellista tilaa. (Heiskala 1994, 109–113, Robertson & Turner 1991, 8–17.)

Toisaalta Parsonsin teoriaa on kritisoitu liiallisesta funktioiden korostamisesta. Tämä kritiikki on ulotettu myös muihinkin systeemiteorioihin. On sanottu, ettei funktioiden olemassaolo vielä todista mitään, eikä kausaalisesti selitä ilmiötä. Lisäksi funktiot eivät aina ole tiedostettuja ilmifunktioita, joten niistä saatu kuva ei vastaa arkijärjellä pääteltyä. Parsonsin teoriaa on myös kritisoitu liian abstraktiksi ja kielellisesti vaikeaselkoiseksi. Hän on kuitenkin jättänyt jälkensä sosiologiseen tutkimukseen ja osaltaan ollut synnyttämässä systeemiteoreettista koulukuntaa. (Hamilton 1983, 13–21; Robertson & Turner 1991, 8–17.)

Parsonsin nelikenttä-analyysiä voidaan käyttää yhteiskunnan analysointiin, mutta myös yhteiskunnan osakokonaisuuksien tutkimiseen. Näin on tehnyt esimerkiksi John T. Dunlop teoksessaan *Industrial Relation System* (1958), jossa hän analysoi työelämän suhteiden järjestelmää. Dunlop tutki työelämää yhteiskunnan itsenäisenä osajärjestelmänä, toisin sanoen, työelämää ei analysoitu esimerkiksi taloudellisen järjestelmän osana. Näin määrittäneessä teoreettisessa tutkimuskohteessa Dunlop näki kolme tutkimusongelmaa:

Työelämän suhteiden yhteys:

- i. Yhteiskuntaan kokonaistasolla,
- ii. Taloudelliseen alajärjestelmään,
- iii. Työelämän suhteiden sisäinen rakenne ja toimintatavat
(Dunlop, 1958).

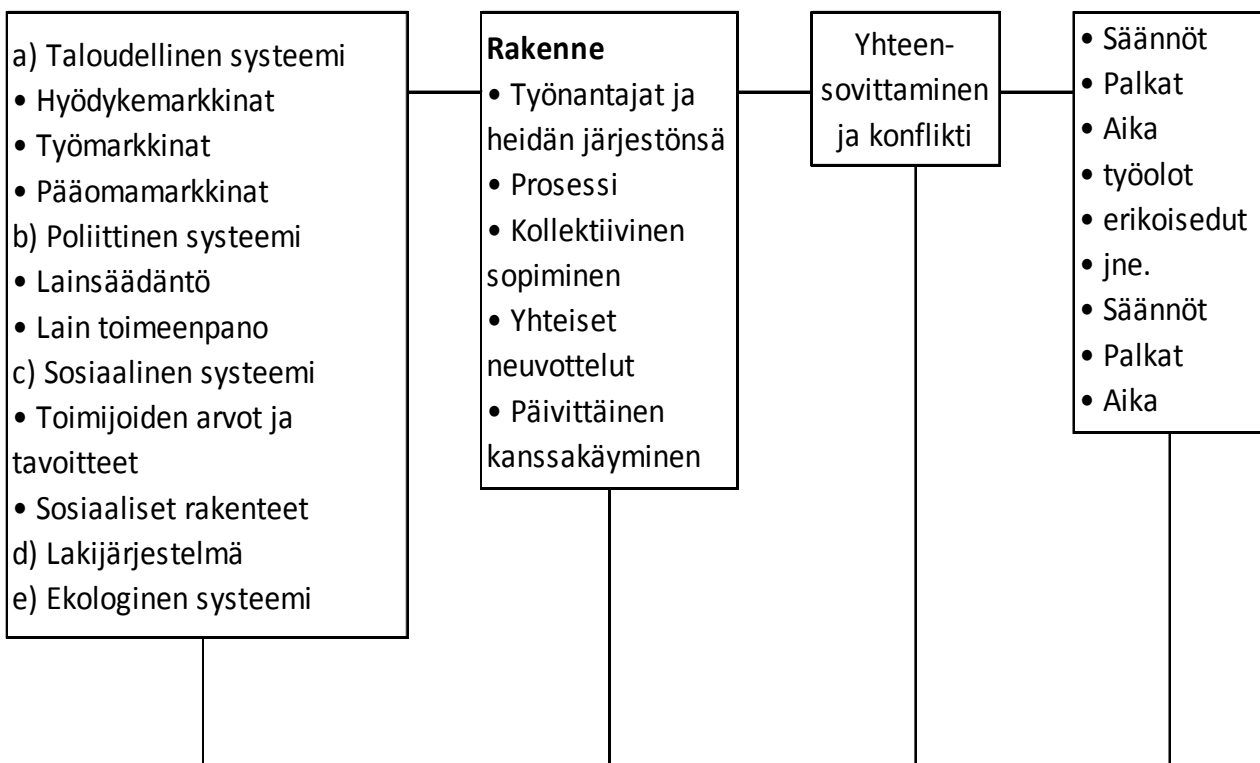
Dunlopin mukaan markkinat ja budjettirajoitteet asettavat työelämän suhteille vaatimuksensa ja niiden muotoa säätelee vallan sijainti ja jakautuminen yhteiskunnassa. Yhteiskunnallisen vallankäytön Dunlop siis sijoittaa työelämän suhteiden ulkopuolelle. Työelämän suhteet Dunlop mieltää Parsonsin hengessä sosiaalisen järjestyksen ongelmana, joka kulminoituu suhteissa tapahtuvaan sääntöjen muodostamiseen. Dunlop mielsi säännöt laajemmin kuin pelkästään sopimuksina, jotka hänelle olivat enemmänkin vain työelämän sääntöjen alaryhmä. (Dunlop, 1958)

Dunlopin teoriaa on arvosteltu mm. liian mekanistisesta systeemiteorian sovelluksesta ja liian suljetusti ymmärretyistä työelämän suhteista. Systeemiteoriaa eteenpäin kehittäneet

mm. A.W.J. Graig ja R. Singh ovat lisänneet teoriaan avoimuutta. Systeemiin vaikuttavat myös ulkoiset syötteet (input) ja se sisältää myös mekanismeja, jotka muuntavat syötteet sisäisiksi prosesseiksi. Lisäksi teoriaan on lisätty takaisinkytkentäjärjestelmä, jolla systeemi kytkeytyy takaisin työelämän mekanismeihin ja yhteiskunnan alasysteemeihin. Syötteet koskevat yleensä valtaa, arvoja, tavoitteita jne. Näin on syntynyt monisyisiä systeemiteoreettisia malleja yhteiskunnan analysointiin ja näin saadaan myös ay-liike kytkeytyä muuhun yhteiskuntaan. (Ilmonen & Kevätsalo 1995, 18–23) Ay-liikkeen olemassaolo on muusta yhteiskunnasta riippuvaa ja muusta yhteiskunnasta tulevat syötteet myös muokkaavat osaltaan ay-liikkeen sisäistä systeemiä ja logiikkaa.

Kuvio 1: Systeemiteoreettinen viitekehikko (Poole 1981, 31–32).

Dunlopin systeemiteoria on vajavainen selittämään kaikkia työelämän suhteita ja niihin liittyviä prosesseja. Se ei myöskään selitä ay-liikkeen joukkovoimaa ja keskittyy muutenkin enemmän rakenteiden, kuin prosessien tutkimukseen. Se antaa systeemistä todellisuutta staattisemman kuvan. Kuitenkin sen avulla tarkasteltuna nähdään ay-liikkeen kiinnittyminen muuhun yhteiskuntaan. Se myös antaa selkeän kuvan siitä, miten ay-liikkeen sisäinen systeemi on rakentunut ja miten siihen vaikuttaa ulkopuoliset vaikutteet ja

on sikäli tarkastelun kannalta hyödyllinen. Ay-liikkeen asema yhteiskunnan välitasolla tuo sille paineita sekä ylä-, että alapuolelta. Sosiaalisia ja taloudellisia paineita liikkeelle aiheuttavat niin valtion talouspolitiikka ja sosiaalistuminen, työelämän hallinta, kuin työpaikkatasolta tulevat töiden uudelleenjärjestelyt, työn ulkoinen kehitys, ja esimerkiksi perheinstituution muutos.

Ay-liikkeeseen kohdistuu myös välitason sisäisiä paineita. Esimerkiksi ay-liikkeen luonne joukko-organisaationa on joitakin tilanteita (lakko jne.) lukuun ottamatta lähinnä symbolista: suurin osa liikkeen jäsenistä ei tunne toisiaan ja työelämän yhä enemmän yksilöityessä, ei ammattikunta, työväestö tai ala ole enää niin tärkeässä asemassa yksilön identiteetin ja samaistumisen kannalta ja näin ay-liike kokee voimakkaita paineita muuttua maailmassa, jossa työväenliikkeen aikainen joukon käsite alkaa jäädä historiaan.

2.2 Prosessiteoria ja instituutioteoria

Systeemiteoriaa kohdanneen kritiikin pohjalta on Richard Hyman kehittänyt työelämän prosessisuhteita kuvaavan mallin (Hyman 1973, 1975). Teorian mukaan työelämässä työllä ja pääomalla on ristikkäisiä etuja, joiden pohjalta ne pyrkivät kontrolloimaan työelämän erilaisia prosesseja, konflikteja, sovitteluja jne. Marxilaisittain ristiriita syntyy siitä, että molempien osapuolten edut, palkat ja yrityksen voitot, otetaan samasta potista. (Kauppinen, 2005, 15.)

Työntekijöillä ja työnantajilla / yrityksillä / omistajilla / sijoittajilla on kuitenkin myös yhteisiä etuja ja intressejä, joita teoria ei huomioi. Esimerkiksi työelämän kehittämisestä hyötyy molemmat osapuolet: työntekijät parempina työolosuhteina ja pääoma parempana tuottona. Kritiikkiä on myös esitetty siitä, ettei teoria ota riittävästi huomioon työntekijöiden järjestäytymistä. (Kauppinen, 2005, 15)

Institutionaalinen teoria painottaa edelliseen verrattuna enemmän työmarkkinoiden järjestäytymistä ja erityisesti sen organisaatioiden roolia. Työmarkkinajärjestöjen kaksoisluonne on olennainen: ne ovat organisaatioita itsessään ja samalla instituutioiden välisiä komponentteja. Institutionaalinen teoria ottaa huomioon sekä toimivat ihmiset, että yhteiskunnan instituutiot. Niillä on siis myös omat sisäiset organisoitumisen järjestelmät, rakenteet, tavoitteet ja välineet. Niiden ensisijainen tehtävä on muodostaa niiden jäsenistön yksittäisistä henkilökohtaisista eduista kollektiivinen etu ja saada tämä neuvoteltua läpi työmarkkinoilla.

2.3 Korporatismiteoria

Korporatismilla työmarkkinoilla tarkoitetaan järjestöjen ja valtion yhteistyötä hoidettaessa työelämään liittyviä suhteita. Käytännössä tämä on usein tarkoittanut kolmikantayhteistyötä, mikä oli tyypillistä suomessakin niin sanottuna tupo-kautena. Yhteistyösuhteen laajuus läheisyys voi vaihdella eri malleissa. Korporatismiin tyyppejä eli käytännössä järjestöjen ja hallituksen välisiä suhteita kuvatessa on synnytetty lukuisia eri käsitteitä kuvaamaan käsillä olevaa mallia. Voidaan puhua esimerkiksi autoritaarisesta tai liberaalisesta korporatismista, yritys- tai järjestökorporatismista ja yhteiskuntakorporatismista.

Suomalaiselle yhteiskunnalle on ollut tyypillistä vahva korporatismi. Vastaavia poliittisia järjestelmiä löytyy muistakin pohjoismaista. Korporatismi on yleinen ilmiö ns. sosiaalidemokraattisissa yhteiskunnissa. Tanskassa ja norjassa järjestäytymisaste on pysynyt suurin piirtein samalla tasolla 80-luvun alusta saakka ja ruotsissa ja Suomessa noussut jonkin verran (Gordon & al. 1980, 479, 495–496.).

Pertti Jokivuori puhuu väitöskirjassaan skandinaavisesta tai pohjoismaisesta ay-mallista, jossa on voimakkaita makrokorporatistisia piirteitä, jossa ammattiliiton vaikuttavat voimakkaasti yhteiskunnan rakenteeseen muutoinkin kuin puhtaasti työsuhteisiin suoraan liittyvissä asioissa. Esimerkiksi suomalaiselle ammattiyhdistysliikkeelle merkittäviä tehtäviä ovat olleet hyvinvointivaltion puolustaminen, se on suhtautunut periaatteessa positiivisesti Euroopan Unionin laajuisiin työehtosopimuksiin ja lisäksi se on ottanut kantaa esimerkiksi energiapolitiikkaan. (Jokivuori 2002, 15)

Erilaisten korporatististen mallien eroja voidaan jäsentää esimerkiksi strategisten valintojen teorialla.

2.4 Strategisten valintojen teoria

Työmarkkinan järjestöt ovat suhteellisen vakaita instituutioita, mutta ympäröivän yhteiskunnan muuttuessa on niidenkin usein muututtava. Näissä muutostilanteissa tehtäviä valintoja ja päätöksiä kuvataan strategisten valintojen teorialla.

Päätöksentekoteorioille on tyypillistä analysoida sitä miten ja missä olosuhteissa päätöksiä tehdään, kuinka paljon eri vastausvaihtoehtojen selvittämiseen ohjataan resursseja ja millä

tekniikalla päätökset tehdään. Päätöksiä tehdessä valitaan myös, miten laajavaikutteisia päätöksiä tehdään: tyydytäänkö täysin inkrementaalisiin vaikutuksiin, vai pyritäänkö päätöksellä aidosti uudistamaan ja luomaan strategiaa tulevaisuuteen sen sijaan, että tehdään vain ihan pakollisin systeemin ylläpidon kannalta.

Strategisten valintojen teoriaa on kehitetty erityisesti yrityksissä, jotka ovat joutuneet tekemään muutoksia organisaatioon esimerkiksi talouden, lakimuutosten tai tekniikan kehittymisen aiheuttaessa painetta. Kochannin mukaan ensisijaisesti yritykset joutuvat tekemään muutoksia, mikä pakottaa sitten myös työmarkkinajärjestöt muuttumaan uuteen ympäristöön sopivaksi. Organisaatio ei kuitenkaan muutu jatkuvasti, vaan se kerää painetta, jolloin muutokset usein tulevat kertarysäyksellä. (Kauppinen, 2005, 17.)

Kochanin yrityskeskeinen lähestymistapa auttaa ymmärtämään amerikkalaisen yhteiskunnan muutoksia, mutta ei sovellu yhtä hyvin suomalaiseen järjestelmään. USA:n mallissa sekä valtio, että järjestöjen työelämänsäätely on verrattain heikko. Suomalaiselle ja pohjoismaiselle järjestelmille tyypillisen korporatismi vesittää pelkän yrityslähtöisen lähestymistavan ja pakottaa ottamaan analyysiin mukaan myös valtion ja järjestöjen tekemät strategiset valinnat.

2.5 Korporatistinen strategisten valintojen teoria

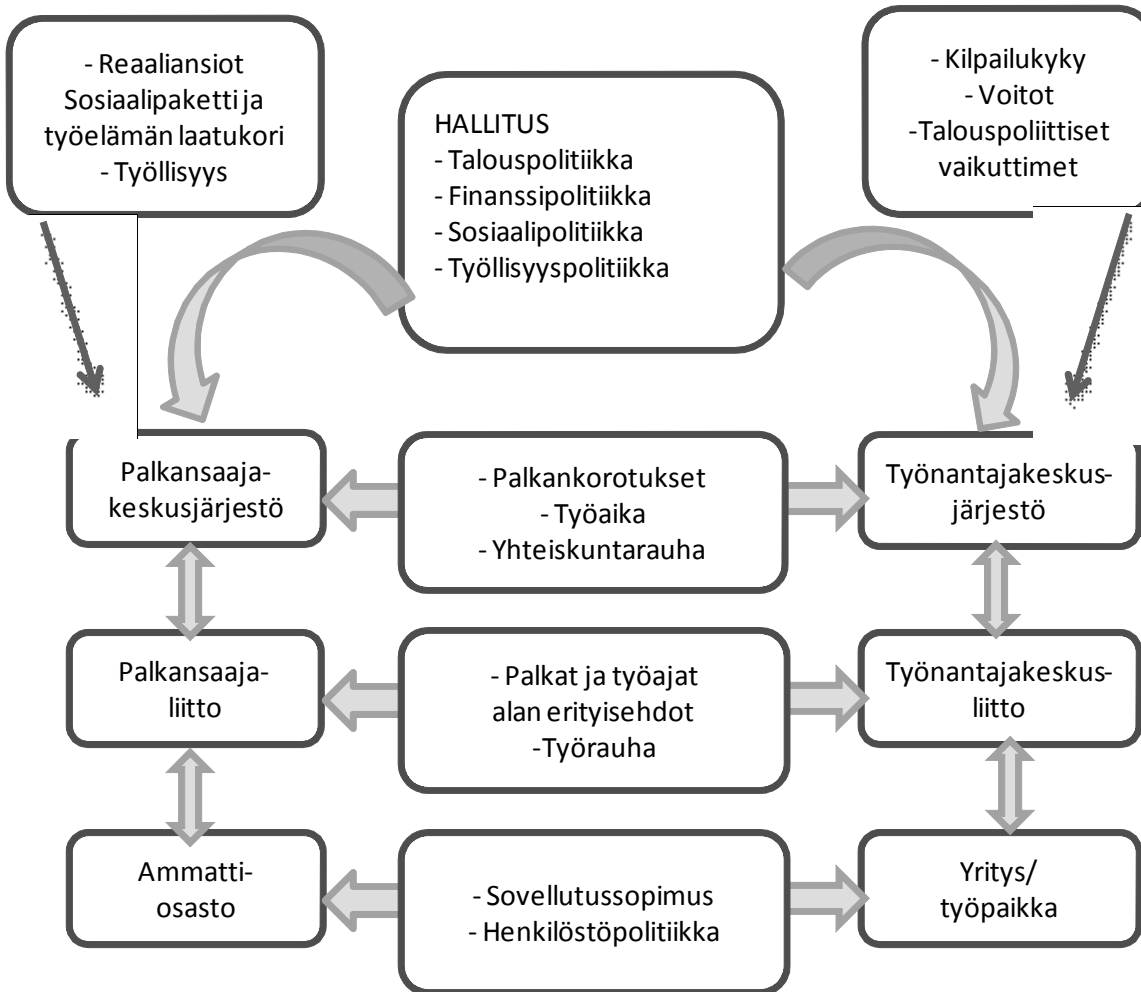
Yhdistämällä korporatistiseen teoriaan strategisen valinnan teoria, on helpompi ymmärtää suomalaisen hyvinvointivaltion työnsäätelyjärjestelmän toimintalogiikkaa. Työelämällä on sisäinen toimintalogiikka, jonka perusteena on palkkatyö. Työ vaihdetaan palkkaan. Kyseessä on eräänlainen sosiaalisen vaihdon tapa, jolloin molemmat osapuolet, työntekijä ja pääoma, saavat haluamansa. Työelämän perusristiriita on kuitenkin se, että sekä pääoman, että työn palkkio otetaan samasta potista. Tämän ristiriidan hallintaan on syntynyt ammatti- ja työnantajajärjestöjä. Pelin säännöt luo valtio. Valtion rooli tässä suhteessa voi olla vain sopimuksen varmistaja, mutta suomalaisessa järjestelmässä valtio on paljon aktiivisempi. On edullista myös valtiolle, että syntyy sellainen sopimusjärjestelmä, jossa palkankorotukset ovat maltillisia ja inflaatio saadaan pidettyä kurissa. Valtio myös tahtoo varmistaa hyvän työllisyystilanteen ja näin vakaan veronmaksajakunnan ja toimivan yhteiskunnan.

Nämä kolme toimijaa muodostavat suomalaisessa yhteiskunnassa työelämän kolmion, joka päättää niistä ehdoista, minkä sisällä alakohtaiset työehtosopimukset on solmittava.

Toimijoiden kiinnittyminen kolmikantayhteistyöhön vaihtelee. Silloin kun yritykset sanelevat neuvotteluiden esityslistan on kyse yrityskorporatismista ja kun vastaavasti valtion rooli on vahva, puhutaan valtiokorporatismista. Jokaiselle näistä systeemeistä on tyypillistä se, että systeemi pyrkii pitämään asemansa hallitsevana ja vakaana ja näin korporatistisen strategistenvalintojenteorian mukaan muutokset tapahtuu usein vasta riittävän paineen kasvettua pakon edessä ja usein myös rytinällä.

Kuvio 2: Korporatistinen työmarkkinamalli (Kauppinen 2005, 21)

Yllä esitetyn kaavion mukaisesti korporatistisessa työmarkkinamallissa on kolme tasoa. Mitä korporatistisempi systeemi on, sitä enemmän päätöksiä tehdään mallin ylimmillä tasoilla. Suomen työmarkkinajärjestelmästä löytyvät kaikki kolme tasoa. Tupo-kauden jälkeen Suomessa on siirretty päätöksentekovastuuta alemmille tasoille, etenkin liittotasolle, mutta myös yritystasolle. (Kauppinen 2005, 20–21.)

2.6 Ay-jäsenyys rationaalisenä valintana

Usein oletetaan yksilön toimivan tehden rationaalisia päätöksiä maksimoidakseen oman ja omaisten hyötynsä. Tämä pitääkin usein paikkansa, mutta yhteiskunnallisessa toiminnassa oma etu ei välttämättä ole ainoa kannuste.

Kun esimerkiksi työssä käyvä ihminen tekee päätöksen liittyä ammattijärjestöön turvatakseen itselleen ansiosidonnaisen työttömyysturvan työttömyyden varalta, voidaan hänen katsoa toteuttavan niitä perusteita, joita rationaalisen valinnan teoriassa nähdään toimintaa ohjaavaksi. Rationaalisen valinnan teorian mukaan valinnan tekee viimekädessä aina yksilö, ei yhteiskunta; yhteiskunta muodostuu yksilöistä ja heidän valinnoista ja niiden seurauksista. (Lind & Kaunismaa 1999, 9.) Rationaalisen valinnan teoriaa on arvosteltu monelta suunnalta, mutta sen avulla voidaan huomata ainakin se, että ihminen voidaan nähdä tekijänä, joka ainakin kykenee rationaalisiin valintoihin, kun siihen on mahdollisuudet olemassa ja olosuhteet tulkittavissa ainakin jossain määrin yksiselitteisesti. Myös ay-liikkeelle voi olla hyödyllistä, jos sen jäsenet pystyvät hahmottamaan itsensä tekijänä, joka voi valintojensa avulla parantaa omaa etuaan.

Rationaalinen toiminta ei kuitenkaan ole pelkkää valitsemista, vaan se on tavoitteellista toimintaa, missä päätöksentekijä asettaa itselleen arvoja ja tavoitteita ja asettaa ne hierarkkiseen järjestykseen. Tavoitteellinen rationaalinen toiminta on myös päätösvaihtoehtojen luomista. (Paloheimo & Wiberg 1997, 265.)

Ihmisen toiminta ei kuitenkaan välttämättä aina ole puhtaan rationaalista. Aina ei ole käytettävissä kaikkea informaatiota, mikä liittyy käsillä olevaan päätökseen, ei riitä resursseja ottamaan selvää kaikista vaihtoehdoista ja niiden seurauksista jne. Yleensä valitaan vaihtoehto, joka tyydyttää riittävässä määrin päätöksentekijän tarpeet ja samalla säästyy voimavaroja, kuten aikaa. Päätöksen tekijä ei elä tyhjiössä ja päätöksiä ei tehdä puhtaalta pöydältä: tilanne ja historia ja esimerkiksi arvot vaikuttavat päätöksentekoon. (Paloheimo & Wiberg, 1997, 266.) Max Weberin mukaan rationaalisuus on vain yksi puoli päätöksentekijän toimintaa. Päätökseen vaikuttaa hänen mukaansa myös esimerkiksi arvot ja traditiot ja päätöksentekijä voi myös motivoitua tunteellisesti. (Weber 1978, 24–25.) Kuitenkin Weberinkin mielestä sosiaalinen toiminta on pääosin päämäärätietoista ja tavoitehakuista. Rationaaliseen valintaan perustuvat järjestelmät, kuten talous tai lainsäädäntö, käytännössä pakottaa länsimaisen ihmisen valitsemaan järkipäätöksellä.

Weber puhuu rautahäkistä ja teräksenlujasta kotelosta, missä kaikki toiminta muuttuu päämäärärationaaliseksi. (Weber 1980, 133 - 136.)

Rationaalisen päätöksenteon teorialle muodostuu ongelmaksi kysymys luottamuksesta ja solidaarisuudesta ja yhteiskunnallisesta järjestyksestä (Lind & Kaunismaa 1999, 9-10). Ihmisten tavoitteet, arvot ja intressit toisinaan yhdistää heitä, mutta usein myös erottaa. Kimmo Lindin ja Pekka Kaunismaan mukaan solidaarisuuden ydin on ihmisten välinen riippuvuus (1999, 10). Uskonto on ollut historiassa usein yhtenäistä identiteettiä luova voima, joka samalla on luonut samalla solidaarisuuden tunteen jäsenten välille. Myös kansallinen identiteetti on tyypillinen solidaarisuuden lähde. Ammatillinen identiteetti muodostuu kuten muukin identiteetti kerroksittain ja vastakohtien kautta. Ryhmäidentiteetti muodostuu vertaamalla meitä niin sanottuun toiseuteen, näin myös ammatillinen identiteetti.

Sosiologinen keskustelu identiteetistä on heijastanut modernin maailman mutkikkuutta ja siinä on myös Hallin mukaan tiedostettu, että tämä subjektin sisäinen ydin ei ole autonominen tai itseään kannatteleva vaan pikemminkin muodostuu suhteessa toiseuteen. Identiteetti on interaktiivinen ja muodostuu minän ja yhteiskunnan välisessä dialogissa. (Hall 1999, 22.)

Postmodernin identiteetti keskustelun pohjalla on oletus, että sekä subjektit, että sosiaalinen maailma on liikkeessä, mikä aiheuttaa subjektin pirstoutumisen. Kokemus minästä ei ole enää yhtenäinen vaan muodostuu useista päällekkäisistä ja mahdollisesti toisiinsa nähden ristiriitaisista identiteeteistä. Postmodernissa maailmassa ihmisen identiteetti ei sido häntä samoin yhteiskuntaan, vaan identiteettiin voidaan valita puolia, arvoja ja asenteita milloin mistäkin. (Hall 1999, 22–23.) Identiteettiä voisi kuvata Ludwig Wittgensteinilta lainatulla köysikäsitteellä: köysi muodostuu lukemattomista säikeistä, joista yksikään ei jatku katkeamatta alusta loppuun ja joista yksikään ei yksin ole vahva. Yhteen kietoutuessaan säikeet kuitenkin muodostavat vahvan köyden. Samoin identiteetti ei muodostu yhdestä yksittäisestä määrittävästä tekijästä.

Nykypäivän kansainvälistyvässä ja sirpaloituvassa maailmassa perinteiset joukkoidentiteetit ovat ongelmallisia ja voimakkain samaistuminen ei koske välttämättä enää kansallisuutta tai yhteiskuntaluokkaa vaan samaistumisen kohteiksi löydetään

esimerkiksi Internetistä erilaisia alakulttuureja. Tämä voi johtaa siihen, että punnitaan tarkkaan kysymystä, miksi muille kuin lähimmille ihmisille pitäisi olla solidaarinen?

Organisaatiot voivat pyrkiä usein ratkaisemaan vapaamatkustaja ongelman rakentamalla sääntöjen ja sanktioiden järjestelmän, joilla ne pyrkivät rajaamaan organisaatiosta hyötyvät niihin, jotka myös osallistuvat järjestelmän kustannuksiin. Lindin ja Kaunismaan mukaan ammattiliitto voi velvoittaa jäsenet jäsenmaksuihin ja liiton lakkoihin, mutta se ei pysty pakottamaan jäsentä sitoutumaan ay-liikkeen perinteeseen tai solidaarisuuteen. ”Pakotteet voivat tuottaa hetkellistä solidaarista käyttäytymistä, mutta eivät voi sitä synnyttää tai syventää.” (Lind & Kaunismaa 1999, 10.)

Vapaamatkustajuuden edut vaikuttavat usein ainakin lyhyellä tähtäimellä olevan jäsenyyttä paremmilta. Työsuhteet eivät nykyään välttämättä ole entisenlaisia: työpaikkaa vaihdetaan useammin ja entistä harvempi tekee koko uransa yhden yrityksen palveluksessa. Etenkin palvelualoilla määräaikaiset työsuhteet ovat yleistyneet ja näin jäsenten motivaatio liittyä liittoon tai jäsenorientaatio eivät välttämättä pohjaa perinteiseen solidaarisuuden tunteeseen.

Solidaarisuuden yhteiskunnalle muodostamaa ongelmaa voi avata sosiaalisen pääoman käsitteen avulla. James S Colemanin mukaan kyse on siitä, miten sosiaaliset suhteet määritellään siten, että ne muodostavat asianosaisille mahdollisimman suuren voimavaran. Sosiaalista pääomaa on eniten sellaisissa suhteissa, missä toiminta perustuu luottamukseen, kitkattomaan informaation kulkuun ja keskinäinen avunanto toimii luontevasti. Colemanin mukaan suljetut sosiaaliset verkostot voivat sisältää enemmän sosiaalista pääomaa kuin avoimet. Suljetulla verkostolla Coleman tarkoittaa sellaista verkostoa, jossa sen kaikki jäsenet ovat tekemisissä toistensa kanssa, kun avoimessa verkostossa vain osan kanssa. (Coleman 1988.)

Ay-liikkeelle solidaarisuus on ollut aiemmin suurempi voimavara ja sen suhdetta jäseniin värittää nykyään voimakkaammin yksilölliset intressit. Ay-liikkeen ja jäsenen suhde voi näin alkaa muistuttaa asiakassuhdetta ja ay-liikkeen rooli muuttuu eräänlaiseksi palveluorganisaatioksi. Lindin ja Kaunismaan mukaan edunvalvontaan voi hyvin sopia hierarkkinen palveluorganisaatio, mutta keskinäiset luottamussuhteet ja solidaarisuus syntyy ruohonjuuritaso toiminnassa ja näin sosiaalista pääomaa ei saada muodostettua

ainakaan samoissa määrin kuin aiemmin. Yhtenäisyyden ja kollektiivisuuden puute voi muodostaa ay-liikkeelle myös legitiimisyysongelman. (Lind & Kevätsalo 1999, 13.)

Ammattiyhdistysliikkeen rooli yhteiskunnassa on moninainen ja sitä selittämään on syntynyt useita teorioita. Ammattiyhdistysliikkeen rooli Suomessa on voimakas ja voimistuu usein taloudellisten laskusuhdanteiden alla. Liike on kuitenkin viimeaikoina kohdannut paineita muuttua paremmin palvelemaan tehtäväänsä. Ammattiyhdistysliikkeen tehtäväksi ei enää välttämättä nähdä yhteisen edun ajaminen vaan sen on yhä suuremmissa määrin tarjottava ratkaisuja jäsenten yksilöllisiin ja joskus hyvinkin lyhyellä tähtämellä esiintyviin ongelmiin. Tätä logiikkaa kuvaa yksinkertaistaen systeemiteoria ja panos – tuotos -malli, mutta se ei kuitenkaan täysin pysty selittämään ammattiyhdistysliikkeen roolia suomalaisessa tai pohjoismaisessakaan yhteiskunnassa, jossa ammattiyhdistysliike on vahvasti osa työelämää säätelevää systeemiä.

2.7 Henkilökohtaiset vaikutteet

Edellä esitettyjen teorioiden valossa voidaan ymmärtää ammattiyhdistysliikkeen toimintalogiikkaa systeeminä, mutta sen toimintaan liittyy yhä enenevässä määrin myös jäsenten henkilökohtaiset tavoitteet, syyt ja asenteet. Tässä luvussa pyrin avaamaan henkilökohtaisiin vaikutteisiin liittyviä käsitteitä ja niiden vaikutusta systeemiin jäsenrekrytoinnista alkaen. Nämä syyt voivat olla motivoimassa liittoon, mutta niillä voidaan myös selventää jäsenten aktiivisuutta liitossa.

2.7.1 Motivaatio, arvot ja asenteet

Käsitteellä motivaatio kuvataan käyttäytymistä ohjaavia tekijöitä. Motivaatiolla viitataan siten tilaan, joka ilmaisee millaisella intensiteetillä, kuinka kiinnostuneena ihminen toimii ja sitä, mihin ihminen pyrkii. ”*Arvot ovat periaatteita ja standardeja, jotka tukevat, selittävät ja motivoivat toimintaa, käyttäytymistä ja asenteita.*” (Burchielli 2006,136.) Arvot ovat usein pohjimmaisena syynä käyttäytymiselle. Onkin sanottu, että niiden vaikutus käyttäytymiseen on voimakkaampaa kuin esimerkiksi asenteiden¹. Toisaalta kirjallisuudessa on myös todettu arvojen vaikutuksen motivaatioon olevan heikko², joten tärkeää on tutkia väliin tulevia tekijöitä. Tärkeinä pidetyillä arvoilla on voimakkaampi yhteys

¹Esimerkiksi Milton Rokeach katsoo arvojen olevan asenteita dynaamisempina käsitteinä suuremmin linkittyviä motivaatioon ja näin myös kaiken käyttäytymisen määrittäjiä. (Rokeach 1973, 18–19, 24.)

² Kts. esim. Maio, Olson, Bernard & Luke 2003.

käyttäytymiseen ja motivaatioon kuin vähemmän tärkeinä pidetyillä arvoilla. Erityisen voimakkaasti arvot vaikuttavat motivaatioon ja käytökseen silloin kun niillä on omaa itseä määrittävä tai itsearvostusta kohottava tehtävä. (Verplanken & Holland 2002, 445.)

Asenteilla on usein arvoja välittävä tehtävä: ihmiset pitävät asenteista, jotka eivät ole ristiriidassa heidän arvopohjansa kanssa. Asenteet ja arvot voivat vaikuttaa käyttäytymiseen joko suoraan tai välillisesti. Voimakkain vaikutus käyttäytymiseen on sellaisella asenteilla, joiden arvopohjaa ilmaiseva funktio on tiedostettu ja valittu tavoiteltaviksi. (Maio & al. 2003, 291–292.)

Myös kiinnostus ay-liikettä kohtaan ja siinä toimiminen pohjaa jonkinlaisiin arvoihin ja tavoitetiloihin. Yhteiskunnallinen osallistuminen jaetaan yleensä instrumentaaliseen ja ekspressiiviseen osallistumiseen. Instrumentaalilla eli välineellisellä osallistumisella tarkoitetaan osallistumista, jossa toiminta on väline erilaisten päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Ekspressiiviselle eli itseilmaukselliselle osallistumiselle tyypillistä on se, että osallistuminen on arvo sinänsä.

Ammattiyhdistysliikkeen jäsenyys voi pohjata sekä kollektiivisiin, että yksilöllisiin arvoihin. Jos ammattijärjestö kykenee luomaan voimakkaan kollektiivisen sitoutumisen, jäsen samaistuu perinteisiin ammattiliittoihin liitettyihin arvoihin ja päämääriin kuten ammattiyhdistysliikkeen rooli olla ”työläisen asialla”, vaikuttaa neuvotteluihin ja lopulta luoda turvaa jäsenistökollektiiville. Yksilöllisistä lähtökohdista ammattijärjestön toimintaan osallistuva painottaa enemmän jäsenyyden instrumentaalista luonnetta. Järjestön ja jäsenen suhde voidaan tällöin nähdä muistuttavan enemmän asiakassuhdetta: jäsen ostaa jäsenyydellään palveluita ja etuja järjestöltä. Jäsenyyden instrumentaalisen luonteen painottaminen on myös todettu ennustavan jäsenen aktiivisuutta ja sitoutuneisuutta toimintaan. (Fullagar & Barling 1989, 224) Instrumentaalista käsitystä sitoutumisesta Suomessa on ehkä helpoin luonnehtia käyttäen esimerkkinä Yksityistä Työttömyyskassaa (nk. Loimaan työttömyyskassa). Yksityinen työttömyyskassa ei aja jäsenistönsä kollektiivisia etuja edustamalla neuvotteluissa, vaan ennemmin tarjoaa ”palveluita” edulliseen hintaan.

Ay-liikkeessä toimiminen voi olla myös identiteetin rakennusväline, sillä voidaan yrittää ilmaista mihin ryhmään kuulutaan. Osallistumalla toimintaan voidaan yrittää korostaa

liikkeen joukkovoimaa. Raja instrumentaalisen ja ekspressiivisen osallistumisen välillä on usein häilyvä ja usein syyt osallistumisen takana ovat limittäisiä ja päällekkäisiä.

Tällä tutkimuksella pyritään valottamaan niitä arvoja, joita ammattiliitolle annetaan ja mitä koetaan sen tärkeimmiksi tehtäviksi.

2.7.2 Sitoutuneisuus ja aktiivisuus

Sitoutuminen ammattiliittoon on tietenkin ensiarvoisen tärkeää ammattijärjestön kannalta. Suomen kaltaisessa laajalti järjestäytyneessä yhteiskunnassa voidaan kuitenkin ammattiliittoon sitoutumisen, sen arvoihin ja toimintamalleihin luottamisen olla eräänlainen työrauhan tae: Työehtosopimuksia neuvotellaan suurien kollektiivien kautta, yhteisiin tavoitteisiin ja sopimukseen sitoutuminen on tärkeää koko järjestelmän kannalta.

Ammattijärjestösitoutumisella tarkoitetaan jäsenen tapaa suhtautua ammattiliittoon. Sitoutumiseen vaikuttaa voimakkaasti se, miten jäsen identifioituu jäsenenä ja hyväksyy liikkeen arvoperustan ja asenteet. Ammattijärjestöön sitoutumista tutkineen Gordonin työryhmä määrittelee ammattiyhdistysliikesitoutumisen:

- a) henkilön vahvaksi haluksi säilyttää jäsenyys ammattijärjestöön,
- b) halukkuudeksi toimia ammattijärjestön hyväksi,
- c) uskoksi organisoituun ammattiyhdistysliikkeeseen.

(Gordon & al. 1980, 479, 495–496.)

Ammattijärjestösitoutuminen koostuu ammattijärjestöuskollisuudesta, halukkuudesta toimia ammattijärjestön puolesta, vastuuntunnosta ammattijärjestöä kohtaan sekä uskosta unionismiin. (Gordon & al. 1980, 479, 495–496.)

Ammattiliiton sisällä on heterogeenisiä ryhmiä, joiden sitoutumisen taustalla olevat arvot ja tavoitteet eroaa toisistaan huomattavasti. Samoin osa jäsenistä toimii liikkeessä aktiivisemmin kuin toiset. Ammattijärjestösitoutumisen luonteeseen vaikuttaa myös se, onko tarkasteltava ryhmä esimerkiksi tuotannon työntekijöitä vai korkeasti koulutettuja. Teollisilla aloilla sitoutumiseen vaikuttaa perinteinen tapa vastustaa työnantajan pyrkimyksiä, kun monilla aloilla ammattiliiton jäsenyys merkitsee ennen kaikkea ammatillista identifikaatiota. (Jokivuori 2002, 14–17, 21.)

Ammattijärjestöön sitoutumista ennustavia tekijöitä voidaan Sverken ja Sjöbergin (1994) mukaan tarkastella jäsenen tarpeiden tai liiton onnistumisen sosialisatioprosessissaan kautta: Toisaalta sitoutumiseen vaikuttaa se, kuinka hyvin järjestö pystyy täyttämään jäsenen taloudelliset ja ei-taloudelliset tarpeet. Toisaalta liitto pyrkii omien sosialisatioprosessiensa avulla juurruttamaan jäsenistöön yhteiset arvot ja normit ensimmäisten jäsenvuosien aikana. (Sverke & Sjöberg 1994, 537–538.)

Ammattiliittoon sitoutumiseen vaikuttaa tutkimusten mukaan useat taustamuuttujat. Sukupuolen vaikutus sitoutumiseen on monitahoinen: Naiset suhtautuvat liittoon jonkin verran miehiä enemmän tunnetason lojaaliuden kautta. Miehet mieltävät sitoutumisen enemmän kollektiivisen toiminnan kautta. Työn itsenäisyyden kokemus saattaa korottaa mahdollisuuksia jäsenyyteen ja palkkauksen tasa-arvoisuuden kokemus voi eri tutkimusten mukaan vaikuttaa joko positiivisesti tai negatiivisesti. (Sverke & Sjöberg 1994, 538.)

Kaksoissitoutuminen

Sitoutuminen ammattijärjestöön ja aktiivisuus sen toiminnassa ei välttämättä tarkoita heikkoa sitoutumista työnantajaorganisaatioon. Tutkimuksissa on pikemminkin huomattu, että ne esiintyvät yleensä yhdessä. Tätä kuvataan yleensä termillä *kaksoissitoutuminen*. Kaksoissitoutumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa työntekijä on sitoutunut sekä ammattijärjestöön, että työnantajaansa. Usein ammattiliittoon hakeudutaan siinä vaiheessa, kun on jonkinlaisia etuja, mitä puolustaa. Näin ollen työpaikka usein edeltää ammattiliiton jäsenyyttä etenkin, jos suhtautuminen jäsenyyteen on instrumentaalinen. Kaksoissitoutumisen käsitteellä on helppoa näin havainnollistaa, ettei työnantajan ja ammattiliiton peli työntekijän/jäsenen sitoutumisesta ole välttämättä nollasummapeli. Työntekijä, joka on kiinnostunut työpaikan asioista, on useammin aktiivinen myös ammattiliitossa. Kun työntekijä on kiinnostunut vaikuttamaan asioihin työpaikalla, on se myös merkki siitä, että työntekijä on sitoutunut työnantajaan ja työpaikalla on hänelle merkitystä.

Aktiivisuus

Ammattiliiton jäsenten aktiivisuus vaihtelee huomattavasti. Suuri osa jäsenistä ei välttämättä osallistu liiton toimintaan aktiivisesti lainkaan, vaan toimivat liitossa asiakkaan tavoin hyödyntäen sen tarjoamia palveluita. Jäsenen aktiivisuuteen vaikuttaa voimakkaasti

hänen motiivinsa toiminnalle. Vähemmän aktiivinenkin joukko voi aktivoitua heille merkittävien asioiden tullessa esiin tai esimerkiksi osallistumalla lakkoiluun.

Osallistumisaktiivisuuteen vaikuttavat mm. organisaatioon sitoutuminen ja sosiaaliseen ryhmään kuulumisen merkitys yksilölle (Taifel & Turner 1986). Yksilön osallistumiseen voi vaikuttaa myös yksilön huomaama, joko hänen tai hänen ryhmäänsä liittyvä aseman parantaminen, jos asemassa on havaittu heikkoutta verrattaessa muihin ryhmiin (Zanna, Olson & Herman 1987). Lisäksi osallistumiseen voi vaikuttaa ainakin koetut vastakkainasettelut esimerkiksi työnantajan ja -tekijöiden välillä. (Jokivuori 1997, 22–28.) Tutkimuksissa on myös huomattu, että yhteenkuuluvaisuuden kokemus, kokemus sosiaalisesta kollektiivisesta identiteetistä ja ryhmään kuulumuus nostaa osallistumisaktiivisuutta (Kelly & Kelly 1994, 63–88.).

Aktiivisuutta ammattijärjestön toiminnassa edeltää sitoutuneisuus järjestöön (kts. mm. Sverke & Kuruvilla 1995; Fullagar & Barling 1989). Toisin sanoen heikosti ammattijärjestöön sitoutuneet ovat vähemmän motivoituneita osallistumaan ammattiliiton toimintaan. Erityisesti ideologisen sitoutumisen järjestöön on tutkimuksissa todettu ennustavan aktiivisuutta (Jokivuori 2002, 77).

Suomessa ammattiyhdistysliiketoimintaan osallistumisen aktiivisuutta on selvitetty myös Mehtätalon vuonna 2005 tekemässä tutkimuksessa, jossa selvitettiin luottamusmiesten osallistumista ammattijärjestön järjestämään koulutukseen. Tutkimuksessa selvisi mm., että aktiivisimpia koulutukseen osallistujia olivat ne, jotka suhtautuivat innokkaasti tehtävänsä hoitamiseen ja olivat motivoituneita päivittämään tietojaan. (Mehtätalo 2005, 52). Tärkeimpiä syitä olla osallistumatta ammattijärjestön koulutukseen luottamusmiehet mainitsivat työkiireet sekä sen, että työnantaja ei arvosta koulutusta. (Mehtätalo 2005, 37–40.)

Jäsenyydessä ja osallistumisaktiivisuudessa voidaan nähdä myös eri ammattialoihin liittyviä eroja. Kehälinna ja Melin tutkivat Metallityöväenliiton ja KTV:n jäsenten aktiivisuutta liitossa. Aktiivisuuden taustalta he löysivät *yleisiä tekijöitä* kuten pitkä jäsenyysaika (yli 10 vuotta), hyvä palkka, keskikokoinen työpaikka ja vasemmistolainen aatetausta. Hyvät vaikutusmahdollisuuden omaan työhönsä esiintyivät myös usein taustalla. Passiivisuutta lisääviä tekijöitä sen sijaan olivat nuori ikä, lyhyt jäsenyysaika, pieni työpaikka ja heikot mahdollisuudet osallistua omaa työtä koskevaan päätöksentekoon. (Kehälinna & Melin

1987, 87–97). Toisaalta kuitenkin esimerkiksi it-alalla järjestäytymisaste on huomattavasti keskiarvoa pienempi, joskin taloudellisesti epävarmempina kausina se jonkin verran kohoaa. Tästä voitaneen päätellä, että it-alalla työskentelevien suhde ammattiliittoon on useammin instrumentaalinen kuin esimerkiksi perinteisillä teollisilla aloilla.

Suomessa ay-liikkeen jäsenyyden syitä ja osallistumisaktiivisuutta on eniten tutkittu SAK:n parissa. Vuoden 2005 jäsentutkimuksen mukaan tärkein luokkasamaistumiskohde SAK:n jäsenille on työväenluokka: yli 60 % samaistuu siihen. Työväenluokkaan samaistuneiden määrä laski 1990-luvulle tultaessa, mutta sen jälkeen vaihtelu on ollut suhteellisen pientä. (Laukkanen 2006, 22.)

Tärkeimpiä syitä jäsenyydelle on SAK:n jäsentutkimuksissa tarkasteltu vuodesta 1984 saakka. Tärkeimmäksi mainittujen syiden muutos on koko ajanjaksona ollut suhteellisen pientä. Tärkeimmiksi syiksi on mainittu jäsenyyteen liittyvä työttömyysturva ja tarve ajaa tehokkaasti palkka- ja työsuhde-etuja. Koko tarkasteluajanjakson aikana 70–80 % vastaajista on nähnyt nämä syyt tärkeimmiksi. (Laukkanen 2006, 25.) Ammattiyhdistysliikkeen toimintaan osallistumisen tärkeimmäksi syyksi SAK:n jäsentutkimuksessa vuonna 2005 vastaajat nostavat tarpeen tietää enemmän työntekijöiden oikeuksista. (Laukkanen 2006, 29.)

SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen tärkeimmäksi tehtäväksi jäsentutkimuksessa vuodelta 2005 nousee taistelu työttömyyttä vastaan. Tämä on nostettu tärkeimmäksi syyksi myös aiempina vuosina (1995, 2000). Muita tärkeiksi mainittuja syitä on puolustaa työttömyysturvaa, taistelu osa- ja määräaikaistamista vastaan, palkkaerojen tasoittaminen, sekä eläke-etujen ja sosiaaliturvan puolustaminen. (Laukkanen 2006, 33.)

Luottamuksen hyvä kehä

Kaj Ilmonen ym. (1998, 45–47) ovat kuvanneet luottamuksen syntyä kolmivaiheisena prosessina, jonka lopputuloksena ajan kanssa kehittyy solidaarisuus. Esimerkkinä luottamuksen synnystä he käyttävät ystävyyttä, joka syvenee sitä mukaa, kun syntyy yhteisiä hyviä kokemuksia ja on lopulta mahdollisesti niin vahva, ettei yksittäinen negatiivinen kokemus voi sitä horjuttaa. (Ilmonen et al. 1998, 45.)

Työelämän suhteet eivät kuitenkaan nojaa ystävyyteen vaikka voivatkin johtaa samankaltaiseen tilanteeseen. Ensimmäinen luottamuksen kehä perustuu uhkaan tai

omaan etuun. Tätä on mahdollista havainnollistaa myös peliteoreettisesti: omaan etuun tai uhkaan liittyvä luottamus syntyy vain siten, että toimijat ovat pitkään vuorovaikutuksessa keskenään. Tällöin pelaajat alkavat laskemaan onko jollekin osapuolelle hyödyllisempää pettäminen vai yhteistyö. Edellinen voi tuottaa hetkellisesti suurtakin hyötyä, mutta voi estää myöhemmän yhteistyön. Yhteistyö voi tällöin tuottaa hetkellisesti heikomman hyödyn, mutta pitkällä jännteellä se katsotaan kuitenkin kannattavammaksi. Luottamus säilyy tässä tilanteessa niin kauan, kun hyödyt sekä rangaistuksen todennäköisyys on selvillä. (Ilmonen et al. 1998, 45.)

Toinen luottamuksen kehä toimii tiedon ja kokemuksen pohjalta. Niitten pohjalta luodaan kuva niistä pelisäännöistä ja normeista, jotka ovat käytössä ja joiden pohjalta toisen osapuolen toiminta on ennustettavampaa ja näin myös luotettavampaa. Myös tieto ja kokemukset muista osapuolista lisäävät mahdollisuutta ymmärtää sen toimintaa esimerkiksi ymmärrettäessä tämän sidosryhmien aiheuttamat paineet jne. (Ilmonen et al. 1998, 46.)

Kolmas ja samalla syvin luottamuksen kehä perustuu samaistumiseen ja tunnesiteeseen. Tällöin toimijat ymmärtävät toistensa päämäärät ja kokevat palkitsevana toimia myös toisen puolesta. Yleensä tämän kaltaisen luottamuksen saavuttaminen vaatii pitkällistä yhteistyötä, yhteisiä arvoja ja vahvaa kollektiivista identiteettiä. (Ilmonen et al. 1998, 46.) vasta kolmannella tasolla voidaan puhua todellisesta solidaarisuudesta.

Ammattiyhdistyksen jäsen rekrytoituu usein yhdistykseen välineellisistä syistä katsottuaan sen olevan oman etunsa mukaista. Kuitenkin myös ammattiyhdistyksen on mahdollista kehittää jäsensuhteitaan ja pyrkiä solidaarisuuteen.

Jäsenen motivaatiota liittyä liiton jäseneksi ja toisaalta myös jäsenen aktiivisuutta liiton sisällä voidaan selittää moninaisin henkilökohtaisinkin syin. Yleensä kyse ei ole yhdestä yksittäisestä tekijästä, vaan syistä, arvoista, tavoitteista jne. muodostuu jokaiselle jäsenelle juuri hänen toimintaansa selittävä verkko. Kaikki syyt jäsenyyteen tai aktiivisuuteen eivät välttämättä tähtää jäsenen partikulaariseen etuun esimerkiksi taloudellisessa mielessä, mutta yhteiskunnan yksilöllistyessä ne ovat kuitenkin merkittäviä muuttujia. Liikkeessä on myös jäseniä, jotka kokevat toimivansa *yhteisen edun* nimissä, mutta tämä voi tarkoittaa myös sitä, että he uskovat omien yksilöllisten etujensa olevan samansuuntaisia. Myös kulttuurilla ja opituilla toimintavoilla on merkitystä ammattiliittoon liittymiselle ja myös

aktiivisuudelle siinä. Tärkeää on myös huomata, että työntekijän sitoutuminen ammattiyhdistysliikkeeseen tai -aatteeseen ei välttämättä ole työnantajan kannalta negatiivinen seikka, vaan voi päinvastoin kertoa siitä, että työntekijälle työ on merkittävä asia ja että työntekijä haluaa kehittää työtään.

3 SUOMALAINEN TYÖELÄMÄ JA TYÖMARKKINAT

Suomalainen työelämä on vauhdikkaan muutoksen kourissa: työntekijät vanhenevat, maahanmuuttajat lisääntyvät, vuokratyömalli yleistyy jne. Jo pelkästään tekninen kehitys on aiheuttanut paineita muokata suomalaisen työelämän rakenteita. Monille länsimaille 1960- ja 1970-luku oli jäsenmäärän kasvun aikaa ja samalla liikkeen vetovoima kasvoi. Ay-liikkeen asema kuitenkin muuttui ratkaisevasti 1980-luvun aikana samalla kun työmarkkinat ja työelämä muuttuivat. Teollinen tuotanto automatisoitui ja alkoi siirtyä kehitysmaihin ja täällä puolestaan palvelusektori alkaa kasvaa. Suomen yhteiskuntaa leimaa palkkatyön merkittävä rooli, palkkatyö määrittää ehtoja monella tavalla: työpaikka, palkka ja ammatti jäsentävät työntekijän arkea merkittävällä tavalla ja ne ovat samalla ihmisen identiteetin rakennuksen välineitä ja arvon ja aseman määrittäjiä. Palkkatyön merkityksestä kertoo myös se, miten suureksi ongelmaksi sen puute koetaan. Palkkatyö ei kuitenkaan ole muualla maailmassa välttämättä yhtä merkittävässä asemassa ja meilläkin se on ollut hallitseva työnmuoto vasta noin 50 vuotta (Melin, Blom & Kiljunen 2007).

3.1 Ay-liike

Ay-liikkeellä tai ammattiyhdistysliikkeellä tarkoitetaan yleensä kollektiivista toimintaa työntekijöiden ja palkansaajien etujen ajamiseksi ja oikeuksien ajamiseksi. Ammattiyhdistysliike jakaantuu ammattijärjestöihin, joiden tavoitteena on koota palkansaajat järjestölliseen yhteistoimintaan. Suomessa ammattiliitot ovat jäseninä keskusjärjestöissä Akavassa, STTK:ssa tai SAK:ssa. Ammattiliitot ovat muodostuneet ajan kuluessa noudattaen kahta linjaa: joko nk. teollisuuslinjaa, jolloin yhteiseen ammattiliittoon kuuluvat yleensä kaikki samalla työpaikalla työskentelevät tai vaihtoehtoisesti nk. ammattilinjaa, jolloin samaan liittoon kuuluu henkilöt, joiden työt muistuttaa toisiaan (Turkka 1999).

Ay-liike on osa kansalaisyhteiskuntaa. Kansalaisyhteiskuntaa on määritelty ja kuvattu eri tavoin, sillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi yhteiskunnan erilaisia esimerkiksi kulttuurisia osa-alueita, joita ei säännellä valtion taholta. Kansalaisyhteiskunta on myös eräänlainen kansalaisten vuorovaikutuksen areena, mutta myös normijärjestelmä, kasvatus ja

socialisaatioprosessi. (Perkka-Jortikka 2004, 13) Kansalaisyhteiskunnan käsitteeseen yleensä liitetään käsitteet kolmas sektori, yhdistys ja (kansalais-) järjestö. Kansalaisyhteiskunnan käsite ei kuitenkaan mielestäni tyhjene käsitteeseen kolmas sektori, vaan kansalaisyhteiskunta tarkoittaa myös kansalaisjournalismia, (yhteiskunnallista) keskustelua ja arkista vuorovaikutusta. Ay-liike linkittyy kansalaisyhteiskuntaan yhtenä osana, jonka rooli on huomattava. Ay-liike on etujärjestöjä, keskusteluareenoita ja painostusryhmiä, mutta myös yhdessäoloa ja sosiaalista vuorovaikutusta, identiteetin osa ja tuttavaverkosto.

3.1.1 Historia

Suomalaisella ay-liikkeellä on pitkä ja rikas historia. Sen juuret on syvällä suomalaisessa hyvinvointiyhteiskuntamallissa ja se on aina ollut merkittävä tekijä määrittelemässä suomalaista hyvinvointia ja varojen jakoa. Ensimmäinen suomalainen ammattiyhdistys oli 1869 perustettu kirjatyöntekijöiden yhdistys (Böckerman & Uusitalo, 2006). Vaikka Suomessa on paikallisia sopimuksia, palkkatariffeja, sovittu jo 1800-luvun lopulla (Kauppinen 2005, 38), nykyisen asemansa ay-liike saavutti vuoden 1940 tammikuun kihlauksen myötä jolloin STK hyväksyi Suomen ammattiyhdistysten keskusliiton (SAK:n edeltäjä) edustamaan neuvotteluissa työläisiä. Työläisten oikeuksien vahvistamiseen kannusti meneillään oleva maailmansota ja pyrkimys kansan yhdistämiseksi.

Suomalaisen ay-liikkeen juuret ovat luokkayhteiskunnassa ja työväenliikkeessä. Ammattiyhdistysliike on muotoutunut ajan kuluessa ja erilaisten aatteiden tai ismien sitä kukin omalla tapaa muokatessa. Vuonna 1621 Suomessa legalisoitiin ammattikuntajärjestelmä, jossa ammatinharjoittajat jakaantuivat eri ammattikunniksi, killoiksi. Killoista tuli merkittäviä poliittisia vaikuttajia sen aikaisessa yhteiskunnassa: ne valvoivat jäsentensä ammatillisia ja yhteiskunnallisiakin etuja (Kauppinen 2005, 34). Ammattikuntien järjestelmä ei Suomessa kehittynyt yhtä suureksi vallankäyttäjäksi kuin Keski-Euroopassa, mutta meilläkin se sääтели käsityöläisammattien harjoittamista vuoteen 1868 saakka. Ammattikuntajärjestelmälle lopulta kohtaloksi kävi kapitalismi ja sen mukana teollistuminen: teollisuus tarvitsi vähän koulutettua, ammattitaidontakin työvoimaa. Vuoden 1859 asetus vapautti käsityöharjoittajat ammattikuntapakosta ja 1868 lakkasi ammattikuntalaitokseen sisältynyt opinkäyntipakko. Vuoden 1879 asetus toi lopulta elinkeinovapauden. (Kulttuuri Sampo 2010.) Ammattikuntakorporatistmin päättymiseen vaikutti myös suhteet Venäjään, joka asetti vuonna 1885 tuontitullit rajalle (Kauppinen,

2005, 36), jolloin suomalaisen teollisuuden oli etsittävä markkinoita lännestä. Tämä muutos aiheutti teollisuudelle paineita uusiin investointeihin, jotta tuotteiden laatu riittäisi länsimaiseenkin myyntiin. Seurauksena oli lama.

Elinkeinovapaus merkitsi työläisille avointa kilpailua työpaikoista ja palkoista. Vuosisadanvaihteen Suomessa sosialismilla oli vahva vetovoima ja työväenliike oli luonteeltaan poliittinen. Työläisten palkkakilpailua hillitsemään syntyi vaatimuksia palkkatariffeista ja työehtosopimuksista. Luokkatietoisuus levisi sosialismin aatteen mukana ja työväestö alkoi järjestäytyä. Ensimmäinen työväen yhdistys oli Helsingin työväen yhdistys, joka perustettiin vuonna 1884 (Helsingin työväenyhdistys 2010). Työväenyhdistysten rinnalle perustettujen ammattikuntien syntyyn liittyy usein työntekijöiden akuuttia taloudellista hätää lievittämään perustettujen ”hätäkatsojen” synty ja niiden tehtäviin lisättiin myös työpaikkojen työolojen parantamiseen tähtääviä tehtäviä (Alakapee 1982, 63–66). Aatteellisesti ensimmäiset työväenyhdistykset olivat kuitenkin liberaaleja. Myöhemmin uskottiin valtiososialismiin, mutta radikaalimmat marxilaiset tai sosialistit wrightiläisliikkeeksi kutsutusta työväenliikkeestä vielä puuttuivat. Poliittinen liike ja ammattiyhdistysliike erkanivat 1800-luvun lopussa. Ammattiyhdistysliikkeen keskusjärjestön luominen ei kuitenkaan erimielisyyksistä johtuen vielä tuolloin onnistunut (Kauppinen 2005, 36–37).

Ensimmäiset kirjalliset työehtosopimukset työnantajien ja -tekijöiden välillä on solmittu jo 1800-luvun lopussa. Graafisen alan sopimus vuodelta 1900 on Suomen ensimmäinen valtakunnallinen työehtosopimus ja siten merkkitapaus ay-liikkeen historiassa. Kuitenkin ennen suurlakkoa 1905 sopimukset olivat vielä harvinaisia. Lakkoilulla ammattiosastot vaativat työehtosopimusten hyväksyntää ja työolojen parantamista sekä eduskunnalta työ- ja sosiaalilakien hyväksymistä. Työväenliike kasvoi nopeasti, osittain siksi, että se vaati myös maalaisköyhälistöä järjestäytymään. Työväenliikkeen painostus ei rajoittunut pelkkien ammattiliikkeiden painostukseen, vaan painetta aiheutettiin myös parlamentille ja työnantajille. Tästä huolimatta ajanjaksoa luonnehtii käsite ammattiosastokorporatismi parhaiten: ammattiosastot asettivat esityslistat yrityksille. Näiden mielenilmausten vaikutukset jäivät lyhytaikaiseksi ja tilanne paheni ensimmäisen maailmansodan aikana. (Kauppinen 2005, 38–41.)

3.1.2. Ay-liikkeen paikka suomalaisessa yhteiskunnassa

Suomalaiset ovat perinteisesti olleet aktiivisia liittymään ammattiliittoihin. Tämän hetkinen trendi näyttäisi kuitenkin olevan, se että ammattiliittojen jäsenmäärät hiljalleen laskee ja samalla yksityisten työttömyyskassojen jäsenmäärät ovat nousussa.

Vuosi		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Järjestö/kassa	Sukupuoli								
Ammattijärjestö+kassa	Kaikki työssä olevat palkansaajat	73,6	72,2	72,5	75,2	72,1	72,6	72,4	71,1
	Miehet	72,3	68,9	71,3	69,7	69,0	68,5	67,0	69,6
	Naiset	74,8	75,2	73,6	80,0	74,9	76,1	79,2	73,1
Vain työttömyyskassa	Kaikki työssä olevat palkansaajat	8,3	10,1	9,7	9,9	10,4	10,2	11,2	11,8
	Miehet	8,6	11,4	10,0	11,5	10,1	12,1	12,3	9,3
	Naiset	8,1	8,9	9,5	8,5	10,7	8,6	9,8	15,2

Taulukko 2: Ammattijärjestön jäsenyys (tilastokeskus 2008).

Kuitenkin ammattiliitoilla on edelleen hyvin vahva rooli yhteiskunnassa. Edelleen noin 70 % palkansaajista kuuluu ammattiliittoon, joten liittojen rooli painostusryhminä ja neuvottelujen osapuolina on edelleen vahva.

3.2 Ghent-malli

Yksi pääsyyistä liittojen vahvaan rooliin on niiden rooli ansiosidonnaisten päivärahojen hallinnossa. Tämä malli on nimetty Ghent-malliksi Belgialaisen kaupungin mukaan. Malli on käytössä Belgiassa ja Norjaa lukuun ottamatta kaikissa pohjoismaissa. Ghent-mallissa ammattiliittoihin kytköksissä olevat työttömyysturvarahastot keräävät jäseniltä veroluonteisia maksuja. Yksityiset työttömyyskassat ovat alkaneet yleistyä vasta 1990-luvulta. Yksityisten työttömyyskassojen ilmestymisen myötä on varsinaisten ammattiliittojen merkitys kilpailun myötä kaventunut.

Kaikki liiton jäsenet ovat työttömyyskassan jäseniä automaattisesti³ ja liiton ulkopuoliset voivat liittyä kassaan vapaaehtoisesti. Vakuutusmaksut kerää yleensä työnantaja palkasta veroluonteisina maksuerinä, jotka ovat verotuksessa vähennyskelpoisia. Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa suurinta osaa työttömyysvakuutusmaksurahastoista hallinnoi ammattiliitot, jotka hyväksyvät jäsenikseen kaikki, jotka työskentelevät määrätyllä alalla ja alueella. (Lind 2004, 621–625). Kuulumalla työttömyysvakuutuskassaan on mahdollista saada ansiosidonnainen työttömyysturva työttömyyden kohdatessa. Yritysten jäseniltä perimät maksut kattavat kuitenkin vain noin 5.5 % kaikista työttömyyskassan menoista. Loput rahoituksesta tulee valtiolta (n. 40 %) ja yrityksille ja työntekijöille pakollisilla vakuutusmaksuilla, siis myös liittoon kuulumattomilta henkilöiltä. (Böckerman & Uusitalo, 2006)

Liiton vaihtoehdoksi on syntynyt yksityinen työttömyyskassa eli niin sanottu Loimaan Liitto tai Loimaan kassa. Yksityinen työttömyyskassa on tällä hetkellä suurin suomalaisista työttömyyskassoista ja sen jäsenmäärä oli vuoden 2011 lopussa 314.702 henkeä (YTK 2012). Yhteensä erilaisia työttömyyskassoja oli vuoden 2009 lopussa yhteensä 36, joista kaksi yrittäjäkassaa. Jäseniä näissä oli yhteensä 1 998 000 henkeä. Niin sanottuja yksilöjäseniä eli liittoon kuulumattomia henkilöitä kassoissa oli 362 000. Työttömyyskassojen jäsenmaksuperusteet ovat joko tulojen määrään perustuvia tai kiinteitä euromääräisiä maksuja. Prosenttiperusteiset jäsenmaksut vaihteli rahoitus- ja erityisalojen 0,13 %:sta palvelualojen 0,45 %:iin. Yrittäjien kassojen jäsenmaksut olivat 2,7-2 %. Kiinteät jäsenmaksut vaihtelivat lääkärien 14 euron vuosimaksusta toimihenkilöiden 84 euroon vuodessa. YKT:n jäsenmaksu vuonna 2009 oli 67 euroa vuodessa, joka tekee siitä houkuttelevan ainakin korkeisiin prosenttiperusteisiin jäsenmaksuihin verrattuna. (Kukkonen et al. 2010)

Liittoon ja yksityiseen työttömyysvakuutuskassaan kuulumattomat ovat oikeutettuja kansaneläkelaitoksen maksamaan työttömyysturvaan. KELAn maksamat työmarkkinatuki ja peruspäiväraha ovat yleensä pienemmät kuin liiton tarjoamat ansiosidonnaiset päivärahat. Työttömyysvakuutuskassa onkin yksi merkittävimmistä syistä, jos ei merkittävin liittoon liittymisen taustalla. Pertti Jokivuoren mukaan jopa 58 % piti 2003 vuonna työttömyysturvaa erittäin tärkeänä syynä liittyä liittoon (Böckerman & Uusitalo, 2006).

³ Joitakin poikkeuksia koskien esimerkiksi opiskelijoita

3.3 Tupo-kausi

Tupo eli tulopoliittinen kokonaisratkaisu tarkoittaa tulojaosta ja siihen liittyvistä työehdoista sopimista työmarkkinajärjestöjen kesken. Usein myös valtio osallistuu neuvotteluihin osapuolena. Suomessa pyrittiin pitkään käyttämään tätä ns. kolmikantamallia sopimuksia tehtäessä, missä järjestöjen lisäksi neuvotteluissa mukana oli myös valtio, joka saattoi kannustaa osapuolia sopimuksiin esimerkiksi lupaamalla verohelpotuksia jne.. Tällöin liittojen keskeiset työehtosopimukset (TES) rakentuu tupon antamien raamien sisään. Yksittäiset työntekijä- ja työnantajajärjestöt päättävät itse osallistumisestaan tupoon ja se katsotaan usein syntyneeksi vasta kun riittävä määrä järjestöjä on liittynyt mukaan ja näin riittävän suuri osa työnantajista, -tekijöistä ja aloista on sopimuksen piirissä.

Ensimmäinen tupo Suomessa syntyi 1969 valtakunnansovittelijan Keijo Liinamaan johdolla. (Wikipedia 2009)

Näillä näkymin viimeisen kerran tuposta Suomessa neuvoteltiin vuonna 2008, jolloin sopimusta ei enää saatu syntymään. Elinkeinoelämän Keskusliiton hallituksen puheenjohtaja Antti Herlin linjasi EK:n kevätkokoukseen seminaarissa 21.5.2008 pitämässään puheessa tupo-kauden päättyneeksi. "Kansainvälinen rakennemuutos, talouden syklit ja alati koveneva kilpailu edellyttävät, että yritykset pystyvät tunnistamaan herkästi toimintaympäristön muutokset ja toimimaan tilanteen vaatimalla tavalla." (Herlin 2008.) EK:n linjan mukaan oli sopimusneuvottelut siirrettävä liittotasolle ja mahdollisimman paljon valtaa annettava myös työpaikoille, jolloin päätöksistä tulee mahdollisimman joustavia vastatakseen muuttuvan maailman asettamiin haasteisiin. (Herlin 2008.)

3.4 Individualisaatio

Suhtautuminen työhön

1960-luvulta saakka on sosiologisessa työn tutkimuksessa otettu esiin näkemys, jossa painottuu vahvemmin vapaa-ajan keskeisyys ja työn välineellisyys (Melin, Blom & Kiljunen, 2007, 10). Työhön suhtautumista voidaan arvioida työn välineellisyyteen suhtautumisen ristiriitaisuudella, jossa toisessa ääripäässä henkilö pitää työtä pelkästään välineenä hankkia rahaa ja elintasoja jne. ja toisella puolella työtä arvostetaan muutenkin ja sen kanssa vietettyä aikaa pidetään siinä määrin mielekkäänä, että sitä voisi tehdä vaikka ei

tarvitsisikaan sen tuomaa rahallista korvausta. Suomalaiset jakaantuvat tämän kysymyksen äärellä voimakkaasti ja suhtautuminen on myös ristiriitaista. Joka kolmas vastaaja vuonna 2005 toteutetussa International Social Survey Program (ISSP) kyselyssä koki työn vain keinoksi ansaita rahaa, ei sen enempää, eri mieltä väitteen kanssa oli puolet. Kolmannes vastaajista nauttisi ansiotyöstään, vaikkei tarvitsisi sen tuomaa rahaa, mutta puolet oli väitteen kanssa erimielisiä. (Melin, Blom & Kiljunen, 2007, 14.)

Suhtautuminen työhön välineenä vaihteli vastaajan aseman mukaan. Kaikkein instrumentaalisemmin työhön suhtautuivat työttömät ja kaikkein vähiten esimiesasemassa olevat ja yrittäjät. Poliittisen kannan vaikutusta voi pelkistetysti ja yleistäen kuvata siten, että vasemmisto ja keskusta kokevat työn huomattavan usein välineenä kun kristillisdemokraattien ja kokoomuksen jäsenet samaistuvat voimakkaammin työn sisältöihin. Kaikkein vähiten työn välineenä näkee akateemisesti koulutetut, kun vähänkoulutetuista peräti 40 % pitää työtä välineenä. (Melin, Blom & Kiljunen 2007, 17.) Englantilaisessa laajassa hyvinvoivaa työläistä käsitelleessä tutkimuksessa (Goldthorpe et. al. 1968) havaittiin työntekijäasemassa olevien suhtautuvan työhön huomattavasti välineellisemmin kuin esimies- tai asiantuntija-asemassa olevat. Sama ilmiö vahvistuu Suomea koskevan Luokkaprojektin tutkimuksessa (1984) ja myös 2005 vuonna kerätystä ISSP-aineistossa. (Melin, Blom & Kiljunen 2007, 17.)

3.5 Marginaalinen työvoima ja epätyypilliset työsuhteet

Marginaalisella työvoimalla tässä yhteydessä tarkoitetaan sitä joukkoa, joka ei kuulu niin sanottuun ydintyövoimaan. Päivi Vihma kuvaa ydintyövoimaa Talouselämän artikkelissa vuodelta 2008:

”Ydintyövoimaa on työpaikkojen henkilöstöstä se osa, jonka jatkuvaan koulutukseen ja kehitykseen työnantajat investoivat. Ryhmänosuus on 30–40 prosenttia työvoimasta. Työsuhde on jatkuva ja edut vähintään kohtuulliset.” (Vihma 2008.)

Marginaaliseen työvoimaan kuuluu siis paljon epätyypillisissä työsuhteissa olevia työntekijöitä, esimerkiksi osa-aikaisissa tai määräaikaisissa työsuhteissa olevat ja uudempana ilmiönä vuokratyövoima. Tutkimuksissa on myös saatu viitteitä siitä, että

lyhyet työsuhteet lisäävät riskiä masennukseen (kts. Esim. Virtanen & al. 2007 *Pätkätyö ja masennuslääkkeet rekisteriaineistojen valossa*).

Epätyypilliset työsuhteet ovat yleisiä erityisesti yksityisillä palvelualoilla ja nuorten naisten keskuudessa. Nuorista SAK:n naisjäsenistä vuonna 2005 epätyypillisessä työsuhteessa työskenteli jopa 65 %. 1990-luvun loppupuolella muut kuin kokopäiväiset vakiintuneet työsuhteet lisääntyivät nopeasti. Epätyypillisiä työsuhteita on kautta linjan naisilla enemmän kuin miehillä ja nuorilla enemmän kuin varttuneemmilla työntekijöillä. (Pajunen 2005, 27.)

Marginaalinen työvoima joustaa työnantajan tarpeiden mukaan ja tasaa esimerkiksi kysynnän aiheuttamaa vaihtelua. Omasta halustaan osa-aikaisissa työsuhteissa työskentelee enimmäkseen opiskelijoita ja nuoria ja toisaalta myös osa-aikaeläkkeellä olevia. Muutoin osa-aikatyötä tehdään useimmiten vastoin omaa tahtoa. Osa-aikaisesti työskentelevät tyypillisesti naiset etenkin yksityisillä palvelualoilla ja teollisuudessa. Osa-aikainen työ on kuitenkin Suomessa muuta Eurooppaa harvinaisempaa. (Pajunen 2005, 28–29.)

3.6 Ay-liike ja jäsenet

Ay-liikkeen jäsenmäärät ovat hiukan laskeneet 1990-luvun huipun jälkeen. Edellinen lama lisäsi ammattiliittojen jäsenten määriä, mutta 2010-luvun taantumalla ei näytä olevan samankaltaista vaikutusta. Tässä luvussa esitän kuvaan erilaisten ryhmien järjestäytymisastetta ja liiton suhdetta jäseniinsä. Ay-liikkeen tausta on joukkoliikkeessä, mutta riittääkö se enää nykyisessä yhteiskunnassa? Mitä ammattiliitto tarjoaa jäsenilleen? Minkälaista on ammattiliiton ja jäsenen välinen vuorovaikutus? Aluksi kuvaan liittojen jäsenistöä tilastojen valossa.

Vuonna 2008 suomalaisista 74 % kuului liittoon. Naiset liittyvät ammattiliittoihin jonkin verran innokkaammin: 77 % naisista on liiton jäseniä, kun miehistä vastaavasti vain 69 %. Nuoret eivät ole olleet yhtä kiinnostuneita liiton jäsenyydestä verrattuna suuriin ikäluokkiin. Julkisella sektorilla järjestäytymisaste on korkeampi verrattuna yksityiseen sektoriin ja vakituisessa työsuhteessa olevien järjestäytymisaste on huomattavasti korkeampi (75 %) kuin epätyypillisimmissä työsuhteissa olevien (68 %). Ulkomaalaistaustaisten järjestäytymisaste on muita heikempi. (Tilastokeskus, 2008)

Suomalaiselle ammattiliitoille hankalia rekrytoitavia ovat nuoret ja epätyypillisessä työsuhteessa olevat. Lisäksi haastavia ryhmiä ammattiliitoille ovat maahanmuuttajat, it-alan työntekijät ja pienten yritysten johtoasemissa olevat. Ammattiliitot ovat alkaneet aktiivisesti kampanjoimaan uusia jäseniä saavuttaakseen.

Suomessa on kolme ammattiliittojen keskusjärjestöä: Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö (SAK), Akateemisten Toimihenkilöiden Keskusjärjestö (AKAVA) ja Toimihenkilökeskusjärjestö (STTK). Akavaan ja STTK:n välillä on jonkin verran kilpailua jäsenistä, mikä johtunee perinteisten työnkuvien muutoksesta.

Liiton ja jäsenen välinen suhde

Saavuttaakseen mahdollisimman paljon valtaa, pyrkii ammattiliitto monopolisoimaan ammatin. Ammattiliiton taustan peruslogiikan mukaan ammattiliitto pyrkii rajoittamaan työntekijäkilpailua, milloin työnantajan valta kapenee. Ammattiliiton on siis tiettyyn rajaan saakka pyrittävä kasvattamaan jäsenkuntaansa ja saavutettuaan riittävän valta-aseman alkaa rajoittaa jäseneksi pääsyä. Monopoliaseman luominen siis riippuu käytännössä siitä, miten hyvin ammattiliitto pystyy rajoittamaan alalle pääsyä. Onnistuminen tässä riippuu pitkälti siitä miten ammatti, ammatin edellytykset, kvalifikaatiot ja koulutukset määritellään ja missä määrin ammattiliitto pystyy niihin vaikuttamaan. Ammattiasemien itsemäärittely tai määrittely yhdessä työnantajien ja valtion kanssa takaa ammattiliitolle hyvä aseman; hyviä esimerkkejä tästä ovat esimerkiksi lääkärit. Ulossulkeminen toimii parhaiten niillä aloilla, joissa toimiminen vaatii korkeaa ammattitaitoa. Näilläkin aloilla on kuitenkin monopoliasema vaarantunut tai ainakin vaarantumassa. Tällaisen aseman saavuttaminen vaatii 'erikoisammattitaitoa', mutta ammattien määrittely on siirtynyt jo osittain kansainvälisille areenoille ja erilaisten direktiivien ja sopimusten varaan.

Suurin osa työntekijöistä on kuitenkin 'puoliammattilaisia' tai 'suorittavaan' luokkaan kuuluvia. Monopoliaseman saavuttaminen näillä aloilla on hankalaa tai lähes mahdotonta. Tällöin työvoima pyrkii järjestäytymään kartellimaisiin liittoihin. Tällä hetkellä kuitenkin perinteisissä käsityöläisammateissa on sellaisia aloja, joilla voisi olla mahdollisuus, niin halutessaan, pyrkiä monopoli-tyyppiseen sulkeumaan. Näillä aloilla vaaditaan usein sellaisia kädentaitoja, joita nykypäivänä entistä harvempi osaa.

Perinteisesti työntekijän ja ammattiliiton suhdetta määrittää ammattiin liittyvä identiteetti. Liittojen on pyrittävä vahvistamaan sitä mahdollisuuksien mukaan. Identiteetin kautta

saadaan määriteltyä alan ammattilaiset ja sulkemaan muut pois ja ammattiliitto saa jäsenten välillä koetun solidaarisuuden kautta joukkovoimaa. Tällä hetkellä kuitenkin vaikuttaisi, että ihmisten identiteettien määrittelyssä on kilpailu kiristynyt: ammatti ei ole välttämättä enää määräävä tekijä, vaan tilalla voi olla jokin muu ryhmä ja useita erilaisia identiteettejä, jotka yhdessä muodostavat monimutkaisen kokonaisuuden.

Liiton ja jäsentenvälinen vuorovaikutus

Järjestöjen olomassaolo riippuu loppujen lopuksi jäsenistön pysyvyydestä ja uusiutuvuudesta. Tästä syystä kommunikaatio on liittojen ja jäsenten välillä erittäin tärkeää. Jälkmodernille yhteiskunnalle tyypilliset yksilöllistyminen ja erikoistuminen asettavat haasteensa joukkoliikkeen omaiselle järjestelmälle myös kommunikaation kannalta. Etenkin Euroopan integraatio heikentää mahdollisuuksia keskitettyihin tulopoliittisiin ratkaisuihin ja nyt ay-liikkeen on hankalampaa saada jäsenistöään uusiutumaan perinteisillä tavoilla. Ay-liikkeen onkin nyt mietittävä uudestaan mitä ay-liikkeen jäsenyys oikeastaan tarkoittaa tai on.

Lainaan Kaj Ilmonen ja Kimmo Kevätsalon kirjasta Ay-liikkeen vaikeat valinnat (1995) käsitettä *jäsensuhde*. Ilmonen ja Kevätsalo haluavat erottaa toisistaan jäsenyyden ja ne toimintamallit, jotka ylläpitävät tai murentavat sitä. Edellisen liittyessä enemmän siihen, mitä jäsenyys koskee ja jälkimmäisen tarkoittaessa yhtäläisesti jäsenten toimintatapoja ja liikkeen käytäntöjä. Termillään *jäsensuhde* Ilmonen ja Kevätsalo tarkoittavat pelkkää tietoa siitä, mitä jäsenyys koskee. (Ilmonen & Kevätsalo 1995, 64.)

Jäsenyyteen ay-liikkeessä tai jäsensuhteeseen liittyy niin tunnepitoisia siteitä, kuin oman edun tavoitteluakin.

Kaiken kaikkiaan suomalainen ay-liike on muotoutunut historian saatossa persoonalliseksi kokonaisuudeksi, jolle vertailupohjaa löytyy luonnollisimmin muista pohjoismaista. Ay-liikkeen syntyyn, muotoutumiseen ja jatkuvaan kehitykseen on vaikuttanut muun yhteiskunnan sille asettamat paineet ja tavoitteet.

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tilastollinen tutkimus yhteiskuntatieteissä

Tilastollisella tutkimuksella pyritään tutkimaan, valaisemaan ja esimerkiksi mittaamaan erilaisia empiirisiä ilmiöitä tilastollista aineistoa analysoiden ja tulkiten. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tilastoanalyysit ovat käytetty tutkimusmetodi. Yhteiskunnallisessa tilastollisessa tutkimuksessa on omia erityispiirteitään: tutkimuskohteena on yhteiskunta, joka muodostuu ja toimii käsitteellisten rakennelmien varassa. Yhteiskunta muodostuu mm. ihmisistä, organisaatioista, normeista, käytännöistä ja kaikkia näitä kuvaavat merkitykset ja käsitejärjestelmät ovat myös osa yhteiskuntaa. Näin tilastollinen tutkimus yhteiskuntatieteessä joutuu toimimaan ikään kuin kahden erillisen käsitejärjestelmän rajoissa, toinen muodostuu yhteiskuntaa ja ihmistä käsittelevien käsitteiden järjestelmästä ja toinen siitä käsitejärjestelmästä, jonka varassa yhteiskunta toimii ja muodostuu. Yhteiskunnan perusteena ovat ihmiset ja ihmisellä on oma tahto, minkä takia yhteiskunnan tutkimus kohtaa ongelmia, jos etsitään yksiselitteisiä kausaalisia ilmiöitä samaan tapaan kuin luonnontieteissä. (Alkula et al. 2002, 10–11.)

Tässä luvussa käyn aluksi hiukan läpi aineiston hankintaan liittyviä kysymyksiä, mutta keskityn analyysiin ja tulkintavaiheeseen, sekä tulosten luotettavuuden eri puoliin.

4.2 Aineisto

Aineiston keräämiseen, tallentamiseen ja analyysiin liittyy eettisiä ja tutkimuksen taustoihin liittyviä ongelmia, jotka tulisi tiedostaa jo tutkimusta suunniteltaessa. Yhteiskuntatieteissä aineiston perusjoukkona on usein ihmisryhmä, mikä aiheuttaa mm. käsitteiden tulkintoihin liittyviä ongelmia: sama käsite ei välttämättä tarkoita samaa asiaa kaikkien mielestä, ja jos käsitteet voi ymmärtää väärin, voi se vinouttaa tutkimuksen tuloksia.

Aineistona yhteiskuntatieteellisessä tilastollisessa tutkimuksessa on usein kyselyperiaatteella kerätty aineisto, kuten myös esimerkissäni. Kyselyitä voidaan tehdä mm. postikyselyinä, puhelinkyselyinä tai käyntikyselyinä.

Tutkimuksessa käytettyjä aineistoja on kaksi:

- FSD2499 Yhteiskuntatutkimus 2008 on käytetty taustoittamaan tutkimusta ja toisaalta vertailukohtana toiselle aineistolle, joka on kerätty yhteistyössä Palvelualojen Ammattiliiton (PAM) kanssa.
- Yhteiskuntatutkimus 2008 -aineisto on kerätty osana Suomalaisten politiikkatietämys kansainvälisessä vertailussa 2007–2010 -hanketta.

Yhteiskuntatutkimus 2008 hankkeesta on arkistoitu myös: FSD2343 Yhteiskuntatutkimus 2008: Turun alueen lukiokysely 2007 - 2008 ja FSD2344 Yhteiskuntatutkimus 2008: Turun alueen ammatti-instituuttikysely 2007–2008. Hanketta ovat rahoittaneet oikeusministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Aineiston tekijät ovat Kimmo Elo ja Lauri Raepeli.

Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen toimesta helmi-maaliskuussa 2008 käyntikyselynä käyttäen strukturoitua kyselykaavaketta. Aineiston perusjoukko on Suomessa asuvat Suomen kansalaiset pois lukien Ahvenanmaa. Otanta on suoritettu kiintiöpöimintana sukupuolen, iän ja asuinpaikan mukaan. Kyselyllä on kartoitettu vastaajien kiinnostusta politiikkaan ja yhteiskuntaan, mahdollisia tiedonhankintakanavia ja mielekkäitä tapoja pyrkiä vaikuttamaan yhteiskuntaan tai päätöksentekoon. Vastaajilta on kysytty heidän käsityksiä demokratiasta ja parlamentarismista, heidän tietoaan suomalaisesta poliittisesta systeemistä ja myös EU:n vastaavasta. Taustamuuttujina olivat vastaajan syntymävuosi, sukupuoli, siviilisäätty, asuinpaikka, koulutus, ammattiasema, työnantaja, äidinkieli, talouden bruttovuositulot sekä lasten lukumäärä. Aineistossa on kaikkiaan 1020 havaintoa ja 287 muuttujaa. Aineisto on poikkileikkausaineisto

Tutkimusta varten kerättiin vertailua varten toinen aineisto postikyselyllä. Kyselylomake lähetettiin kaikkiaan 600 vastaajalle kevään 2011 aikana. Vastaajajoukko valittiin Itellan tarjoamasta rekisteristä ristiinajaen PAMin jäsenrekisterin kanssa siten, että pyrittiin tavoittamaan henkilöitä, jotka työskentelevät matkailu-, ravintola-, kaupan- tai kiinteistöhuoltoaloilla, mutteivät syystä tai toisesta kuulu ammattiliittoon. Otos on poimittu tästä joukosta satunnaisotantana. Kysely toteutettiin strukturoidulla kyselylomakkeella, jonka luomisesta vastasin itse Antti Veirron avustuksella. Kyselyn postittamisesta ja havaintojen tallentamisesta vastasi PAM ry, joka on myös rahoittanut hanketta. Myös tämä aineisto on poikkileikkausaineisto. Aineistossa on muuttujia kaiken kaikkiaan 130.

Mikä motivoi liittoon -kyselyn vastausprosentti jäi matalaksi, koska kaikkiaan lomakkeita palautui 47 kappaletta, mikä on yhteensä 7,8 %. Tulosten yleistettävyyys koko

perusjoukkoon on näin huono, joten tuloksia voidaan pitää lähinnä näyttöinä perusjoukosta.

4.3 Analyysi

Yleensä tilastollisessa analysoinnissa tutkitaan yhdenaikaisesti useampaa kuin yhtä muuttujaa. Seuraavaksi avaan vähän tilastollisen mittaamisen erilaisia ominaisuuksia ja mahdollisuuksia yhteiskuntatieteissä.

Usein tilastollisessa tutkimuksessa pyritään löytämään muuttujien välisiä riippuvaisuuksia, analysoidaan tilastollisten keskiarvojen merkitsevyyttä ja ennustetaan muuttajien arvoja muiden muuttujien avulla. Analyysieihin on useita eri menetelmiä, mistä jotkut voivat sopia useille, mutta kaikki ei sovi kaikille. Useissa tapauksissa, jos analyysimenetelmiä ei tunneta riittävän hyvin, voi tutkimuksen tulokset olla harhaanjohtavia.

4.3.1 Mittaaminen

Mittaaminen tilastotieteissä tarkoittaa kaikkea sitä, millä pyritään saada näkyviin eroja ja luonnehtia näitä tutkimusyksiköille löydettyjä eroja. Tutkimusta raportoitaessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota mittauksen luotettavuuteen. (Heikkilä 1998, 175.)

Muuttujien mittauksen tasoja luonnehditaan niiden mitta-asteikoilla, joita ovat: luokitteluasteikko (eli nominaali- eli laatueroasteikko), järjestys- eli ordinaaliasteikko, välimatka- eli intervalliasteikko ja suhdeasteikko eli absoluuttinen asteikko.

Luokitteluasteikolla tarkoitetaan niitä muuttujia, joiden arvot voidaan vain luokitella luokkiin, mutta luokkia ei voida asettamaan mihinkään arvojärjestykseen. Muuttujien arvoista voidaan siis vain sanoa ovatko ne samanlaisia vai erilaisia. Tyypillisiä esimerkkejä luokitteluasteikollisista muuttujista on esimerkiksi sukupuoli ja asuinpaikkakunta. (Heikkilä 1998, 79.)

Järjestysasteikolliset muuttujat voidaan laittaa ominaisuuksiensa mukaan järjestykseen. Arvot eivät kuitenkaan välttämättä ole tasavälisiä. Tyypillisesti mielipidemittaukset ovat järjestysasteikollisia. Yleensä järjestysasteikollisille muuttujille ei lasketa keskiarvoja, joskin mielipidemittauksissa niitä toisinaan käytetään kokonaiskuvan antamiseksi. Tällöin muuttujia käsitellään välimatka-asteikollisina, jolloin on huolehdittava, että ne ovat riittävän tasavälisiä. (Heikkilä 1998, 79.)

Välimatka-asteikollisilla muuttujilla arvojen välimatkat ovat tiedossa, mutta yksiselitteistä nollakohtaa on mahdoton määrittää. Välimatka-asteikollisten muuttujien arvoja on mahdollista käsitellä yhteen- ja vähennyslaskulla. Syntymävuosi on tyypillinen esimerkki välimatka-asteikollisesta muuttujasta. (Heikkilä 1998, 79.)

Suhdeasteikollisilla muuttujilla on kaikkien edellisten luokkien ominaisuudet ja lisäksi niille voidaan määrittää nollakohta. Tällä mittaustasolla voidaan myös laskea, kuinka moninkertainen muuttuja on toiseen muuttujaan nähden. Tyypillisiä esimerkkejä suhdeasteikollisista muuttujista ovat asukasluku ja esimerkiksi suurin osa fysikaalisista suureista, kuten matka tai pinta-ala. Kuitenkin, jos suureet on esimerkiksi vastauskaavakkeeseen luokiteltu, ei enää ole kyse suhdeasteikollisesta muuttujasta vaan välimatka-asteikollisesta tai järjestysasteikollisesta. (Heikkilä 1998, 79.)

Jatkuviin kvantitatiivisiin muuttujiin kuuluvat suhde- ja välimatka-asteikolliset muuttujat ja diskreetteihin luokkamuuttujiin kuuluvat laatuero- ja järjestysasteikolliset muuttujat (Heikkilä 1998, 79).

Käytetty esimerkkiaineisto muistuttaa tyypiltään lähinnä mielipidetutkimusta. Sillä gradu-tutkimuksessani käytetyistä muuttujista suurin osa on Likertin asteikollisia. Likertin asteikko on tavallisesti 4- tai 5-portainen järjestysasteikon tasoinen asteikko. Likertin asteikollisessa muuttujassa kysymyksen vastausvaihtoehdoista toisessa ääripäässä on *Täysin samaa mieltä* ja toisessa *Täysin eri mieltä* (Heikkilä 1998, 79). Vastaaaja valitsee parhaiten omaa käsitystään vastaavan arvon. Koska suurin osa käytetyistä väittämistä keskittyy järjestysasteikollisiin muuttujiin, keskityn jatkossa tunnuslukuihin ja analyysintapoihin, jotka sopivat korkeintaan tämän tasoisille muuttujille.

4.3.2 Tunnusluvut

Tunnusluvuista voidaan erottaa sijaintia kuvaavat tunnusluvut ja muuttujien arvojen variaatioita kuvaavat luvut.

Sijaintiluvut kuvaavat jakauman sijaintia. Niihin kuuluu keskiluvut, joihin luetaan moodi, mediaani ja keskiarvo. Moodi tarkoittaa tyyppiarvoa eli se on arvo, joka esiintyy useimmin eli sen frekvenssi on suurin. Se on ainoa, joka voidaan ilmoittaa myös luokitteluasteiselle muuttujalle, jolloin puhutaan moodiluokasta. Symmetrisessä jakaumassa moodi sijaitsee jakauman kesivaiheilla, mutta vinoissa jakaumissa ei näin yleensä ole. Moodiin ei vaikuta ääriarvot.

Mediaani on suuruusjärjestykseen asetetuista keskiluvuista keskimmäisin arvo, jolloin sitä voidaan käyttää alkaen järjestysasteikollisesta muuttujasta. Mediaani jakaa jakauman havaintojen suhteen kahtia, eli sen molemmille puolille sijoittuu yhtä monta havaintoa. Mediaani on toimiva tunnusluku vinoissa jakaumissa.

Keskiarvolla yleensä tarkoitetaan aritmeettista keskiarvoa. Aritmeettinen keskiarvo saadaan jakamalla havaintojen summa havaintojen määrällä.

Muuttujille voidaan laskea myös fraktiilit, jotka jakavat jakauman yhtä suuriin osiin. Tunnetuimmat näistä ovat kvartiilit, jotka jakavat jakauman mediaanin kanssa neljään luokkaan. Fraktiilien laskemiseen vaaditaan, että muuttujat on asetettavissa suuruusjärjestykseen.

Hajontaluvuilla kuvataan sitä, miten jakauma hajaantuu eli niillä voidaan ilmaista, kuinka hajallaan havainnot ovat. Vaihteluvälillä tarkoitetaan pienimmän ja suurimman havainnon arvoja ja vaihteluvälin pituudella suurimman ja pienimmän havainnon välimatkaa. Kvartiilivälillä kuvataan sitä, minne ala- ja yläkvartiilit sijoittuvat ja kvartiilivälin pituudella näiden suureiden välimatkaa. Keskipoikkeama ilmaisee kuinka paljon havainnot keskimäärin poikkeavat keskiarvosta. Keskihajonta on käytetyin hajontaluvuista ja se ilmaisee kuinka hajallaan havainnot ovat keskiarvon ympärillä. Sitä voidaan käyttää vain välimatka- ja suhteasteikollisille muuttujille.

Koska suurin osa gradu-tutkimuksessani käyttämistäni muuttujista sijoittuu enintään järjestysasteikolle, ovat käytettävissä olevat sijaintiluvut moodi, mediaani ja fraktiilit ja hajontaluvuista vaihteluväli ja fraktiiliväli.

Analyysitavoista keskityn lähinnä ristiintaulukointiin. Se ei aseta vaatimuksia muuttujien mittaustasoille, jos muuttujilla ei ole liikaa arvoluokkia.

Koska mielipidekyselyn luokittelu on tasavälistä, voidaan sitä käsitellä luotettavasti kuin se olisi välimatka-asteikollista. Huomiota on kuitenkin syytä kiinnittää *en osaa sanoa* tai *ei kokemusta* -tyyppisiin luokkiin, jotka voivat esimerkiksi siirtää keskiarvoa sivuun todellisesta. (Heikkilä 2008, 176.)

4.3.3 Mittauksen luotettavuus ja testaus

Jokaisen tieteellisen tutkimuksen luotettavuus riippuu ensisijaisesti siitä, että onko se tehty asetettujen kriteerien mukaisesti. Luotettavuutta kuvataan usein käsitteillä *reabiliteetti* ja *validiteetti*.

Validiteetilla arvioidaan sitä, kuinka hyvin on onnistuttu mittaamaan sitä ilmiötä, mitä pitikin mitata. Validiteettiin vaikuttaa kyselytutkimuksissa ensisijaisesti se, miten hyvin kysymykset on onnistuttu laatimaan. Validiteettia voi olla hankala arvioida ja riski *systemaattiseen virheeseen* on olemassa. Syytemaattisella virheellä tarkoitetaan sitä, että jokin tekijä häiritsee tutkimusta systemaattisen samansuuntaisesti. Esimerkiksi systemaattinen virhe on se, kun jokin käsite on vastaajien kesken systemaattisesti ymmärretty toisin kuin tutkija on sen tarkoittanut. (Heikkilä 1998, 178). Kyselytutkimuksissa potentiaalinen systemaattisen virheen aiheuttaja on valehtelevinen tai asioiden tietoinen kaunisteleminen. Tähän voidaan vaikuttaa takaamalla vastaajalle täydellinen anonymiteetti, siten ettei vastauksia voida yhdistää tiettyyn vastaajaan.

Tutkimuksen validius on operationalisointia koskeva ongelma. Etenkin survey-tyyppisessä tutkimuksessa voidaan olettaa, että ilmiötä mittaavia kysymyksiä voi olla rajaton määrä. Joukkoa ei kuitenkaan voida määrittellä siten, että olisi mahdollista käyttää jotakin otantateoriaa valinnan tukena. Validius ongelmana on pidettävä mielessä koko tutkimusprosessin ajan mittarin suunnittelusta varsinaiseen mittaamiseen. (Alkula & al. 2002, 90.)

Validiutta voidaan tarkastella myös rakennevalidiuden, sisällöllisen validiuden ja ennustevalidiuden avulla, joilla voidaan pyrkiä kaikkien validiuden kannalta merkittävien prosessien ja prosessin osien mahdollisimman tarkkaan kuvaukseen. Ennustevalidius tarkoittaa mittarin kykyä mitata jotakin muuttujan ulkopuolista ilmiötä. Sisältövalidilla mittarilla tarkoitetaan sellaista mittaria, joka on sisällöltään tutkittavan ilmiön kannalta olennainen ja järkevä, ja joka mittaa juuri tarkoitettua ominaisuutta. Rakennevalidin mittarin voidaan sanoa olevan, kun tulokset ovat ennako-oletusten mukainen, silloin kun mittari toimii toivotulla tavalla. (Alkula & al. 2002, 91–92.)

Reabiliteetillä tarkoitetaan sitä, että aineiston havainnot eivät ole sattumanvaraisia. (Heikkilä 1998, 180.) Heikon reabiliteetin taustalta löytyy yleensä satunnaisvirheitä. Konkreettisten ja selvien ilmiöiden, kuten sukupuoli, mittaamiseen liittyy yleensä

vähemmän satunnaisvirhettä, kuin esimerkiksi asennetutkimukseen, missä vastaajan mielialakin voi vaikuttaa vastaukseen. (Alkula & al. 2002, 95.)

Reliaabeliuden tutkimiseen voidaan käyttää useita erilaisia keinoja kuten uudelleen mittaamista, rinnakkaismittaamista ja Cronbachin alfa-kertoimen käyttöä. (Alkula & al. 2002, 95.)

Tulosten tarkkuuteen vaikuttaa myös otoksen koko, pienellä otoksella ei saada yhtä luotettavia tai yleistettäviä tuloksia kuin laajalla otoksella. Otokoko vaikuttaa mm. keskiarvon ja suhteellisten osuuksien luottamusväleihin. Reabiliteetti määritellään yleensä kahden itsenäisen tutkimuksen korrelaationa (Heikkilä 1998, 180).

Kokonaisluotettavuutta laskevat erilaiset virheet, joita tapahtuu tutkimuksen edetessä väistämättä. Otantatutkimuksissa on otantaan liittyvää satunnaisvirhettä eli *otantavirhettä*. Tutkimusta voi vaivata myös kadon aiheuttama vääristymä, minkä takia otos ei vastaa enää perusjoukkoa. Tutkimuksen edetessä voi tapahtua myös *mittausvirhettä*, kun esimerkiksi mittausvälineissä on epätarkkuutta tai tutkimukseen liittyy häiriötekijöitä. *Peittovirheellä* tarkoitetaan sitä, kun otoksen perusjoukosta ei ole saatavilla esimerkiksi ajan tasalla olevaa rekisteriä. Otantavirheen suuruutta mitataan *keskivirheen* avulla. (Heikkilä 1998, 178.)

Kun otoksesta saatuja tuloksia lähdetään yleistämään laajempaan perusjoukkoon, on varmistettava että, sattumanmerkitys muuttujien väliseen riippuvuuteen on riittävän pieni. Eron tai riippuvuuden pitää olla tilastollisesti merkittävä. Tilastollisten testien avulla voidaan tutkia sitä todennäköisyyttä, millä otoksesta tehdyt johtopäätökset suhteessa perusjoukkoon ovat virheellisiä. Tilastollista testiä valitessa on syytä muistaa, että aineiston täytyy täyttää testille asetetut vaatimukset. Muuttujasta on tiedettävä sen mitta-asteikko, jatkuvuus, noudattaako se normaalijakaumaa, ovatko vertailtavat ryhmät toisistaan riippumattomia ja ovatko havainnot toisistaan riippumattomia. Lisäksi pitää tietää otokoko ja verrattavien ryhmien lukumäärä. (Heikkilä 1998, 183–184.)

Luokitteluasteikolliselle sopivia yleisiä testejä ovat suhteellisen osuuden testaaminen ja khiin neliö -testit: χ^2 -riippumattomuustesti ja χ^2 -yhteensopivuustesti. Järjestysasteikolle puolestaan sopii järjestyskorrelaatiokertoimen testaus ja Mann-Whitneyn U-testi. Välimatka ja suhdeasteikolle sopivat keskiarvotestit: t-testi ja varianssianalyysi sekä

Pearsonin järjestyskorrelaatiokertoimen testaus ja Jakauman normaalisuuden testaus. (Heikkilä 1998, 184.)

Tutkijan on ennen testin tekoa päätettävä millä merkitsevyystasolla tulos hyväksytään. Merkitsevyystasolla tarkoitetaan sitä riskitasoa, millä tutkimuksesta saatu tulos johtuu sattumasta. (Heikkilä 1998, 185.) Tilastollista merkittävyyttä pohdittaessa on hyvä kiinnittää huomiota myös sisällön merkittävyyteen.

Testin tulosten tulkinta on tutkimustulosten loppukäyttäjän kannalta merkittävin testaamisen työvaihe. Tulosten perusteella valitaan joko nollahypoteesi tai vaihtoehtoinen hypoteesi. (Heikkilä 1998, 185.)

4.4 Riippuvuus

4.4.1 Korrelaatiokerroin

Kahden muuttujan välistä riippuvuutta tarkastellaan usein korrelaatiokerrointen avulla. Vähintään välimatka-asteikollisia suureita tutkitaan yleensä ns. Pearsonin korrelaatiokertoimella, joka osoittaa lineaarisen riippuvuuden. Myös dikotomiset luokitteluasteikolliset suureet voidaan tutkia Pearsonin korrelaatiokertoimella. Muita käytettyjä korrelaatiokertoimia ovat Spearmanin ja Kendalin järjestyskorrelaatiokertoimet, jotka sopivat järjestysasteikollisille suureille. Korrelaation analysointi on tyypillistä etenkin tutkittaessa suurta määrää muuttujia. Se toimii myös pohjana jatkotutkimuksille, kuten regressioanalyysille.

Korrelaatiokertoimen tulkintaan liittyy ns. selitysaste eli selityskerroin. Sillä mitataan sitä, miten vahvasti selittävä muuttuja selittää selitettävän muuttujan vaihtelua. Selitysaste saadaan korottamalla korrelaatiokerroin toiseen potenssiin. (Heikkilä 1998, 193.)

Vaikka kahden muuttujan välillä olisi korrelaatiota, ei se välttämättä aiheuta muuttujien välille kausaalisuhdetta. Kaksi ilmiötä voi esiintyä samanaikaisesti, ilman että niistä jompikumpi olisi syynä toisen esiintymiselle. Kausaalisuhteen vahvistaminen edellyttää, että tutkittavat ilmiöt esiintyvät yhdessä, ajallisesti syy on ennen seurausta, korrelaatio ei johdu jostakin kolmannesta molempia selittävästä muuttujasta ns. välimuuttujasta ja siitä, että teoria tukee väitettä. Kausaalisuhteen varmistamiseen pyritään yleensä luomalla kontrolloitu ympäristö kokeelle, mutta yhteiskunnallisessa tutkimuksessa tämä on usein hankalaa. (Heikkilä 1998, 194.)

4.4.2 Ristiintaulukointi

Ristiintaulukoinnilla voidaan selvittää kahden muuttujan välistä vaihtelua, sitä miten nämä vaikuttavat toisiinsa. Ristiintaulukoinnissa toinen muuttujista asetetaan sarakkeisiin ja toinen riveille. Ristiintaulukon eli kontingenssitaulun solufrekvenssit osoittavat kuinka monta kyseisillä ominaisuuksilla olevaa tapausta aineistossa esiintyy. Ristiintaulukointi sopii myös luokitteluasteikolliselle muuttujalle (Heikkilä 1998, 199.), mistä johtuen olen tämän analyysitavan valinnut gradu-tutkimukseni pääasialliseksi työkaluksi.

Käytännössä taulukointi on hyvä ja informatiivinen tapa esittää tutkimuksen tuloksia. Usein ristiintaulukoitaessa käytetään suhteellisia lukuja eli prosenttijakaumia. Jos ristiintaulukointi tehdään havaituista frekvensseistä, on taulukkoa otsikoitaessa hyvä huomauttaa, että kyse on otoksen absoluuttisista luvuista, ei perusjoukon. Yleensä prosenttien laskusuunta on ilmeinen: lasketaan selitettävän muuttujan frekvenssit selittävän muuttujan luokissa. Otantaan perustuvassa tutkimuksessa täytyy prosentit laskea vain edustavaan suuntaan. Edustavalla suunnalla tarkoitetaan jakaumaa joka määräytyy perusjoukon mukaan, ei otoksen kiintiöinnin perusteella. (Alkula & al. 2002, 175–181.) Taulukoita esitystapana käytettäessä on myös kiinnitettävä huomiota taulukon luettavuuteen raportin lukijan kannalta.

Muuttujia ristiintaulukoitaessa usein halutaan tarkastella myös taulukoitujen muuttujien riippuvuutta. Usein käytetään khiin neliön riippumattomuustestiä (χ^2). Testi sopii kaikenasteisille muuttujille. Muita edellytyksiä testille ovat: Korkeintaan 20 % odotetuista frekvensseistä saa olla alle 5 ja jokaisen odotetun frekvenssin on oltava enemmän kuin 1. Odotetulla frekvenssillä tarkoitetaan sitä mitä eri soluihin tulevat frekvenssit ovat silloin, kun muuttujilla ei ole lainkaan riippuvuutta. Testisuure muodostuu sitä suuremmaksi, mitä kauempana odotetut ja havaitut frekvenssit eroavat. Mitä suuremman arvon testisuure saa, sitä todennäköisempää on, että muuttujien välillä on riippuvuutta. Testisuureen ja vapausasteen avulla voidaan laskea merkitsevyytaso, joka kuvaa riskiä, jolla riippuvuus johtuu sattumasta. (Heikkilä 1998, 201–202.)

4.4.3 Elaboratio

Elaboroinnilla tarkoitetaan kolmansien muuttujien vakiointia, jotta voidaan varmistaa, että muuttujien välinen vaihtelu ei johdu niin sanotusta välimuuttujasta eli kolmannesta muuttujasta. Selittävän ja selitettävän muuttujan välinen yhteisvaihtelu ei ole riittävä ehto

siihen päätelmään, että ne selittävät toisiaan tai, että niiden välillä olisi ollut jonkinlainen kausaalinen yhteys.

Usein taulukoitaessa kahden muuttujan välinen yhteisvaihtelu, jota joko on tai ei ole, voi olla hyödyllistä suorittaa elaboraatio. Käytännössä elaboraatio ristiintaulukoitaessa tarkoittaa sitä, että selittävän ja selitettävän muuttujan yhteisvaihtelu tutkitaan kolmannen muuttujan luokissa. Alkuperäinen vaihtelu joko säilyy ennallaan, muuttuu kolmannen muuttujan luokissa, ollen kuitenkin samanlainen kaikissa kolmannen muuttujan luokissa tai se poikkeaa alkuperäisestä kolmannen muuttujan luokissa. (Alkula & al. 2002, 200–201.)

Elaboraatiolla on määriteltävissä muutamia perustyyppjä. Jos selittävän ja selitettävän muuttujan välinen yhteys häviää kolmannen muuttujan luokissa, koska kolmas muuttuja vaikuttaa molempiin alunperäisiin muuttujiin, kutsutaan yhteyttä näennäisyhteydeksi koska se ei osoita syy-yhteyttä. Tätä tyyppiä voidaan kutsua selittäväksi. (Alkula & al. 2002, 202.)

Toinen elaboraatiotyyppi on tilanne, jossa alunperäinen yhteys selitettävän ja selittävän muuttujan välillä häviää, kun kolmas muuttuja vakioidaan. Tässä väliin tulevalla muuttujalla on tulkintaan liittyvä rooli: väliin tulevalla muuttujalla voidaan osoittaa se mekanismi, jolla selittävä muuttuja vaikuttaa selitettävään. Tätä tyyppiä voidaan kutsua tulkinnaksi. Tällöin väliin tuleva muuttuja ei hävitä selittävän ja selitettävän muuttujan yhteyttä kokonaisuudessaan, vaan auttaa tarkemmin selvittämään vaikutusmekanismia. (Alkula & al. 2002, 206.)

Kolmas yleisesti tunnettu elaboraatiotyyppi on täsmennys. Siinä kolmas muuttuja ei hävitä alunperäisten muuttujien välistä yhteyttä, vaan antaa tarkempaa tietoa. Siinä selittävän ja selitettävän muuttujan yhteisvaihtelu on erilainen kolmannen muuttujan luokissa. (Alkula & al. 2002, 209.)

On myös mahdollista, että selittävän ja selitettävän muuttujan välinen yhteys tulee esiin vasta kun kolmas muuttujan on vakioitu. Tällöin on kyse tukahduttavasta muuttujasta. (Alkula & al. 2002, 201.)

Elaboraation tyypit esiintyvät harvoin puhtaana, vaan ovat enemmänkin teoreettisia malleja, jotka on kuitenkin tutkijalle hyödyllistä pitää mielessä.

4.5 Graafinen esittäminen

Numeerisen tiedon graafinen esittäminen on yleistä. Parhaimmillaan graafit voivat esittää olennaisen tiedon helposti ja nopeasti tulkittavassa muodossa ja luokat voivat olla helposti verrattavissa. Usein kuitenkin frekvenssitaulukot ovat tarkempia esitystapoja graafeihin verrattuna.

Tarja Heikkilän teoksessa *Tilastollinen tutkimus* määritellään hyvälle tilastokuvionle seuraavanlaisia ominaisuuksia:

- ”Esittää tiedon visuaalisesti
- Välittää suuren määrän tietoa pienessä tilassa
- Ei vääristä tietoihin liittyvää sanomaa
- Saa katsojan kiinnostumaan asiasta
- Rohkaisee tekemään vertailuja kuvion eri osien välillä
- Antaa katsojalle monitasoisen oivalluksen
- Muodostaa kiinteän kokonaisuuden muun aineiston kuvauksen kanssa” (Heikkilä 1998, 150.)

Graafiseen esittämiseen liittyy myös lukijan manipuloinnin mahdollisuus, josta lukijan on hyvä olla tietoinen. Esimerkiksi skaalaa muuttamalla tai kuviota venyttämällä voidaan ilmiöstä antaa harhaanjohtava mielikuva. (Alkula & al. 2002, 192.)

Gradu-tutkimuksessa olen lähinnä käyttänyt grafiikassa pylväs- ja ympyrädiagrammeja, joita kuvaan tarkemmin.

Pylväsdiagrammilla kuvataan muuttujan saamia arvoja toisen muuttujan luokissa. Pylväät voivat olla joko vaaka- tai pystysuorassa. Pylväsdiagrammista saa tarkan kuvan, mutta ei yhtä tarkkaa, kuin taulukosta, jollei siihen ole lisätty kuvion sisään kuvaavia lukuja. Jakauman lisääminen kuvioon, tekee kuitenkin kuviosta helposti epäselvän ja liian täyden tai ahtaan. Kaksiulotteiset pylväsdiagrammit ovat yleensä tarkempia kuin kolmiulotteiset. (Alkula & al. 2002, 194–195.) Pylväskaavio soveltuu luokitteluasteisille muuttujille. Sitä käytetään myös tyypillisesti aikasarjojen kuvaamiseen. (Heikkilä 1998, 151.)

Toinen yleinen graafisen esittämisen malli on ympyrädiagrammi. Tällä ns. piirakkakuviolla kuvataan yleensä luokkien suhteellista osuutta kokonaisuudesta, esimerkiksi Suomen väestö siviilisäädyn mukaan. Kuviossa yksi ympyrän lohko tai piirakan pala kuvaa esitetyn ominaisuuden määrää. Kahta piirakkakuviota on hankala vertailla toisiinsa (Alkula & al. 2002, 195). Se välittää tietoa huomattavasti epätarkemmin kuin pylväskuvio ja on myös syytä kiinnittää huomiota sektoreitten lukumäärään: liian suuri määrä heikentää kuvion havainnollisuutta. (Heikkilä 1998, 156.)

Kaiken kaikkiaan tilastollisessa tutkimuksessa on keskityttävä tiedon hankinnan, analysoinnin ja esittämisen täsmällisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen. Edellä esitettyjen vaatimusten valossa tilastollisesta tutkimuksesta tulee herkästi lukijalleen vaativa, vaikka sen ei välttämättä tarvitse sitä olla. Tilastojen tulkintaa helpottamaan voidaan käyttää graafeja ja taulukoita ja nämä on hyvä pitää mahdollisimman yksinkertaisina ja helppolukuisina. Tilastollinen tutkimus yhteiskuntatieteissä on hyvä tapa tuottaa vertailukelpoista uutta tietoa ja sen avulla on helppo tutkia myös yhteiskunnassa ajan saatossa tapahtunutta muutosta.

4.6 Vastaajien taustat

Tässä luvussa esitellään vastaajien taustoja lyhyesti eri taustamuuttujien valossa. Alla oleviin taulukoihin on yhdistelty taustamuuttujia kaikista käytettävissä olevista taustamateriaaleista. Käytetyt taustamuuttujat vaihtelevat jonkin verran tutkimuksittain ja osasta ei täydellisiä frekvenssitaulukoita ole käytettävissä.

län suhteen vastaajaryhmät vaihtelevat seuraavasti:

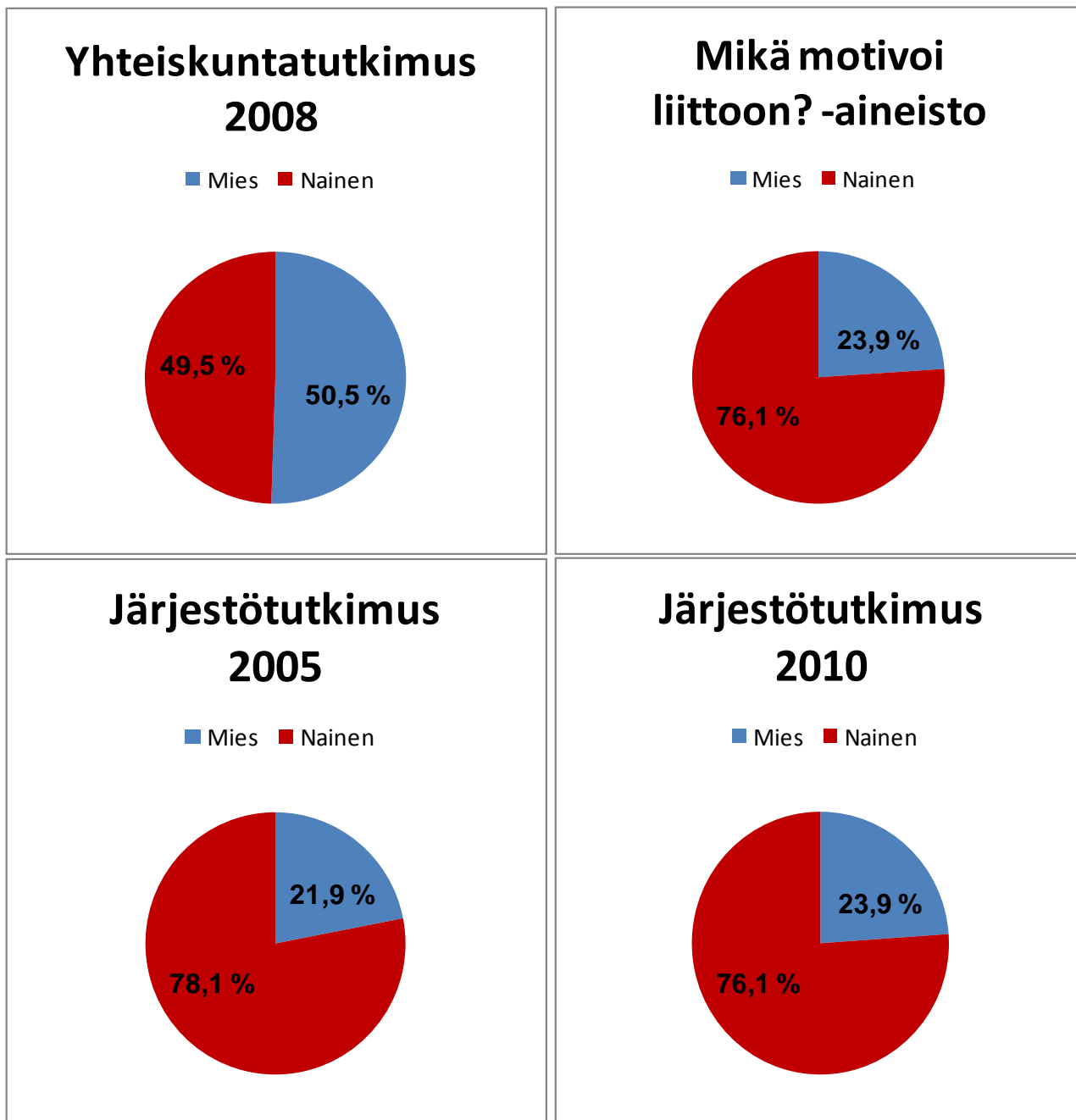

	Yhteiskuntatutkimus 2008		Järjestötutkimus 2005		Järjestötutkimus 2010	
	%	Kasautuva %	%	Kasautuva %	%	Kasautuva %
Ikä %						
-24	3,5	3,5	7,0	7,0	8,5	8,5
-34	17,9	21,5	28,0	35,0	23,8	32,3
-44	16,4	37,8	23,0	58,0	20,4	52,7
-55	16,9	54,7	21,0	79,0	27,3	80,0
55-	45,3	100,0	21,0	100,0	20,0	100,0
Yhteensä	100,0		100,0		100,0	

Taulukko 3: Ikä %

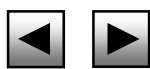
Järjestötutkimuksien aineisto on siis tutkimusraporttien mukaan nuorempaa, kuin Yhteiskuntatutkimus 2008 -aineistossa. Kuitenkin verrattaessa jäsenistön ikärakenteeseen on jäsenistö vielä otosta keskimäärin nuorempaa.

Kuvio 3: Sukupuolijakauma

Myös sukupuolen mukaan tarkasteltaessa aineistoja, yhteiskuntatutkimus 2008 -aineisto eroaa toisista: siinä sukupuolijakauma on lähes tasan, kun muissa aineistoissa miehiä on huomattavasti naisia vähemmän. Myös Palvelualojen ammattiliiton jäsenistöstä suurin osa on naisia (76,1 % vuonna 2010), mikä selittyy alojen luonteella.

	Yhteiskuntatutkimus 2008	Järjestötutkimus 2005	Järjestötutkimus 2010	Mikä motivoi liittolaista
siviilisääty				
Naimisissa tai avoliitossa	56,5 %	74,0 %	68,5 %	78,3 %
Ei ole	43,5 %	26,0 %	31,0 %	21,7 %

Taulukko 4: Siviilisääty

Siviilisäädyltään Yhteiskuntatutkimus 2008 -kyselyyn vastanneista muihin verrattuna useammin vastaaja ei ole avo- tai avioliitossa

	Yhteiskuntatutkimus 2008	Järjestötutkimus 2005	Järjestötutkimus 2010	Mikä motivoi liittolaista
Koulutus				
korkeintaan kansakoulu tai peruskoulun yläaste	28,2 %	18,0 %	17,3 %	8,7 %
ammattillinen perustutkinto	25,6 %	58,0 %	62,0 %	6,5 %
Ylioppilas	6,4 %	-	-	28,3 %
Opistoasteen ammatillinentutkinto	15,5 %	15,0 %	6,1 %	17,4 %
ylempi opistoasteen tutkinto tai amk-tutkinto	9,2 %	6,0 %	1,4 %	17,4 %
Akateeminen korkeakoulututkinto	15,0 %	1,0 %	2,9 %	21,7 %

Taulukko 5: Koulutus

Koulutuksen mukaan tarkasteltaessa eri aineistoista on huomattavissa selkeitä eroja. Ammatillisen koulutuksen saaneiden määrä järjestötutkimuksiin vastanneiden kesken on huomattavasti suurempi, kuin muiden aineistojen. Tämä ilmiö selittyy liiton edustamalla

aloilla, joissa useissa toimimisen vaatimuksena on nimenomaan ammatillinen koulutus. Tätä tutkimusta varten kerätty näyte liittoon kuulumattomista palvelualoilla työskentelevistä näyttäisi, varsinkin järjestötutkimukseen verrattuna, sisältävän huomattavasti suuremman osuuden korkeammin koulutettuja. Etenkin ero akateemiseen korkeakoulututkinnon ja ammattikorkeakoulututkinnon kohdalla on huomattava.

	Yhteiskuntatutkimus 2008	Järjestötutkimus 2005	Järjestötutkimus 2010	Mikä motivoi liittoon? -aineisto
Työnantaja				
Valtio tai muu julkinen	6,9 %	2,0 %	1,6 %	2,2 %
Kunta tai kuntayhtymä	12,4 %	6,0 %	4,7 %	28,9 %
Yksityinen yritys, toisen palveluksessa	25,1 %	75,0 %	80,9 %	40,0 %
Yrittäjä, itsenäinen amm.	5,5 %	-	1,3 %	8,9 %
Muu työnantaja	2,8 %	16,0 %	11,5 %	17,7 %

Taulukko 6: Työnantajan sektori

Myös luokiteltuna työnantajien mukaan on järjestötutkimuksen materiaali huomattavan poikkeava yhteiskuntatutkimus 2008 -aineistosta. Selkein ero lienee yksityisessä yrityksessä tai toisen palveluksessa olevien kohdalla. Järjestötutkimukseen vastanneet ovat muita paljon todennäköisemmin töissä yksityisessä yrityksessä. Huomattava on myös järjestötutkimuksiin vastanneiden selvästi pienempi osuus yrittäjä tai itsenäinen ammatin harjoittaja -luokissa. Tämä herättää kysymyksen siitä, onko Palvelualojen ammattiliitto pystynyt keräämään jäsenikseen yksityisiä ammatinharjoittajia.

Näiden taustamuuttujien valossa materiaalia tarkasteltaessa, on mahdollista huomata, että järjestötutkimusten vastaajajoukkoon kuuluneet eroaa monilta osin yhteiskuntatutkimus 2008 -kyselyyn vastanneista. Molempien ollessa kohtuudella rinnastettavissa perusjoukkoihinsa (2010 tutkimus pienellä varauksella johtuen heikosta

vastausprosentista) voitaneen päätellä myös perusjoukkojen eron olevan huomattava. Mikä motivoi liittoon? -kyselyn vastaajamäärä oli niin pieni, ettei siitä pysty vetämään pitkälle meneviä johtopäätöksiä sen perusjoukosta, mutta tämän näytteen valossa on selvää, että myös sen perusjoukko voi erota osin järjestötutkimusten perusjoukosta ja näistä eroista voinee osaltaan etsiä syytä siihen, ettei kyselyyn vastanneet olleet kokeneet PAMiin liittymistä aiheelliseksi.

5. ANALYYSI

Tässä luvussa tarkastellaan vastaajien osallistumista, osallistumisaktiivisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tuloksia käydään läpi aluksi tätä tutkimusta varten kerätyn näytteen teemoittelua mukaillen. Uuden aineiston tarjoaman näytteen tuloksia pyritään vertaamaan muuhun aineistoon.

Voitaneen olettaa, että aktiivisesti liikkeen toimintaan syystä tai toisesta osallistuvat pystyvät vaikuttamaan toimintaan enemmän kuin passiiviset jäsenet. On myös todennäköistä, että osallistuvien henkilöiden tärkeimmät syyt osallistumiselle on omiaan vaikuttamaan ammattiliiton tai -yhdistyksen toimintaan. Tämän takia on tärkeää tutkia, ketkä toimintaan osallistuu ja miksi. Hakemalla vastauksia tämänkaltaisiin kysymyksiin voitaneen tehdä ammattiyhdistyksen tai -liiton toiminnasta ja sen taustoista läpinäkyvämpiä. Näillä syillä voi myös olla taustamuuttujan rooli siinä, miksi ammattiyhdistysliike ei vedä jäseniä entiseen tapaan ja miksi sen voima on vähentynyt työmarkkinoilla.

5.1 Mikä motivoi liittoon -aineisto

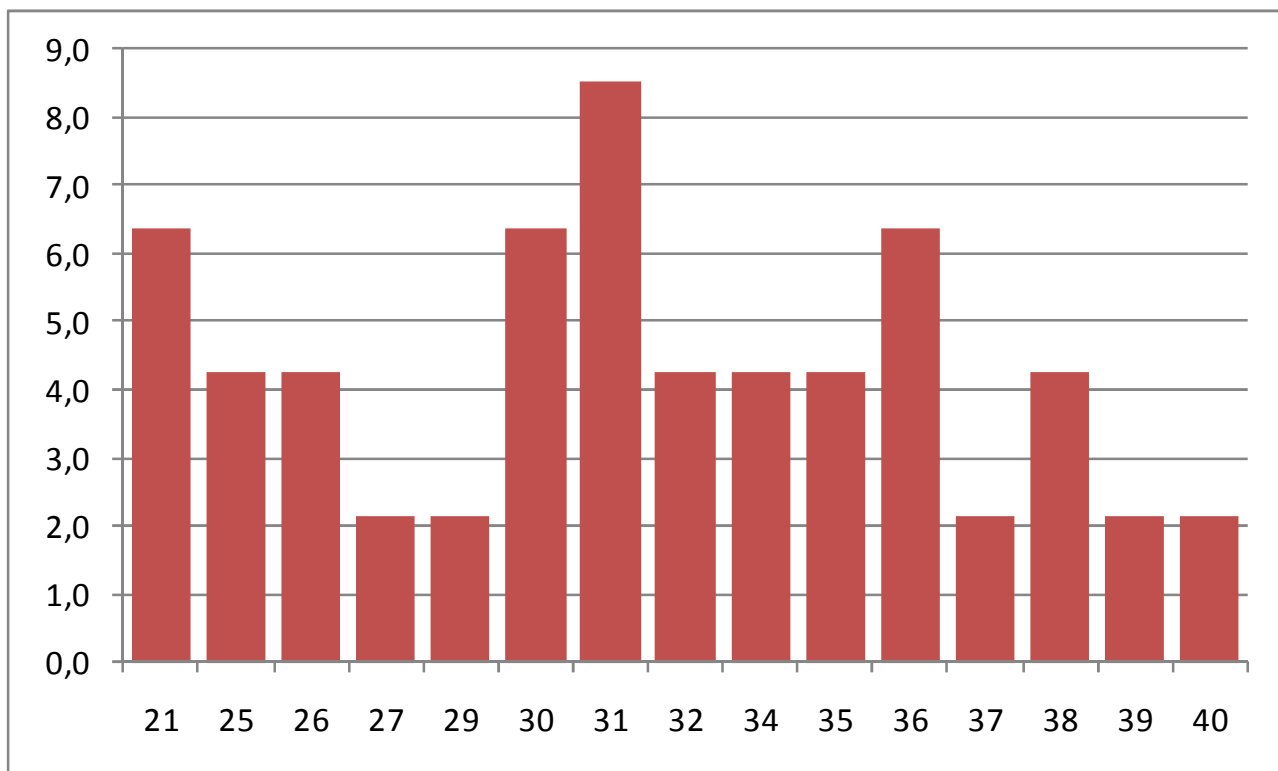
5.1.1 Yleisesti ammattia koskevat kysymykset

Mikä motivoi liittoon? -kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan yhteensä 17:ta kysymystä koskien yleisesti ammattia asteikolla 1-5 siten, että yksi tarkoittaa täysin eri mieltä ja viisi täysin samaa mieltä. Kysymyksillä pyrittiin kartoittamaan vastaajien suhtautumista ammattiinsa, alaansa, työhönsä ja samaistumista edellä mainittuihin muuttujiin liittyviin viiteryhmiin.

Mainitusta aineistosta on luotu summamuuttuja, koskien kaikkia sidosryhmiä kohtaan kohdistuvaa samaistumista. Vastaajajoukosta on suljettu ulos ne henkilöt, jotka työskentelevät jollakin muulla alalla, kuin majoitus- ja ravitsemisala, kaupan ala tai kiinteistön huolto- ja puhdistusala. Summamuuttuja koostuu yhteensä yhdeksästä eri väittämästä.⁴

⁴ Samaistun ammattiryhmääni, ammattini on minulle tärkeä, ammattini on osa identiteettiäni, olen ylpeä ammatistani, olen ylpeä työstäni, pidän työpanostani merkittävänä yhteiskunnassa, koen samalla alalla työskentelevät samanhenkisiksi kanssani, koen työkaverini samanhenkisiksi kanssani.

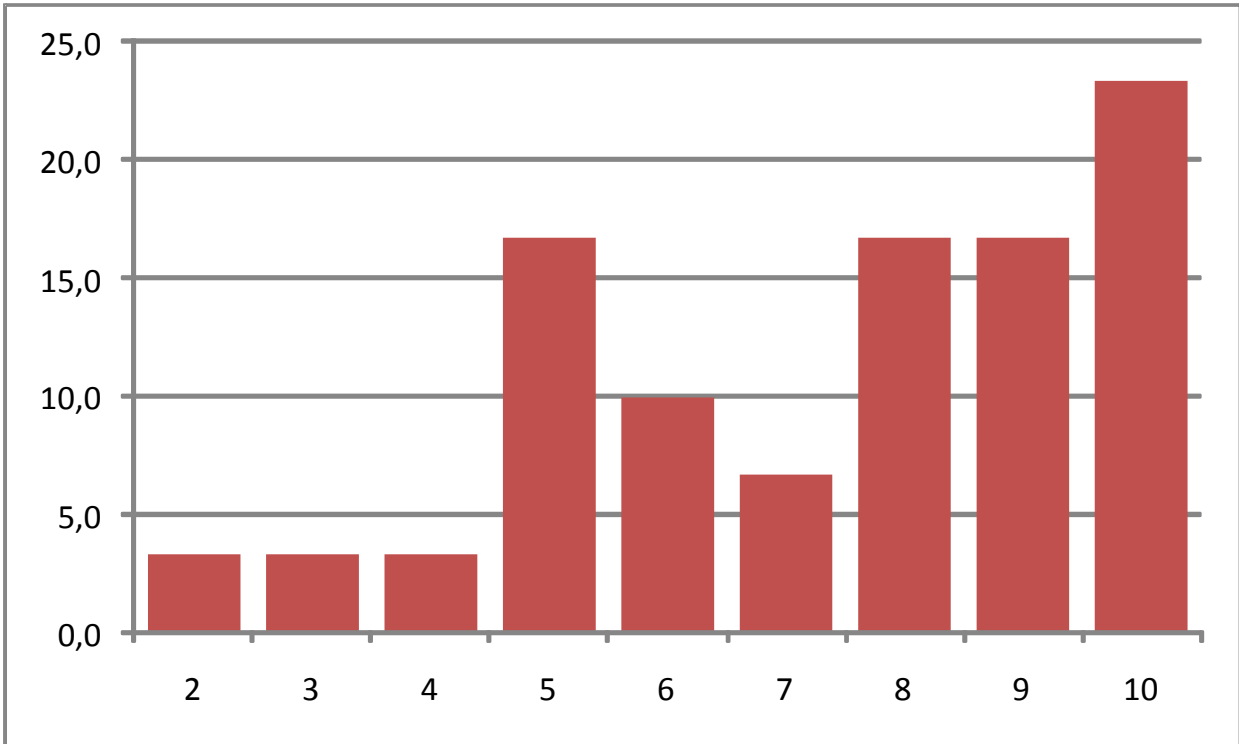
Kuvio 4: Samaistuminen viiteryhmiin %.

Yllä olevasta kuviosta voidaan havaita, että muuttujan kohdalla kaikki havainnot sijoittuvat suhteellisen lähelle maksimia. Muuttujan kohdalla maksimi pistemäärä on 45 ja minimi on 9. Keskimääräinen pistemäärä on 31,2. Vastaajat siis samaistuvat kysytyihin sidosryhmiin suhteellisen vahvasti. Vähitenkin samaistuneet vastaajat pitävät sidosryhmiä kuitenkin jollakin tasolla itselleen merkityksellisinä.

Alavalintaan tyytyväisyyttä kyselyssä tutkittiin kahdella väittämällä, joita pyydettiin arvioimaan vastaavasti kuin samaistumista koskevia väittämiä.⁵

⁵ Aion olla samalla alalla mahdollisesti koko lopun työikäni ja valitsisin saman alan, jos se nyt olisi ajankohtaista.

Kuvio 5: Tyytyväisyys alaan %.

Kuviosta voidaan havaita, että suurin osa vastaajista näyttäisi olevan tyytyväisiä tekemiinsä alavalintoihin. Luodun summamuuttujan maksimitulos on kymmenen ja minimi kaksi siten, että kymmenen tarkoittaa suurinta tyytyväisyyttä.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Haluaisin vaihtaa alaa	36,7 %	23,3 %	23,3 %	6,7 %	10,0 %
Haluaisin vaihtaa työpaikkaa samalla alalla	23,3 %	26,7 %	23,3 %	23,3 %	3,3 %

Taulukko 7: Tyytyväisyys alaan ja työpaikkaan

Tyytyväisyyttä alavalintaan ja työpaikkaan kontrolloitiin vielä yllä olevan taulukon mukaisesti kysymyksillä halusta vaihtaa kokonaan alaa tai työpaikkaa saman alan sisällä. Taulukosta voidaan havaita, että alavalintaan ollaan suhteellisen tyytyväisiä ja selvästi suurempaa halukkuutta vastaajat tuntevat mahdollisuutta vaihtaa työpaikkaa saman alan sisällä, kohtaan.

Järjestötutkimuksesta vuodelta 2005 käy ilmi, että kyselyyn vastanneista lähes puolet voisi harkita toista koulutusta itselleen (Sund 2006, 36) ja vuonna 2010 osuus oli noussut jo 60 %:iin (Ahtiainen 2011, 45).

Vuoden 2009 työolobarometrin mukaan työelämän laadun yleiseskiarvo kouluarvosanalla mitattuna on jonkin verran tippunut aiemmasta. Parhaan arvosanan vastaajat ovat antaneet vuonna 2008 (ka 8.01), heikentyminen tästä heijastellee tämän hetkisen taloudellisen tilanteen heikkoutta (ka. 2009 7.93). Yleiseskiarvo on neljän ulottuvuuden keskiarvo⁶. (Ylöstalo & Jukka 2010, 18)⁷

Sektoreittain tarkasteltuna yksityiset palvelut ovat pärjänneet arvosana vertailussa varsin hyvin ja vuonna 2009 yleisarvosana on yksityisillä palvelualueilla kaikkia muita aloja parempi. (Ylöstalo & Jukka 2010, 21)

	Varmuus	Tasapuolisuus	Kannustavuus	Voimavarat
2008	8,91	7,87	7,91	7,95
2009	8,61	7,86	7,88	8,01
	-0,3	-0,01	-0,03	0,06

Taulukko 8: Työelämänlaadun eriulottuvuuksien keskiarvot yksityisillä palvelualueilla. (Ylöstalo & Jukka 2010, 18)

Jaettuna eri ulottuvuuksille arvosanoista voidaan kuitenkin huomata, että voimavarat yksityisillä palvelualueilla on koettu jopa parantuneen vuodesta 2008, mutta muiden ulottuvuuksien arvosanat ovat laskeneet. Varmuuden laskun voidaan ainakin osin olettaa

⁶ Tasapuolinen kohtelu työpaikalla, työpaikan varmuus, voimavarat (suhteessa vaatimustasoon ja kannustavuus, innovatiivisuus ja luottamus.

⁷ Tutkimus on toteutettu tietokoneavusteisina puhelinhaastatteluina (kaikkiaan 1053 kappaletta) Tilastokeskukseen työvoimatutkimuksen yhteydessä. Kaikkiaan 19 vuoden aikana on haastateltu yli 20 000 vastaajaa ja tiedot ovat hyvin yleistettävissä. Lisä tietoa aineiston kuvauksesta, luotettavuudesta ja yleistettävyydestä Ylöstalo & Jukka 2010, 14.

johtuvan taloudellisesta tilanteesta. Sen sijaan selviä ongelmia aloilla on työn tasapuolisuuden ja kannustavuuden suhteen. (Ylöstalo & Jukka 2010, 21)

5.1.2 Ammattiyhdistysliikettä ja ammattiyhdistyksiä yleensä koskevat kysymykset

Ammattiliittojen rooli ja tehtävät ovat muutoksen kourissa yhteiskunnan muuttuessa. Koko liikkeen rooli puhuttaa mediassa ja paineita on suuntaan, jos toiseenkin. Aamulehdessä julkaistussa mielipidekirjoituksessaan Turja Lehtonen kirjoittaa EK:n ottaneen työmarkkinoilla nk. palkka-ankkurin roolin ja selväsanaisesti ilmoittaneen, että keskitetyt palkkaratkaisut ovat menneisyyttä. (Lehtonen 2011.) Mari Kamaja puolestaan ennustaa palkansaajajärjestöille tulevaisuuden rooliksi yhteiskunnallisen lobbarin tehtäviä. (Kamaja 2010.)

Tätä tutkimusta varten tehdyssä Mikä motivoi liittoon? -kyselyssä lähes puolet vastaajista piti ay-liikettä vanhentuneena⁸. Vastaajista myös 40 prosenttia on eri mieltä väitteen ”Taloudellisesti heikompina aikoina ammattiyhdistysliikkeen joukkovoima on korostuneen tärkeä” ja vain seitsemän prosenttia on täysin samaa mieltä. 40 prosenttia vastaajista myös pitää ay-liikkeen jäsenistön etuja liian eroavina, jotta niitä kannattaisi ajaa joukkoliikkeen voimin. Tämän tyyppiset vastaukset indikoivat sitä mahdollisuutta, että tutkimukseen vastanneiden ryhmä on vieraantunut ammattiliitosta, eivätkä koe sen palveluita itselleen tärkeiksi, enemmän kuin pelkkää informaation puutetta liitosta. Vastaajilta kysyttiin myös ”Kuinka hyvin koet tuntevasi ammattiyhdistysliikkeen?” ja ”Kuinka hyvin koet tuntevasi Palvelualojen ammattiliiton (PAM)?”. Vastaajista hiukan yli puolet kokee tuntevansa ammattiyhdistysliikkeen joko hyvin tai erittäin hyvin ja Palvelualojen ammattiliitto tunnetaan kuitenkin huonommin: vain vajaa 40 % kokee tuntevansa sen hyvin tai erittäin hyvin. Kuitenkin lähes 40 % vastaajista lisäisi ammattiliittojen valtaa⁹ ja noin 30 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin erimieltä väitteen ”Ammattiliittojen liian suuri valta on omiaan heikentämään talouskasvua ja näin heikentää myös työläisten asemaa.” kanssa.

Mikä motivoi liittoon? -kyselyn vastaajista 42,6 % oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteen ”Työnantajien ja -tekijöiden edut ovat Suomessa pitkälti yhteneväiset.” kanssa.

⁸ Vastaajia pyydettiin arvioimaan väittämiä asteikolla yhdestä viiteen siten, että viisi tarkoitti täysin samaa mieltä ja yksi täysin erimieltä. ”Ay-liike on vanhentunut.”

⁹ ”Ammattiliittojen valtaa tulisi lisätä.”

PAMin jäsentutkimuksessa kysyttiin ”ovatko omat edut/tavoitteet yhteneväiset työnantajan etujen/tavoitteiden kanssa”. Vastaajista kaksi kolmannesta pitää etuja ainakin jonkin verran yhteneväisinä. (Ahtiainen 2011, 30)

Mikä motivoi liittoon? -kyselyssä vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä pääasiallista syytä olla kuulumatta mihinkään ammattiyhdistykseen.¹⁰ Useille vastaajista tärkeimmäksi syyksi nousi hinta ja jäsenyys koettiin tarpeettomaksi tai hyödyttömäksi. He eivät sanojensa mukaan ole saaneet oikeaa tietoa liitosta tai heille riittää pelkkä työttömyysturva. Tämän kaltaiset vastaukset voivat indikoida epäluottamusta alan ammattiliittoa kohtaan tai sitä pidetään esimerkiksi tehottomana. Vain yksi vastaaja koki tulleen painostetuksi olla liittymättä liittoon. Sen sijaan painostusta liittymiseen oli kokenut useampi vastaaja ja yleisimmin jonkun PAMin jäsenen taholta. Ammattiliittoa liian byrokraattisina¹¹ piti lähes 40 % vastaajista ja lähes viidennes vastaajista koki, että ay-liike ei sovi hänen poliittiseen vakaumukseensa¹².

Vain neljännes vastaajista on samaa tai täysin samaa mieltä väitteen ”kokemukseni ay-liikkeestä ovat pääosin positiivisia.” kanssa. Ammattiliiton jäsenyyttä seuraavan kymmenen vuoden kuluessa hyvin tai melko todennäköisenä piti 66 % vastaajista.

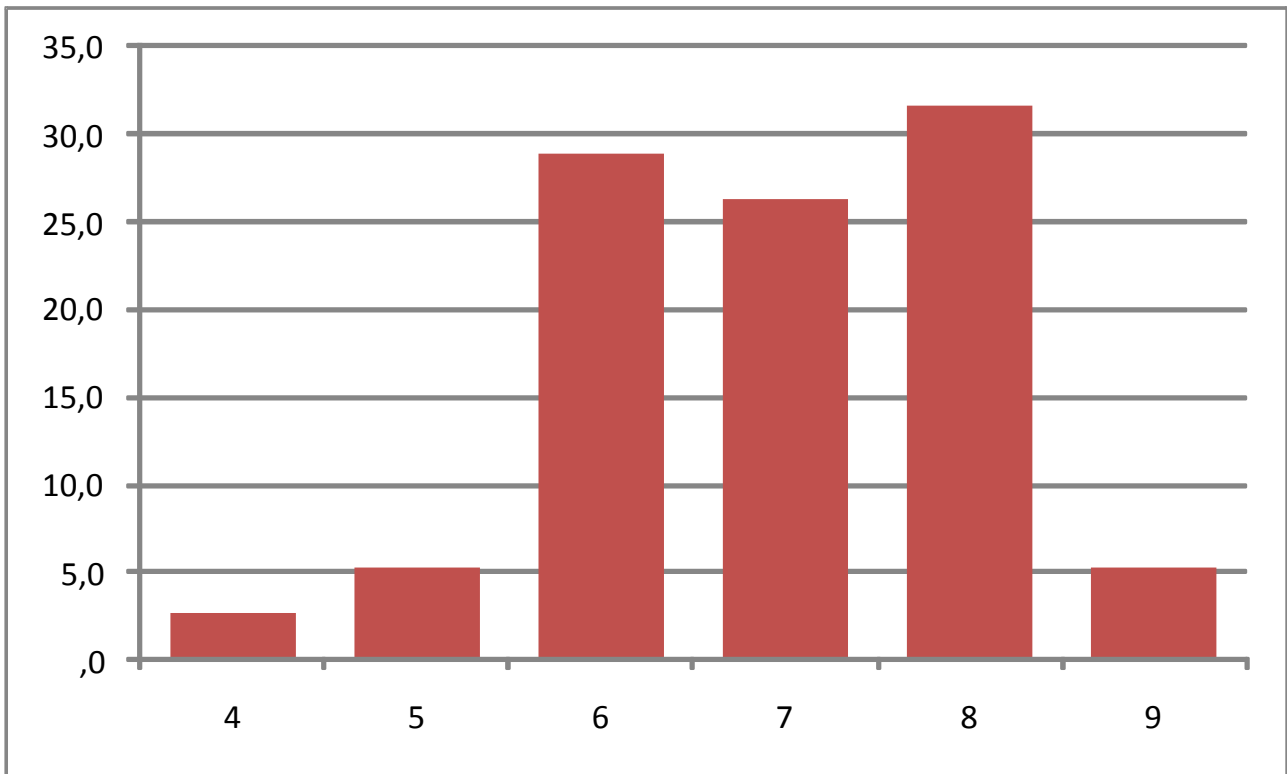
Lopulta vastaajia pyydettiin arvioimaan SAK:laisen ay-liikkeen onnistumista kouluarvosanoin 4-10.

¹⁰ ”Jos et kuulu mihinkään ammattiyhdistykseen, mikä on pääasiallinen syy?”

¹¹ Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien väittämien kanssa: ”Ammattiliitot ovat liian byrokraattisia”

¹² ”Ammattiliitot eivät sovi poliittiseen/aatteelliseen vakaumukseeni”

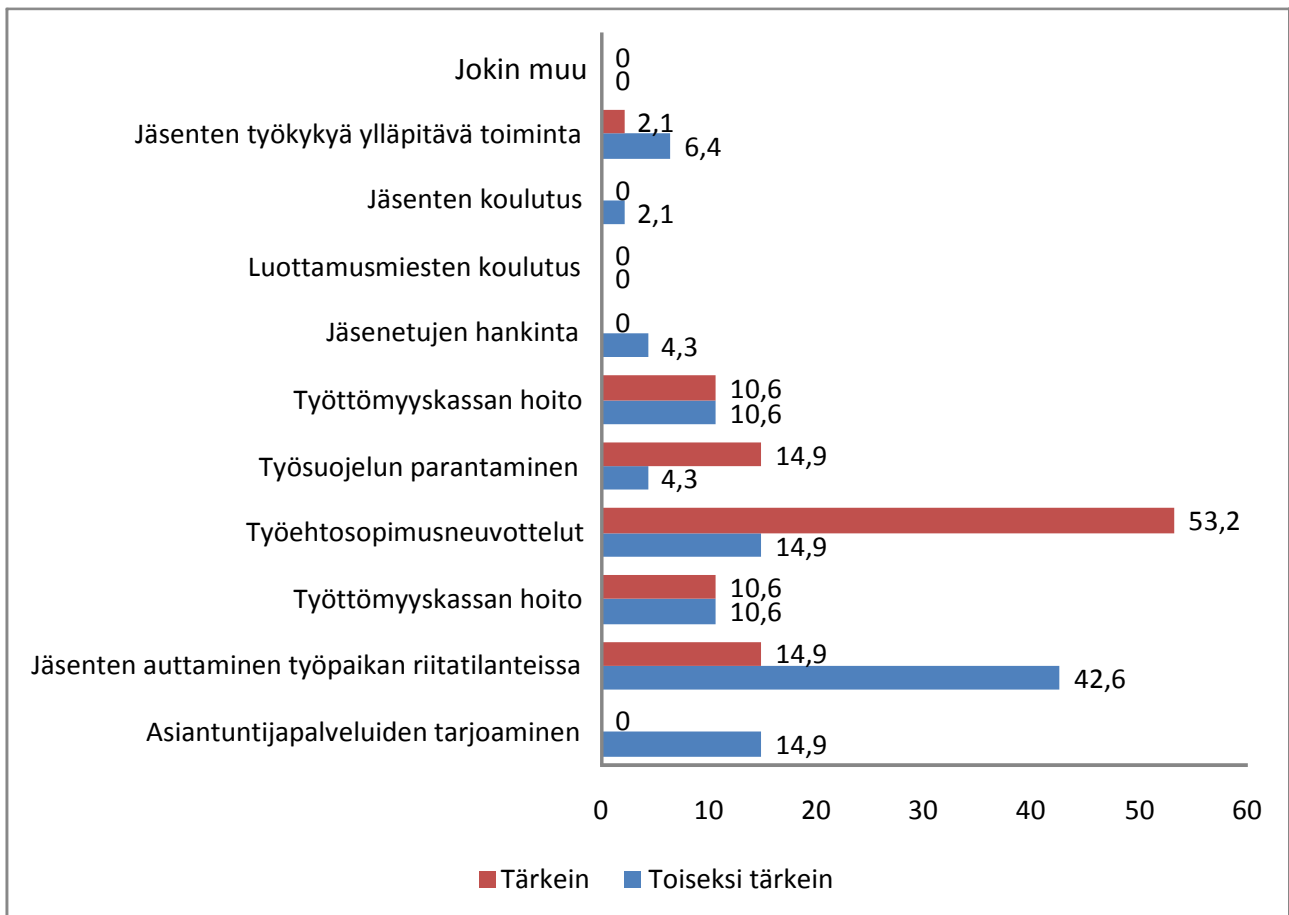
Kuvio 6: SAK:laisen ay-liikkeen onnistuminen kouluarvosanoin

Valtaosa vastaajista antoi tällöin liikkeelle arvosanaksi 6-8, joka viittaa siihen, että vastaajien mielestä olisi varaa parantaakin.

5.1.3 Jäsenpalveluiden tärkeys

PAMin jäsentutkimuksissa sekä vuodelta 2005, että 2010 vastaajat valitsivat tärkeimmäksi jäsenpalveluksi itselleen työttömyyskassapalvelut, jota erittäin tai melko tärkeänä piti molempina kertoina lähes 90 %. Alla oleva kaavio kuvaa ammattiliiton tärkeimmiksi tehtäviksi mainittuja tehtäviä Mikä motivoi liittoon? -aineistossa.

Kuvio 7: Ammattiliiton tärkeimmät tehtävät %

Verrattaessa PAMin jäsentutkimukseen vastanneisiin, vastaavat Mikä motivoi liittoon? -kyselyyn vastanneet huomattavan poikkeavalla tavalla. Kyselyssä vastaajia pyydettiin valitsemaan vaihtoehtojoukosta kaksi tärkeintä ammattiliiton tehtävää. Kun valtaosa ammattiliiton kyselyyn vastanneista pitää työttömyyskassapalveluita melko tai erittäin tärkeinä, niin Mikä motivoi liittoon? -kyselyyn vastanneet nostavat työehtosopimusneuvottelut tärkeimmäksi.¹³ Näistä tuloksista voidaan päätellä, että ammattiliittoon kuulumattomien käsitykset liiton tehtävistä voi erota liiton jäsenten käsityksistä huomattavallakin tavalla. Jos odotukset liitolle eivät kohtaa todellisuutta, saattaa potentiaalinen jäsen jäädä mieluummin liiton ulkopuolelle.

¹³ Kysymyksen asetelut eivät täysin vastaa toisiaan, mutta suuntaa-antava vertailu on mahdollista.

5.1.4 Palvelualojen ammattiliitto

Mikä motivoi liittoon? -kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan kuinka hyvin he tuntevat Palvelualojen ammattiliiton¹⁴. Erittäin hyvin liiton arvioi tuntevansa vain 6,1 % vastaajista ja huonosti tai erittäin huonosti 61,7 %. Vastaajat arvioivat myös väitteen ”Tunnen liiton palvelut hyvin” paikkaansa pitävyyttä omalla kohdallaan¹⁵. Lähes puolet vastaajista oli jokseenkin tai täysin erimieltä väitteen kanssa ja täysin samaa mieltä vain 4.8 %. Liiton oman jäsentutkimuksessa pyydettiin vastaajia arvioimaan liiton onnistumista tietyissä keskeisimmissä tehtävissä. Tällöin 32 % vastaajista arvioi, että liitto on onnistunut ”ay-asioista tiedottamisessa” hyvin tai erittäin hyvin. (Ahtiainen 2011, 23) Näiden kahden tutkimuksen kysymyksenasettelu ei ole täysin vertailukelpoinen, mutta molemmista voidaan päätellä, ettei tieto liitosta, sen palveluista tai ay-asioista tavoita lähellekään kaikkia vastaajia toivotulla tavalla.

PAMin toimintaa työmarkkinoilla kyselyssä tutkittiin kolmen väittämän avulla, jotka on esitelty seuraavassa taulukossa.

¹⁴ ”Kuinka hyvin koet tuntevasi Palvelualojen ammattiliiton (PAM)?” Vaihtoehtoina Erittäin hyvin, hyvin, huonosti tai erittäin huonosti.

¹⁵ ”Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavan väitteen kanssa.”

	Liiton pitäisi ottaa aktiivisempi rooli työmarkkinoilla	Liitto ei pysty vaikuttamaan minulle tärkeisiin asioihin	Liitto on liian heikko neuvotteluissa
Täysin eri mieltä	9,5 %	11,9 %	14,3 %
Jokseenkin eri mieltä	19,0 %	26,2 %	21,4 %
Ei samaa eikä eri mieltä	50,0 %	45,2 %	45,2 %
Jokseenkin samaa mieltä	9,5 %	9,5 %	2,4 %
Täysin samaa mieltä	11,9 %	7,1 %	16,7 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Taulukko 9: Liiton toiminta työmarkkinoilla

Taulukosta voidaan huomata, että kaikkien näiden kolmen väittämän kohdalla vastaukset painottuvat keskelle. Noin joka viidennen vastaajan mielestä liiton tulisi ottaa aktiivisempi rooli työmarkkinoilla ja kolmannes on tämän väittämän kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä. Kuitenkin 16.6 % vastaajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen ”Liitto ei pysty vaikuttamaan minulle tärkeisiin asioihin.” kanssa ja lähes joka viides pitää liittoa liian heikkona neuvotteluissa. Näistä tuloksista voidaan päätellä, että, vaikka huomattava osa on tällä alueella tyytyväinen liiton toimintaan, kuitenkin moni vastaajista toivoisi muutosta.

Luottamusta liittoon, sen asiamiehiin ja johtoon tutkittiin kyselyssä niin ikään kolmella väittämällä.

	Luotan liittoon omien etujeni ajajana	Luotan liiton johtoon omien etujeni ajajana	Luotan liiton neuvojiin/asiamiehiin omien etujeni ajajana
Täysin eri mieltä	16,7 %	14,6 %	9,8 %
Jokseenkin eri mieltä	14,3 %	19,5 %	24,4 %
Ei samaa eikä eri mieltä	50,0 %	51,2 %	48,8 %
Jokseenkin samaa mieltä	9,5 %	7,3 %	14,6 %
Täysin samaa mieltä	9,5 %	7,3 %	2,4 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Taulukko 10: Luottamus liittoon

Luottamuksen suhteen jakaumat muistuttavat paljolti toisiaan ja jälleen noin puolet vastaajista valitsee keskimmäisen vaihtoehdon. Kuitenkin jokaisen kysymyksen kohdalla noin kolmannes vastaajista on väitteen kanssa täysin tai jokseenkin eri mieltä ja täysin samaa mieltä vain 15–19 % vastaajista.

	Liitto ei tarjoa minulle tarpeellisia palveluita	Liiton palvelut eivät ole toimivia	En tarvitse liiton tukea
Täysin eri mieltä	4,8 %	19,0 %	4,8 %
Jokseenkin eri mieltä	9,5 %	47,6 %	19,0 %
Ei samaa eikä eri mieltä	38,1 %	0,0 %	28,6 %
Jokseenkin samaa mieltä	28,6 %	14,3 %	28,6 %
Täysin samaa mieltä	19,0 %	19,0 %	19,0 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Taulukko 11: Liiton palvelut

Mikä motivoi liittoon? -kyselyyn vastanneista liittoon kuulumattomista vastaajista lähes puolet on jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteen ”Liitto ei tarjoa minulle tarpeellisia palveluita.” kanssa. Liiton palveluja toimimattomina pitää kolmannes vastaajista ja lähes puolet vastaajista ei koe tarvitsevansa liiton tukea.

Vastaajilta kysyttiin myös, missä tilanteessa he voisivat harkita liittymistä PAMiin. Myös näistä avoimista vastauksista on luettavissa pettymyksiä liiton toimintaan: Jos ”*siellä oikeasti ajateltaisiin myyjien etuja*”. Liiton roolia työmarkkinoilla toivottaisiin aktiivisemmaksi ja liiton valtaa neuvotteluissa toivottaisiin suuremmaksi: ” *kokisin että neuvotteluissa olisi valtaa*”, ” *osaisivat neuvotella kunnan palkat mara/kauppa*”. Näiden lisäksi myös liiton jäsenmaksut koettiin liian suuriksi ja niillä saatavat edut liian heikoiksi

5.2 Yhteiskuntatutkimus 2008

Tässä luvussa tarkastellaan vastaajien osallistumista, osallistumisaktiivisuutta ja siihen vaikuttavia tärkeimpiä taustamuuttujia Yhteiskuntatutkimus 2008 tarjoaman aineiston valossa. Voitaneen olettaa, että aktiivisesti liikkeen toimintaan syystä tai toisesta osallistuvat pystyvät vaikuttamaan toimintaan enemmän kuin passiiviset jäsenet. On myös todennäköistä, että osallistuvien henkilöiden tärkeimmät syyt osallistumiselle on omiaan vaikuttamaan ammattiliiton tai -yhdistyksen toimintaan. Näistä syistä on tärkeää tutkia, ketkä toimintaan osallistuu ja miksi. Hakemalla vastauksia tämänkaltaisiin kysymyksiin voitaneen tehdä ammattiyhdistyksen tai -liiton toiminnasta ja sen taustoista läpinäkyvämpiä. Näillä syillä voi myös olla taustamuuttujan rooli siinä, miksi ammattiyhdistysliike ei vedä jäseniä entiseen tapaan ja miksi sen voima on vähentynyt työmarkkinoilla.

Yhteiskuntatutkimus 2008 -aineistosta tehty tarkastelu on tehty käyttäen ristiintaulukointia. Osaa muuttujista on jouduttu käsittelemään riittävän tilastollisen riippuvuuden saavuttamiseksi. Tilastollista riippuvuutta on tarkasteltu χ^2 -testin avulla, raja-arvoksi on asetettu $p < 0,05$. Jos tilastollisen riippuvuuden testissä on esiintynyt poikkeamia, on asiasta mainittu kyseisen muuttujan kohdalla. Myös muuttujamuunnokset on selitetty kyseisten muuttujien kohdalla.

5.2.1 Osallistumisen aktiivisuus

Tutkimuksessa käytetyn Yhteiskuntatutkimus 2008 aineistosta ammattiyhdistykseen tai -järjestön toimintaan aktiivisesti tai erittäin aktiivisesti osallistuu noin kaksitoista prosenttia vastaajista. Suurin osa vastanneista siis osallistuu ammattijärjestön tai -yhdistyksen toimintaan enintään satunnaisesti. Aktiivisuus vaihtelee jonkin verran taustamuuttujien mukaan. Esimerkiksi maaseudun asukkaat ovat muita selvästi passiivisempia.

En ole
mukana
toiminnassa

Yhteensä

	Erittäin aktiivisesti	Aktiivisesti	Satunnaisesti	En ole mukana toiminnassa	Yhteensä
Mies	2,6 %	10,2 %	27,1 %	60,1 %	100,0 %
Nainen	3,8 %	7,4 %	32,3 %	56,5 %	100,0 %
KA	3,2 %	8,8 %	29,7 %	58,3 %	100,0 %

Taulukko 12: Aktiivisuus sukupuolittain

Sukupuolten välille ei kovin merkittävää eroa aktiivisuudessa synny. Vähintään satunnaisesti toiminnassa on mukana hiukan enemmän naisia. Toiminnassa ylipäätään mukana olevista miehistä hiukan suurempi osa on mukana aktiivisesti tai erittäin aktiivisesti. Molemmille sukupuolille tärkeimmäksi syyksi osallistua toimintaan nousi henkilökohtainen hyöty, mutta tämä oli vielä naisille miehiä tyypillisempää. Miehistä puolestaan jonkin verran useampi valitsi merkittävimäksi syykseen yhteiskunnallisen vaikuttamisen.

Vapaa-
ajan
vietto

Yhteiskunnallinen
vaikuttaminen/
aatteellinen syy

Henkilökohtainen
hyöty (verkostot
urakehitys tms.)

Muu syy

Yhteensä

	Vapaa- ajan vietto	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen/ aatteellinen syy	Henkilökohtainen hyöty (verkostot urakehitys tms.)	Muu syy	Yhteensä
Mies	6,9 %	31,0 %	51,7 %	10,3 %	100,0 %
Nainen	9,3 %	19,7 %	61,2 %	9,8 %	100,0 %
KA	8,1 %	25,2 %	56,6 %	10,1 %	100,0 %

Taulukko 13: Aktiivisuuden syyt sukupuolittain

Myös palvelualojen ammattiliiton järjestötutkimuksissa on tutkittu jäsenistön osallistumisaktiivisuutta ja -halukkuutta. Vertailutietoja löytyy vuosilta 2010 ja 2005. Tutkimuksen mukaan vastaajista 82,5 % vastaajista vuonna 2005 ilmoittaa, ettei heillä ole tai ole ollut luottamustehtäviä ay-liikkeessä tai työpaikalla. Vastaava luku vuodelta 2010 on 84 %. (Ahtiainen 2011, 37.)

Vuonna 2010 vastaajilta kysyttiin myös lukevatko he itse itsensä ammattiyhdistysaktiiveiksi. Tutkimukseen vastanneista 79 % ei pidä itseään ammattiyhdistysaktiivina, 5,9 % pitää ja 15 % ei osaa sanoa. (Ahtiainen 2011, 37.)

Halukkuus osallistua työpaikalla liiton luottamustehtäviin vaihtelee iän mukaan siten, että halu osallistua heikkenee iän myötä vuoden 2010 jäsentutkimuksen mukaan (Ahtiainen 2011, 49).

Alla oleva taulukko kuvaa yhteiskuntatutkimus 2008 kyselyyn vastanneiden osallistumisaktiivisuutta ammattiyhdistyksessä iän mukaan luokiteltuna. Vastaajilla oli taulukossa mainittujen vastausvaihtoehtojen lisäksi mahdollisuus valita ”En osaa sanoa” -vaihtoehto, joka on tässä jätetty pois pienen frekvenssin takia. Ikää tutkimuksessa kysyttiin tiedustelemalla vastaajan syntymävuotta, mikä on myöhemmin luokiteltu alla olevan taulukon mukaisiin ikäryhmiin.

	Erittäin aktiivisesti	Aktiivisesti	Satunnaisesti	En ole mukana toiminnassa	
-30	0,7 %	6,1 %	23,8 %	69,4 %	100,0 %
31-40	3,9 %	7,3 %	40,8 %	48,0 %	100,0 %
41-50	2,5 %	7,6 %	31,8 %	58,0 %	100,0 %
51-60	5,8 %	13,9 %	35,8 %	44,5 %	100,0 %
61-70	4,7 %	8,2 %	32,4 %	54,7 %	100,0 %
71-	1,0 %	8,9 %	14,1 %	76,0 %	100,0 %
Yhteensä	3,1 %	8,7 %	29,7 %	58,4 %	100,0 %

Taulukko 14: Osallistumisaktiivisuus ikäryhmittäin

Tutkimuksessa pyydettiin vastaajia arvioimaan aktiivisuuttaan ammattiyhdistyksessä asteikolla ”erittäin aktiivinen” - ”en ole mukana toiminnassa”. Yllä olevasta taulukosta voidaan huomata, että aktiivisuus vaihtelee ikä ryhmittäin siten, että kaikkein nuorimmat ovat vähiten aktiivisia, heistä lähes 70 % ei ole toiminnassa mukanaan lainkaan ja vain noin 7 % on toiminnassa mukana aktiivisesti tai erittäin aktiivisesti. Aktiivisin ryhmä on 51 - 60 -vuotiaat, joista aktiivisia tai erittäin aktiivisia on lähes 20 %.

Näiden kahden tutkimuksen perusteella näyttäisi siis siltä, että palvelualojen ammattiliittoon kuuluvia nuoria ammattiyhdistystoiminta tuntuu kiinnostavan enemmän kuin muita ikätovereita.

Yhteiskuntatutkimus 2008 -kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin myös vastaajille tärkeintä syytä osallistua järjestötoimintaan¹⁶. Vastausvaihtoehtoina kyselyssä annettiin ”Vapaa-ajan vietto”, ”Yhteiskunnallinen vaikuttaminen/aatteelliset syyt”, ”Henkilökohtainen hyöty (verkotot, urakehitys tms.)” ja ”Muu syy” sekä ”En osaa sanoa”. Vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa” on jätetty tarkastelun ulkopuolelle pienen vastaajajoukon takia. Yli puolet (55,4 %) toiminnassa mukana olevista vastaa tärkeimmän syyn olevan henkilökohtainen hyöty. Noin neljäsosalle (25,3 %) tärkein syy on yhteiskunnallinen vaikuttaminen tai aatteellinen syy. Vapaa-ajan vietto on tärkein syy 7,6 %:lle ja muu syy 9,4 %:lle. 2,3 % vastaajista ei osaa sanoa tärkeintä syytä. Naiset osallistuvat miehiin verrattuna huomattavasti useammin tavoitellakseen henkilökohtaista hyötyä ja miehille naisiin verrattuna useammin on syynä yhteiskunnallinen vaikuttaminen tai aatteellinen syy. Naiset myös hiukan miehiä useammin vastaa tärkeimmäksi syyksi vapaa-ajan viettämisen. Muutoin sukupuolten välillä ei ole huomattavissa juurikaan eroa.

	Vapaa-ajan vietto	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen/aatteellinen syy	Henkilökohtainen hyöty (verkotot urakehitys tms.)	Muu syy	Yhteensä
-30	7,0 %	18,6 %	72,1 %	2,3 %	100,0 %
31-40	4,9 %	18,3 %	68,3 %	8,5 %	100,0 %
41-50	12,5 %	28,1 %	45,3 %	14,1 %	100,0 %
51-60	2,4 %	25,3 %	62,7 %	9,6 %	100,0 %
61-70	7,7 %	32,7 %	50,0 %	9,6 %	100,0 %
71-	24,2 %	33,3 %	24,2 %	18,2 %	100,0 %
KA	8,1 %	25,2 %	56,6 %	10,1 %	100,0 %

Taulukko 15: Osallistumisen syyt ikäluokittain

¹⁶ ”TT21. Mikäli olette mukana seuraavien yhteiskunnallisten järjestöjen tai yhteisöjen toiminnassa, mikä on itsellenne tärkein syy olla mukana toiminnassa”

Yllä olevan taulukon perusteella huomataan, että ikä vaikuttaa jossain määrin myös osallistumisen syihin. Henkilökohtainen hyöty syynä nousee esille keskimmaisissa ja nuorissa ikäluokissa. Tämä voidaan selittää sillä, että näiden ikäluokkien tulevaisuudesta on vielä hyvin huomattava osa työelämässä, jolloin esimerkiksi urakehityksen merkitys syynä voi korostua. Vanhemmat ikäluokat pitävät myös keskiarvoa useammin yhteiskunnallista vaikuttamista tai aatteellista syytä tärkeimpänä.

5.2.2 Ammattiasema

Ammattiaseman vaikutus osallistumisaktiivisuuteen yhteiskuntatutkimus 2008 - tutkimuksen mukaan on esitetty alla olevassa taulukossa:

	Erittäin aktiivisesti	Aktiivisesti	Satunnaisesti	En ole mukana toiminnassa	Yhteensä
Johtava asema	5,6 %	5,6 %	33,3 %	55,6 %	100,0 %
Toimihenkilö	4,5 %	13,6 %	42,4 %	39,4 %	100,0 %
Työntekijä	4,9 %	9,9 %	38,6 %	46,6 %	100,0 %
Yrittäjä tai maatalousyrittäjä		11,5 %	26,2 %	62,3 %	100,0 %
Muu	2,1 %	6,2 %	21,2 %	70,5 %	100,0 %
KA	3,1 %	8,7 %	29,7 %	58,4 %	100,0 %

Taulukko 16: Aktiivisuus ammattiaseman mukaan

Ammattiasemaa tiedusteltaessa vastaajilla oli vaihtoehtoina "Johtava asema", "Ylempi toimihenkilö", "Alempi toimihenkilö", "Työntekijä", "Maatalousyrittäjä", "Yrittäjä", "Opiskelija", "Hoidan lapsia/kotia/omaisia", "Työtön/lomautettu", "Eläkeläinen" ja "Muu". Luokkia on yhdistelty seuraavasti, jotta voitaisiin saavuttaa parempi tilastollinen riippuvuus: Ylempien ja alempien toimihenkilöiden ryhmät on yhdistetty taulukossa "Toimihenkilö" - otsikon mukaisesti, yrittäjiä ja maatalousyrittäjiä koskevat luokat on niin ikään yhdistetty ja työelämän ulkopuolella olevat ja luokka "Muu" on yhdistetty.

Muita aktiivisemmiksi ryhmiksi nousevat toimihenkilöt ja työntekijät. Muita useammin toiminnan ulkopuolelle jää luokkaan ”Muu” kuuluvat. Tämä voi selittyä sillä, että työntekijöillä ja toimihenkilöillä voi olla muita selvemmin etuja tavoiteltavissa ammattiyhdistysliikkeen kautta.

	Vapaa- ajan vietto	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen/ aatteellinen syy	Henkilökohtainen hyöty (verkotot urakehitys tms.)	Muu syy	Yhteensä
Johtava asema	14,3 %	57,1 %	28,6 %		100,0 %
Toimihenkilö	4,9 %	26,5 %	57,8 %	10,8 %	100,0 %
Työntekijä	7,4 %	19,4 %	63,0 %	10,2 %	100,0 %
Yrittäjä tai maatalousyrittäjä	4,2 %	33,3 %	45,8 %	16,7 %	100,0 %
Muu	12,1 %	25,9 %	53,4 %	8,6 %	100,0 %
KA	8,1 %	25,2 %	56,6 %	10,1 %	100 %

Taulukko 17: Aktiivisuuden syyt ammattiaseman mukaan

Ammattiasemalla on myös vaikutusta merkittävimpään syyhyn osallistua. Taulukosta on huomattavissa merkittäviä poikkeamia keskiarvosta johtavassa asemassa työskentelevien ryhmän muita suuremmassa prosentissa yhteiskunnallisen vaikuttamisen/aatteellisen syyn kohdassa, jonka yleistämiseen on kuitenkin suhtauduttava varauksella ryhmän pienen koon vuoksi. Myös yrittäjistä ja maatalousyrittäjistä keskimääräistä useampi on mukana toiminnassa vaikuttaakseen yhteiskuntaan tai aatteellisesta syystä. He valitsevat myös muita useammin kohdan ”Muu syy” vastaukseen.

5.2.3 Työnantaja

Vastaajilta tiedusteltaessa heidän työnantajansa sektoria vastausvaihtoehdoiksi annettiin: ”Kunta/kuntayhtymä”, ”Kunnan yhtiö/liikelaitos”, ”Valtio/muu julkinen”, ”Ns. kolmas sektori (esim. voittoa tavoittelematon järjestö/yhdistys tms.)”, ”Oma yritys/itse työllistynyt”, ”Yritys”, ”En ole mukana työelämässä” ja ”Muu”. Myös tämän muuttujan kohdalla vastauksia on uudelleen luokiteltu siten, että luokat ”Kunta/kuntayhtymä” ja ”Kunnan yhtiö/liikelaitos”,

”Valtio/muu julkinen” on yhdistetty luokkaan ”Julkinen tai julkinen liikelaitos”. Myös ”en ole mukana työelämässä” ja ”Muu” on yhdistetty.

Työelämän ulkopuolella olevien ryhmän vastaukset mukailevat aiemmin käsitellyssä kysymyksessä ammattiaseman merkityksestä olevaa muuttujaa ”En ole mukana työelämässä” -ryhmän vastauksia. Työnantaja vaikuttaa myös innostukseen osallistua ammattijärjestön tai -yhdistyksen toimintaan: Julkisella sektorilla aktiivisuus on selvästi suurinta, kun vain 33,2 % ilmoittaa olevansa kokonaan toiminnan ulkopuolella. Myös yrityksissä työskentelevät osallistuvat suhteellisen innokkaasti.

	Erittäin aktiivisesti	Aktiivisesti	Satunnai- sesti	En ole mukana toiminnassa	Yhteensä
Julkinen tai julkinen liikelaitos	4,6 %	13,3 %	49,0 %	33,2 %	100,0 %
Kolmas sektori	11,8 %		23,5 %	64,7 %	100,0 %
Yrittäjä		7,1 %	28,6 %	64,3 %	100,0 %
Yritys	4,3 %	10,2 %	33,2 %	52,3 %	100,0 %
Ei mukana työelämässä	2,0 %	6,7 %	20,5 %	70,8 %	100,0 %
KA	3,1 %	8,7 %	29,7 %	58,4 %	100,0 %

Taulukko 18: Aktiivisuus työnantajittain

	Vapaa-ajan vietto	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen/ aatteellinen syy	Henkilökohtainen hyöty (verkotot urakehitys tms.)	Muu syy	Yhteensä
Julkinen tai julkinen liikelaitos	6,6 %	24,0 %	57,9 %	11,6 %	100,0 %
Yrittäjä	5,0 %	35,0 %	40,0 %	20,0 %	100,0 %
Yritys	4,4 %	22,8 %	65,8 %	7,0 %	100,0 %
Ei mukana työelämässä	13,3 %	29,2 %	48,7 %	8,8 %	100,0 %
KA	7,9 %	25,8 %	56,5 %	9,8 %	100,0 %

Taulukko 19: Osallistumisen syyt työnantajittain

Työnantajan mukaan jaoteltuna syitä toiminnassa mukana olemiseen tarkasteltaessa syntyy varsin huomattavaa hajontaa. Työelämän ulkopuolella olevat henkilöt ja yrittäjät ovat toiminnassa mukana muita harvemmin tavoitellakseen ensisijaisesti omaa hyötyä. Kuitenkin jokaisessa luokassa suurimmaksi syyksi nousee jälleen henkilökohtaisen hyödyn tavoittelu.

5.2.4 Koulutus

Koulutustaustaa kysyttäessä vastausvaihtoehtoina oli ”Peruskoulun ala-aste tai kansakoulu”, ”Peruskoulun yläaste tai keskikoulu”, ”Ammatillinen perustutkinto (ammattikoulu)”, ”Ylioppilastutkinto (ei ammattikoulutusta)”, ”Opistoasteen ammatillinen tutkinto”, ”Ylempi opistoasteen tutkinto tai ammattikorkeakoulututkinto”, ”Yliopiston tai korkeakoulun alempi akateeminen tutkinto (kandidaatti)”, ”Yliopiston tai korkeakoulun ylempi akateeminen tutkinto (maisteri)”, ”Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto” ja ”Muu koulutus”. Näistä vastausvaihtoehdoista koulutus on luokiteltu uudestaan siten, että luokkaan ”korkeintaan peruskoulu tai keskikoulu” on laskettu alkuperäiset luokat ”Peruskoulun ala-aste tai kansakoulu” ja ”Peruskoulun yläaste tai keskikoulu”, luokkaan ”Ammattikoulu tai ylioppilas” on luettu alkuperäiset ryhmät ”Ammatillinen perustutkinto

(ammattikoulu)” ja ”Ylioppilastutkinto (ei ammattikoulutusta)”, opistoasteen tutkinnot on jätetty ennalleen ja yliopistolliset tutkinnot on luokiteltu luokkaan ”Akateeminen koulutus”.

	Erittäin aktiivisesti	Aktiivisesti	Satunnaisesti	Ei mukana toiminnassa	Yhteensä
Korkeintaan peruskoulu tai keskikoulu	2,5 %	6,0 %	20,0 %	71,6 %	100,0 %
Ammattikoulu tai ylioppilas	4,1 %	8,4 %	26,3 %	61,3 %	100,0 %
Opistoasteen ammatillinen koulutus	3,2 %	10,8 %	38,9 %	47,1 %	100,0 %
Ylempi opistoasteen tutkinto tai ammattikorkeakoulut	2,1 %	8,5 %	45,7 %	43,6 %	100,0 %
Akateeminen koulutus	3,2 %	13,0 %	35,7 %	48,1 %	100,0 %
KA	3,2 %	8,8 %	29,7 %	58,3 %	100,0 %

Taulukko 20: Osallistumisen aktiivisuus koulutuksen mukaan

Koulutuksen mukaan aktiivisuutta tarkasteltaessa akateemisen koulutuksen saaneet valitsevat useimmin vastausvaihtoehtokseen aktiivisesti tai erittäin aktiivisesti. Kaiken kaikkiaan passiivisimmiksi ryhmiksi erottuu matalimmin koulutetut ryhmät, joista korkeintaan peruskoulun tai keksikoulun käyneistä vastaajista jopa yli 70 % ilmoittaa olevansa kokonaan toiminnan ulkopuolella ja vastaavaluku nykyisen toisen asteen koulutuksen saaneistakin on yli 60 %.

	Vapaa- ajan vietto	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen/ aatteellinen syy	Henkilökohtainen hyöty (verkostot urakehitys tms.)	Muu syy	Yhteensä
Korkeintaan peruskoulu tai keskikoulu	15,4 %	24,6 %	43,1 %	16,9 %	100,0 %
Ammattikoulu tai ylioppilas	7,4 %	20,4 %	62,0 %	10,2 %	100,0 %
Opistoasteen ammatillinen koulutus	5,8 %	20,3 %	60,9 %	13,0 %	100,0 %
Ylempi opistoasteen tutkinto tai ammattikorkeakoulu- tutkinto	4,5 %	34,1 %	59,1 %	2,3 %	100,0 %
Akateeminen koulutus	7,0 %	32,4 %	54,9 %	5,6 %	100,0 %
KA	8,1 %	25,2 %	56,6 %	10,1 %	100,0 %

Taulukko 21: Aktiivisuuden syyt koulutuksen mukaan

Koulutus vaikuttaa tärkeimmäksi ilmoitettuun syyhyn osallistua ammattiyhdistysliikkeen toimintaan. Korkeammin koulutetut henkilöt valitsevat herkemmin aatteellisen tai yhteiskunnallisen syyn tärkeimmäksi. Kaikissa luokissa henkilökohtainen hyöty kuitenkin valittiin useimmin tärkeimmäksi syyksi. Tämä selittää ammattiyhdistysliikkeen ja jäsenten suhteen muutosta lähemmäs asiakassuhdetta. On kuitenkin huomattava, että todennäköisesti ammattiyhdistyksen jäsenillä voi olla useampi kuin yksi syy osallistua toimintaan tai ylipäättään kuulua liittoon.

5.2.5 Puolueläheisyys ja kiinnostus politiikkaan

Tutkimuksesta kysyttiin myös läheisyyttä eri poliittisiin puolueisiin¹⁷. Vaihtoehtoina olivat tarjolla silloiset eduskuntapuolueet: Kokoomus, Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue, Keskusta, Suomen Ruotsalainen Kansanpuolue, Kristillisdemokraatit, Vihreät, Vasemmistoliitto ja Perussuomalaiset. Yleisesti läheisyydellä mihin tahansa puolueeseen ei ole merkittävää vaikutusta ilmoitettuun aktiivisuuteen ammattiyhdistyksessä tai -järjestössä.

	Ei osaa sanoa	Erittäin aktiivisesti	Aktiivisesti	Satunnaisesti	En ole mukana toiminnassa	Yhteensä
Läheinen tai erittäin läheinen	0,1 %	3,5 %	9,5 %	30,2 %	56,7 %	100,0 %
Etäinen tai erittäin etäinen	0,1 %	3,3 %	8,7 %	30,2 %	57,6 %	100,0 %

Taulukko 22: Osallisuusaktiivisuus puolueläheisyyden mukaan

Kuitenkin eri puolueiden väliltä on löydettävissä eroja siten, että RKP:n tai Vasemmistoliiton läheiseksi kokevat ovat muita aktiivisempia myös ammattiyhdistyksissä tai -järjestöissä. Aktiivisesti tai erittäin aktiivisesti toiminnassa mukana on eniten RKP:n (19,7 %) läheiseksi tai erittäin läheiseksi kokevia vastaajia. Vähintään satunnaisesti toiminnassa mukana olevien määrä puolueittain tarkasteltuna vaihtelee noin 40–50 % välillä siten, että Keskustan läheiseksi kokeneista on mukana toiminnassa vähintään satunnaisesti vain 39,6 % ja toisessa ääripäässä SDP:n läheiseksi kokevista vastaajista on mukana toiminnassa vähintään satunnaisesti 48,6 %.

¹⁷ ”TT15. Miten läheiseksi tai etäiseksi koette seuraavat puolueet itsellenne?”

	Ei osaa sanoa	Erittäin aktiivisesti	Aktiivisesti	Satunnaisesti	Ei mukana toiminnassa	
Kokoomus	-	3,2 %	9,1 %	31,6 %	56,1 %	100 %
SDP	-	3,6 %	11,9 %	33,2 %	-	100 %
Keskusta	0,4 %	3,6 %	8,0 %	28,0 %	60,0 %	100 %
Perussuomalaiset	-	1,0 %	13,0 %	30,0 %	56,0 %	100 %
Ruotsalainen kansanpuolue	0,4 %	5,8 %	13,9 %	27,8 %	52,0 %	100 %
Kristillisdemokraatit	-	3,4 %	5,7 %	33,0 %	58,0 %	100 %
Vihreät	-	2,9 %	10,0 %	32,5 %	54,6 %	100 %
Vasemmistoliitto	-	4,5 %	10,1 %	28,8 %	56,7 %	100 %

Taulukko 23: Aktiivisuus puolueittain

Mikä motivoi liittoon? -kyselyyn vastanneista 85 % ei kuulu poliittiseen puolueeseen, mutta lähes kaksi kolmesta kuitenkin kokee ainakin yhden puolueen läheiseksi. Kolmannes vastaajista sanoo olevansa erittäin tai jonkin verran kiinnostunut politiikasta.

Yhteiskuntatutkimus 2008 -kyselyyn vastanneista lähes 60 % vastaa olevansa vähintään jonkin verran kiinnostunut politiikasta.¹⁸ Alla olevasta taulukosta huomataan, että kiinnostus politiikkaa kohtaan lisää myös aktiivisuutta ammattiliitossa.

¹⁸ Ks. Edellinen.

	Erittäin aktiivisesti	Aktiivisesti	Satunnaisesti	En ole mukana toiminnassa	Yhteensä
Erittäin kiinnostunut	8,9 %	19,4 %	30,6 %	41,1 %	100,0 %
Jonkin verran kiinnostunut	2,1 %	9,9 %	30,8 %	57,2 %	100,0 %
Vain vähän kiinnostunut	2,7 %	5,4 %	31,3 %	60,6 %	100,0 %
En lainkaan kiinnostunut	2,7 %	1,8 %	19,6 %	75,9 %	100,0 %
KA	3,2 %	8,8 %	29,7 %	58,3 %	100,0 %

Taulukko 24: Aktiivisuus politiikasta kiinnostuneisuuden mukaan

Kiinnostus politiikasta lisää todennäköisyyttä olla mukana ammattiyhdistyksen toiminnassa. Poliitikasta erittäin kiinnostuneista 28,3 % on toiminnassa mukana aktiivisesti tai erittäin aktiivisesti ja jonkin verran kiinnostuneistakin 12 %. Vastaajista ne, jotka valitsevat itselleen sopivimmaksi kohdan ”en lainkaan kiinnostunut”, vain 4,5 % on toiminnassa mukana aktiivisesti tai erittäin aktiivisesti.

	EOS	Vapaa-ajan vietto	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen/aatteellinen syy	Henkilökohtainen hyöty (verkostot urakehitys tms.)	Muu syy	Ei mukana toiminnassa	Yhteensä
Kokoomus	0,5 %	2,8 %	11,4 %	20,9 %	3,8 %	60,7 %	100,0 %
SDP	0,8 %	4,0 %	15,4 %	19,8 %	2,4 %	57,7 %	100,0 %
Keskusta	0,0 %	2,7 %	6,2 %	21,8 %	4,0 %	65,3 %	100,0 %
Perussuomalaiset	0,0 %	2,0 %	13,0 %	20,0 %	2,0 %	63,0 %	100,0 %
Ruotsalainen kansanpuolue	0,0 %	6,4 %	10,6 %	27,7 %	4,3 %	51,1 %	100,0 %
Kristillisdemokraatit	1,1 %	2,3 %	9,1 %	20,5 %	3,4 %	63,6 %	100,0 %
Vihreät	1,3 %	2,5 %	10,4 %	25,4 %	3,8 %	56,7 %	100,0 %
Vasemmistoliitto	0,8 %	2,5 %	21,0 %	19,3 %	3,4 %	52,9 %	100,0 %

Taulukko 25: Aktiivisuuden syyt puolueittain

Edellä olevassa taulukossa on ristiintaulukoitu ne vastaajat, jotka ilmoittavat tuntevansa jonkin yllä olevista poliittisista puolueista läheiseksi tai erittäin läheiseksi tärkeimmäksi ilmoitetun syyn osallistua ammattiyhdistys tai -järjestötoimintaan. Suurin osa vastaajista valitsee jokaisen puolueen kohdalla vaihtoehdon ”En ole mukana toiminnassa”. Puolueaktiiveista erityisen useat ilmoittavat olevansa ammattiyhdistysliikkeen toiminnan ulkopuolella Perussuomalaisessa puolueessa, Kristillisdemokraateissa ja Keskustassa vaikuttavat. Taulukossa erityisen huomionarvoista on, että vain Vasemmistoliiton kannattajat valitsevat syykseen ennen kaikkea yhteiskunnallisen vaikuttamisen tai aatteellisen syyn. Henkilökohtaisen hyödyn vastaajista tärkeimmäksi syyksi valitsee muita useammin Ruotsalaisen kansanpuolueen ja Vihreiden puolueaktiivit.

Kaikista kyselyyn vastanneista noin kuusikymmentä prosenttia oli erittäin tai jonkin verran kiinnostuneita politiikasta.

Ristiintaulukoitaessa vastaajien kiinnostus politiikkaan yleensä ja tärkeimmät syyt osallistua ammattiyhdistyksen tai -järjestön toimintaan, voidaan havaita mielenkiintoinen ilmiö.

	Vapaa-ajan vietto	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen/ aatteellinen syy	Henkilökohtainen hyöty (verkostot urakehitys tms.)	Muu syy	KA
Erittäin kiinnostunut	8,5 %	45,8 %	40,7 %	5,1 %	100,0 %
Jonkin verran kiinnostunut	9,3 %	26,2 %	55,2 %	9,3 %	100,0 %
Vain vähän kiinnostunut	6,3 %	14,6 %	66,7 %	12,5 %	100,0 %
Ei lainkaan kiinnostunut	5,3 %	5,3 %	68,4 %	21,1 %	21,1 %
Yhteensä	8,1 %	25,2 %	56,6 %	10,1 %	100,0 %

Taulukko 26: Aktiivisuuden syyt kiinnostuksen politiikkaa kohtaan mukaan

Yllä olevasta taulukosta voidaan huomata, että mitä enemmän vastaaja on kiinnostunut politiikasta, sitä useammin hän mainitsee tärkeimmäksi syyksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen tai aatteellisen syn. Vaihtoehdon erittäin kiinnostunut valinneista lähes 46 % valitsee yhteiskunnallisen vaikuttamisen tärkeimmäksi syyksi, ja tämä valinta on jopa tyypillinen tälle ryhmälle. Mitä vähemmän vastaaja on kiinnostunut politiikasta, sitä varmemmin hän valitsee vaihtoehdon ”Henkilökohtainen hyöty” tärkeimmäksi syykseen osallistua toimintaan. Mielenkiintoista on myös, että politiikasta kiinnostuneet ovat myös keskimääräistä useammin toiminnassa mukana viettääkseen vapaa-aikaansa, mikä voi selittyä yhteisellä tuttavapiirillä.

5.2.6 Kotitalouden tuloluokat

Vastaajien pyydettiin tutkimuksessa arvioimaan kotitalouden yhteenlaskettuja tuloja. Vastausvaihtoehdoiksi annettiin "Alle 10 000 €", "10 001-20 000 €", "20 001-30 000 €", "30 001-40 000 €", "40 001-55 000 €", "55 001-65 000 €", "65 001-75 000 €", "75 001-85 000 €", "85 001-95 000 €", "95 001-110 000 €" ja "Yli 110 000 €". Tuloluokkia on jälleen muokattu alla olevan taulukon mukaisesti yhdistämällä korkeampia tuloluokkia paremman tilastollisen yleistettävyyden saavuttamiseksi.

	Erittäin aktiivisesti	Aktiivisesti	Satunnaisesti	En ole mukana toiminnassa	Yhteensä
Alle 10 000 €	0,9 %	5,2 %	16,5 %	77,4 %	100,0 %
10 001-20 000 €	2,7 %	8,2 %	18,7 %	70,3 %	100,0 %
20 001-30 000 €	2,1 %	7,3 %	30,2 %	60,4 %	100,0 %
30 001-40 000 €	2,6 %	7,9 %	34,2 %	55,3 %	100,0 %
40 001-55 000 €	4,3 %	13,0 %	40,9 %	41,7 %	100,0 %
55 001-65 000 €	3,6 %	11,9 %	35,7 %	48,8 %	100,0 %
65 001-	3,7 %	14,0 %	42,1 %	40,2 %	100,0 %
	2,7 %	9,2 %	30,1 %	58,0 %	100,0 %

Taulukko 27: Aktiivisuus kotitalouden tulojen mukaan

Tilastokeskuksen mukaan kotitalouksien rahatulojen keskiarvo vuonna 2009 oli 35 059 € ja mediaani 29 203 € (Suomen virallinen tilasto 2011). Rahatuloilla tarkoitetaan

“Kotitalouden käytettävissä olevat rahatulot on vastaava käsite kuin kotitalouden käytettävissä olevat tulot, mutta siitä puuttuvat laskennalliset tuloerät (esim. omassa käytössä olevasta omistusasunnosta saatavat laskennalliset tulot). Käsite sisältää työsuhteeseen liittyvät luontoisedut.

Kotitalouden käytettävissä olevat rahatulot = kotitalouden jäsenten yhteenlasketut palkkatulot + yrittäjätulot + omaisuustulot (pl. laskennalliset tuloerät) + saadut tulonsiirrot - maksetut tulonsiirrot.” (Suomen virallinen tilasto 2011.)

Taulukosta huomataan, että keskiarvoa suurempituloisimmat ovat aktiivisempia ammattiyhdistysliikkeessä ja passiivisin ryhmä on pienituloiset. Pienimmät tuloluokat sisältänevät tosin työelämän ulkopuolella olevia vastaajia, mutta silti tulojen määrällä näyttää olevan merkitystä aktiivisuuden kannalta.

	Vapaa- ajan vietto	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen/ aatteellinen syy	Henkilökoh- tainen hyöty (verkostot urakehitys tms.)	Muu syy	Yhteensä
Alle 10 000 €	8,3 %	16,7 %	70,8 %	4,2 %	100,0 %
10 001-20 000 €	2,2 %	28,9 %	57,8 %	11,1 %	100,0 %
20 001-30 000 €	6,0 %	10,4 %	70,1 %	13,4 %	100,0 %
30 001-40 000 €	16,4 %	29,5 %	45,9 %	8,2 %	100,0 %
40 001-55 000 €	9,7 %	25,8 %	54,8 %	9,7 %	100,0 %
55 001-65 000 €	2,6 %	33,3 %	53,8 %	10,3 %	100,0 %
65 001-	8,5 %	32,2 %	49,2 %	10,2 %	100,0 %
	8,1 %	25,2 %	56,6 %	10,1 %	100,0 %

Taulukko 28: Aktiivisuuden syyt tuloluokittain

Tärkeimmäksi syyksi olla mukana toiminnassa kaikissa luokissa muodostuu henkilökohtaisen hyödyn tavoittelu. Suurituloiset myös valitsee pienituloisia huomattavasti useammin yhteiskunnallisen vaikuttamisen tärkeimmäksi syyksi.

6. YHTEENVETO

Ammattiyhdistysliikkeen voidaan katsoa olevan osa kansalaisyhteiskuntaa: osa erilaisia yhteiskunnallisia normeja, käytäntöjä, liikkeitä ja kulttuurisia elämänalueita, joita valtio ei suoranaisesti säätele. Italialainen sosiologi Francesco Alberoni sanoo joukkoliikkeen syntymänajankohdan olosuhteiden muistuttavan aina toisiaan: On olemassa yhteiskunnallinen sääntö- ja normijärjestelmä, joka luokittelee ja määrittää yhteiskuntaa. Yhteiskunta kuitenkin muuttuu, jolloin syntyy uusia luokkia ja voimia, jotka ovat ristiriidassa aiemman järjestelmän kanssa. Joukkoliikkeen voidaan sanoa yhdistävän sen, mikä ennen oli erillään ja erottavan sen, mikä aiemmin oli yhdessä. Alberonin mielestä joukkoliikkeen synty on verrattavissa rakastumiseen: ihminen ei rakastu toiseen, jos hän on täysin tyytyväinen olemassa olevaan tilanteeseen, eikä toivo muutosta. (Alberoni, 1984) Myös ay-liikkeen syntyyn ovat vaikuttaneet nämä tekijät. Kuitenkin yhteiskunta ja kansalaisyhteiskunta ovat muuttuneet ay-liikkeen ympärillä ja joukkoliikkeen jäseniä yhdistävät tekijät ovat heikenneet ja toiset tekijät muuttuneet voimakkaammin yhdistäväksi. Ammattiliiton pitäisi saada jäsenet rakastumaan uudelleen!

Herättelin tutkimuksen alkupuolella kysymyksiä ammatillisesta identiteetistä ja sitoutumisesta. Mikä motivoi liittoon -aineiston valossa näyttää siltä, että vaikka alavalintaan oltaisiin suhteellisen tyytyväisiä, se ei merkitse samaistumista myös ammattiliittoon. Ammattiliittoa pidetään vanhentuneena ja heikkona ja jopa 40 % vastaajista katsoi ammattiliiton jäsenten etujen olevan liian eroavaisia, jotta niitä kannattaisi ajaa joukkoliikkeen voimin.

Ammattiyhdistysliikkeen syntyä aikana läsnä olleita yhdistäviä tekijöitä ja päämääriä on toki edelleen olemassa, mutta alkuaikojen innostus on sulanut. Samoin työn tai ammatin vaikutus identiteettiin on saanut paljon vakavia kilpailijoita. Kerätäkseen kaikki potentiaaliset jäsenet, ammattiyhdistyksen tulisi saada nostettua näitä yhdistäviä tekijöitä potentiaalisten jäsenten mielessä korkeammalle, kuin kilpailevat ja mahdollisesti ristiriidassakin olevat muut identiteettiin vaikuttavat tekijät. Mikä motivoi liittoon -kyselyssä vastaajien samaistumista ammattiin liittyviin viiteryhmiin pyrittiin kartoittamaan ja tämän aineiston valossa ammattiyhdistykseen kuulumattomien henkilöiden samaistumisessa näihin ryhmiin on ammattiyhdistyksen kannalta toivomisen varaa.

Yhteiskunta tutkimus 2008 -aineiston valossa ammattiyhdistystoiminnassa aktiivisesti toimivat eivät jakaannu tasaisesti erilaisten taustamuuttujien valossa. Kun aktiivisimmiksi ryhmiksi nousee korkeasti koulutettuja, hyvätulaisia politiikasta muutenkin kiinnostuneita henkilöitä, niin ammattiyhdistysliikkeellä on käsissään mahdollisesti legitimizeettikriisi ainakin perinteisen työväen etuja puolustavan retoriikan valossa. Tätä tutkimusta varten kerätystä Mikä motivoi liittoon - aineistosta löytyy myös runsaasti viitteitä esimerkiksi liikkeestä vieraantumisen. Kun ammattiliiton jäsenyyttä pidetään hyödyttömänä tai tarpeettomana, nakertaa se helposti liiton uskottavuutta. Myös SAK:laiselle ay-liikkeelle annettu yleisarvosanassa olisi parantamisen varaa. Palvelualojen ammattiliittoa PAMia vastaajat pitivät liian heikkona neuvotteluissa, mikä myös indikoi epäluottamusta.

Pääsääntöisesti tärkeimmäksi syyksi osallistua ammattiyhdistyksen tai -liiton toimintaan nousee omien etujen tavoittelu ja ajaminen. Vain johtavassa asemassa olevien ja politiikasta hyvin kiinnostuneiden tärkeimmäksi syyksi nousi yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Kun tämä tieto yhdistetään niihin tuloksiin, mitä saimme ammattiliitoissa aktiivisesti toimiviin ryhmiin, on perusteltua kysyä, ajavatko ne enää työväenliikkeen määrittelemän työväen asioita vai keskittyvätkö ne parantamaan jo muutenkin hyvissä asemissa olevien henkilöiden etuja.

Toinen kilpaileva tapa nähdä ammattiyhdistys on nähdä jäsenyys asiakassuhteena, minkä yhteisestä arvopohjasta vieraantuminen mahdollistaa. Ammattiyhdistysliike on tavallaan tienhaarassa sen suhteen kehittykö se jatkossa edelleen joukkoliikkeenä, vai palveluorganisaationa. Palveluorganisaationa se joutuu kilpailemaan yksityisten työttömyyskassojen kanssa ja myös Palvelualojen ammattiliiton kannalta ongelmaksi nousee se, että pystyykö se kilpailemaan hinnalla Yksityisen työttömyyskassan kanssa.

Omien etujen tavoittelu päällimmäisenä syynä voi tukea myös olettamusta ammattiyhdistyksen ja jäsenen suhteen muuttumisesta enemmän asiakassuhteen kaltaiseksi. Tämä myös viittaa työelämän individualisoitumiseen siten, että omat edut ovat tärkeämpiä kuin jonkin tietyn sidosryhmän edut. On kuitenkin huomattava, että ammattiyhdistyksen jäsenyyteen todennäköisesti liittyy enemmän kuin yksi syy.

Työelämän individualisaatio näyttäisi käytettyjen aineistojen valossa olevan totta ainakin sen suhteen, että tärkein syy osallistua liiton toimintaan on omat edut. Työn näkeminen välineenä hankkia elintaso tms. on yleisempää matalammin koulutettujen keskuudessa. Näin ollen on mahdollista, että näillä aloilla jäsenen ja liiton välinen suhde kokee enemmän painetta muuttua asiakassuhteen kaltaisemmaksi. Jäsenet haluavat siis jäsenmaksuihin käyttämilleen rahoille kunnollisen vastineen.

Laajemmin yhteiskunnallista aktiivisuutta ja kiinnostusta esimerkiksi politiikkaa kohtaan tarkasteltaessa huomataan, että aktiivisuus ja kiinnostus muualla lisää myös aktiivisuutta ammattiyhdistysliikkeessä. Vieraantuminen ei siis ole pelkästään ammattiyhdistysliikkeen ongelma, vaan se leimaa yhteiskuntaa laajemminkin. Aktiivinen kansalaisyhteiskunta on kuitenkin yksi suomalaisen demokratian perusteista ja kiinnostuksen ja aktiivien harveneminen voi nakertaa myös osaltaan demokratiaa tai ainakin aiheuttaa muutospaineita.

Ammattiyhdistysten kannattaa tulevaisuudessa miettiä keinoja sitouttaa kaikki kyseessä olevalla alalla työskentelevät yhteisiin tavoitteisiin ja arvoihin. Yksi tähänkin vaikuttava seikka on tiedottaminen, jonka suhteen, ainakin tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston puitteissa, on tiedottamisen kulttuurissa toivomisen varaa. Ammattiliiton ja -identiteetin pitäisi tulla myös lähemmäksi kohderyhmän arkikokemusta. Tässä kohtaa ammattiliiton tulisi harkita ja myös tutkia, niitä tekijöitä, jotka ovat kohderyhmän arjelle yhteisiä ja merkittäviä.

Kohderyhmän vieraantuminen ei ole yksin Palvelualojen ammattiliiton tai yleensä ammattiyhdistysliikkeen ongelma, vaan se on myös heijastuma muusta yhteiskunnasta, kansalaisyhteiskunnasta ja näiden muutoksesta. Kuitenkin ammattiliittojen ja sellaisena myös PAMin olisi hyvä saada nostettuaan profiiliaan ja tunnettavuuttaan. Liittojen voidaan myös kokea muistuttavan liikaa toisiaan (Perkka-Jortikka 2004, 187) ja niiden kamppaillessa toistensa kanssa "sieluista" on oman liiton erottuminen positiivisesti massasta tärkeää.

Postmodernin individualisaation aiheuttama paine ammattijärjestöjen ja niiden jäsenten suhteelle antaa aihetta tarkemmalle tutkimukselle jäsenistön odotuksista ja toiveista, jäsenpalveluista ja -eduista. Jatkossa olisi varmasti kannattavaa tarkastella hankalasti rekrytoitavia ryhmiä kuten esimerkiksi nuoria, tutkia heidän rekrytoitumisreittiään halutuille

aloille ja tätä kautta kysyä niitä syitä, mitkä estää liiton varjon alle hakeutumisen. Minkälaisia arvoja heidän mielestään joukkoliikkeeseen, ay-liikkeeseen, ammattiin ja ammattiyhdistykseen liitetään ja minkälaisia mielikuvia he kokisivat itseensä liitettävän, jos olisivat jäseniä. Samoin olisi hedelmällistä kehittää liiton tiedotuskäytäntöjä paremmiksi, tehokkaammiksi ja saavuttavammiksi: Kuitenkin huomattava osa vastaajista ei kokenut tuntevansa PAMia hyvin.

LÄHDELUETTELO

Internet

Helsingin työväenyhdistys, 2010: Helsingin työväenyhdistys
<http://www.paasitorni.fi/frames/paasitorni/hty.html> Haettu 15.10.2010

Heiskala, R. 2002 *Rakennefunktionaalinen taloussosiologia*. Haettu 28.4.11.
<http://www.valt.helsinki.fi/sosio/tyt/luennot/luento16.htm>

Herlin, A. 2008. EK:n kevätkokouksen seminaari ”Suomalainen työelämä ja johtajuus 2010-luvulla” http://www.ek.fi/www/fi/liitteet/ke2105__herlin_seminaarissa.pdf

Kukkonen, J., Luojola, S., Matjushin, D. , Ormo, P. & Pearlman, J. 2010.
Työttömyyskassat 2009.
Finanssivalvonta.http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tilastot/Vakuutustoiminta/Tyottomyysvak uutus/Documents/Tyottomyyskassat_2009.pdf

Kulttuuri Sampo 2010, haettu 15.10.2010
http://www.kulttuurisampo.fi/historyTheme.shtml?itemUri=http%3A%2F%2Fwww.kulttuuris ampo.fi%2Fuserview%23Suomen_historia

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjakotilasto [verkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 6.12.2011]. <http://tilastokeskus.fi/til/tjt/tau.html>.

Tilastokeskus 2008: Työolotutkimus 2008. <http://www.stat.fi/til/tyoolot/index.html>

Turkka, M. 1999. *Työehtosopimusten yleissitovuus*. Nordius 1/1999. Haettu 28.4.11
http://www.nordius.fi/index.php?pg_id=10&alaid=37&page_id=333

Vihma, P 2008. *Irtisanokaa edes oikein*. Talouselämä 8.2.2008. Haettu 30.11.2011.
<http://www.talouselama.fi/uutiset/irtisanokaa+edes+oikein/a161132>

Wikipedia 16. joulukuuta 2009, haettu 11.10.2009.
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Tulopolitiikka>

YTK 2012. *Katsaus YTK:n tilikauteen ja toimintaan vuonna 2011*. Haettu 27.3.2012. http://www.ytk.fi/fi/ajankohtaista/katsaus_ytk_n_tilikauteen_ja_toimintaan_vuonna_2011/

Aineistot

Elo, K & Rapeli, L: *Yhteiskuntatutkimus 2008* [elektroninen aineisto]. FSD2499, versio 1.0 (2010-09-15). Helsinki: Taloustutkimus [aineistonkeruu], 2008. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja], 2010.

Tolonen, Emilia 2011: *Mikä motivoi liittoon?* Tampere.

Painetut

Ahtiainen, L. 2011 *Järjestötutkimus 2010*. Helsinki. PAM ry.

Ala-Kapee, P. & Valkonen, M. 1982. *Yhdessä elämä turvalliseksi. SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen kehitys vuoteen 1930*. Helsinki, SAK.

Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1999. *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. WSOY, Juva.

Burchielli, R. 2006. The Purpose of Trade Union Values: An Analysis of the ACTU Statement of Values. *Journal of Business Ethics*, 68.

Böckerman, P. & Uusitalo, R. 2006. Union membership and the erosion of the ghent system: lessons from Finland. *British journal of Industrial relations* 44:2 . Blackwell Publishing Ltd/London School of Economics 2006. Published by Blackwell Publishing Ltd.

Coleman, J. S. 1988. *Social Capital in the Creation of Human Capital*. *American Journal of Sociology*, vol. 94, Supplement, s95-120.

Dunlop, John T. 1958. *Industrial relations system* Carbondale: Southern Illinois University Press, cop. 1958.

Fullagar, C. & Barling, J. 1989. *A Longitudinal test of a Model of the Antecedents and Consequences of Union Loyalty*. *Journal of Applied Psychology*, Vol. 74 (2).

Goldthorpe, J. Lockwood, D. Bechhofer, F. & Platt, J. 1968, *The Affluent Worker: industrial attitudes and Behaviour*. Cambridge, Cambridge University Press.

- Gordon, M.E., Philbot, J.W., Burt, R., Thompson, C.A. & Spiller, W.E. 1980. *Commitment to the Union. Development of a Measure and an Examination of its Correlates*. Journal of Applied Psychology 7.
- Hall, S 1999. *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Hamilton, P. 1983. *Talcot Parsons*. Lontoo ja New York: Tavistock.
- Heikkilä, T 2001. *Tilastollinen tutkimus*. Oy Edita Ab, Helsinki.
- Heiskala, Risto (toim.). 1994. *Sosiologisen teorian nykysuuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Heiskala, R. 2002. *Mitä yhteiskuntapolitiikka on?* Janus 10 (2002): 4.
- Hyman, R. 1973. *Industrial Conflict and the Political Economy*. Teoksessa Multiband, R. & Seville, J. ends, Socialist Register 1973, London: Merlin, 1973.
- Hyman, Richard. 1975: *Industrial Relations. A Marxist Introduction*. The Macmillan Press Ltd, London 1975.
- Ilmonen, K. & Kevätsalo, K. 1995. *Ay-liikkeen vaikeat valinnat. Sosiologinen näkökulma ammatilliseen järjestäytymiseen Suomessa*. Helsinki, Palkansaajien tutkimuslaitos.
- Ilmonen, K. & Jokivuori, P. & Liikanen, H. & Kevätsalo, K. & Juuti, P. 1998. *Luottamuksesta kiinni. Ammattiyhdistysliike ja työorganisaation suorituskyky*. SoPhi 26, Jyväskylä.
- Jokivuori, P. 1997. *Millaisia ovat ammattiyhdistysaktiivit? Tutkimus SAK:n, STTK:n ja Akavan ay-osallistujista ja rivijäsenistä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston sosiologian julkaisuja 62. Jyväskylä, Jyväskylän yliopiston yliopistopaino.
- Jokivuori, P. 2002. *Sitoutuminen työorganisaatioon ja ammattijärjestöön: kilpailevia vai täydentäviä?* Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto.
- Kamaja, M. 2010. *Mihin keskusjärjestöjä enää tarvitaan?* Aamulehti, uutinen, 16.11.2010.
- Kauppinen, T. 2005: *Suomen työmarkkinamalli*. Helsinki, WSOY.

Kehälinna, H. & Melin, H. 1987. *Raportti ammattiyhdistysaktiivisuudesta. SAK:n järjestötutkimusprojekti*. Helsinki: Painokaari.

Kelly, C. & Kelly, J. 1994. Who gets Involved in Collective Action? Social Psychological Determinants of Individual Participation in Trade Unions. *Human Relations*, Vol. 47, (1).

Laukkanen, E. 2006. *Murroksesta muutokseen*. Oulu, Kalevaprint.

Lehtonen, T. 2010. *SAK on muutoksen kourissa*. Aamulehti, mielipide, 19.5.2011.

Lind, J. 2004. The restructuring of the Ghent model in Denmark and consequences for the trade unions. *Transfer: European review of labour and Research* 10.

Lind, K. & Kaunismaa, P. 1999. *Nuorena nukkuvat? – Tutkimus ay-aktiivisuudesta ja KTV:n nuorista jäsenistä*. Kunta-alan ammattiliitto KTV, Turenki.

Maio, G., Olson, J., Bernard, M. & Luke, M. (2003). *Ideologies, Values, Attitudes, and Behaviour*. Teoksessa J. Delamater (toim.) *Handbook of Social Psychology*. New York: Kluwer Academic / Plenum Publishers.

Mehtätalo, H. 2005. Osallistumattomuuden tekijät. SAK:n luottamushenkilöiden osallistuminen ja osallistumattomuus ammattiyhdistyskoulutukseen. Joensuun yliopiston sosiologian laitoksen raportteja 5. Joensuu: Yliopistopaino.

Melin, H., Blom, R. ja Kiljunen, P. 2007. *Suomalaiset ja työ – Raportti ISSP 2005 Suomen aineistosta*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (FSD) Tampereen yliopisto.

Pajunen, P. 2005. *Pitkää, pätkeä, silppua*. SAK:n järjestötutkimus 2005 – Tasa-arvoraportti. Oulu: SAK.

Paloheimo, H & Wiberg, M 1996. *Politiikan perusteet*. Porvoo: WSOY.

Perkka-jortikka, Katriina. 2004. *Näin bailaa ay-liike*. Helsinki: WSOY.

Poole, M. 1981. *Theories of Trade Unionism. A Sociology of Industrial Relations*. Routledge & Kegan Paul plc. Lontoo.

Robertson, R. & Turner, B. (toim.). 1991. *Talcott Parsons. Theorist of Modernity*. Lontoo: SAGE Publications.

Rokeach, M. 1973. *The nature of human values*. New York: Free Press.

Salminen, A. 2004. *Julkisen toiminnan johtaminen. Hallintotieteen perusteet*. Helsinki: Edita Publishing.

Sund, R. 2006. *Järjestötutkimus*. Vantaa: PAM ry.

Sverke, M. & Kuruville, S. 1995. *A New Conceptualization of Union Commitment: Development and Test of an Integrated Theory*. Journal of Organizational Behaviour, Vol. 16: Special Issue: Union Commitment.

Sverke, M. & Sjöberg, A. 1994. *Dual Commitment to Company and Union in Sweden: An Examination of Predictors and Taxonomic Split Methods*. Economic and Industrial Democracy, Vol. 15 (4).

Tajfel, H. & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of inter-group behaviour. In S. Worchel and L. W. Austin (eds.), *Psychology of Intergroup Relations*. Chicago: Nelson-Hall.

Verplanken, B. & Holland, R. W. 2002. *Motivated Decision Making: Effects of Activation and Self-Centrality of Values on Choices and Behaviour*. Journal of Personality and Social Psychology, Vole 82, (3).

Weber, M. 1978. *Economy and Society, volume one*. University of California Press, Berkley.

Ylöstalo, P. & Jukka, P 2011. *Työolobarometri*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Zanna, M. P., Olson, J. M., & Herman, C. P. (Eds.). (1987). *Social influence: The Ontario symposium (Vol. 5)*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Liitteet

Liite 1: Kyselykaavake/Mikä motivoi liittoon?

Mikä motivoi liittoon?

Arvoisa vastaanottaja

Olen Emilia Tolonen ja teen pro gradua Tampereen yliopistossa johtamiskorkeakoulussa aiheena ammattiliittojen jäsenyys. Tutkimuksella on tarkoitus kartoittaa niitä syitä, jotka vaikuttavat päätökseen liittyä tai jättää liittymättä ammattiliittoon. Vastaanottamallanne kyselylomakkeella kerätään osa-aineistoa koskien palvelualoilla työskenteleviä liittoon kuulumattomia henkilöitä. Tutkimuksen onnistumiseksi on tärkeää, että asiaan eri tavoin suhtautuvat vastaavat kyselyyn! Olette yksi 600:sta tutkimukseen satunnaisesti* valitusta kaupan-, majoitus- ja ravitsemisalalla tai kiinteistöalalla työskentelevistä Palvelualojen ammattiliittoon kuulumattomista henkilöistä.

Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Palvelualojen ammattiliiton kanssa.

Kyselytutkimuksen lisäksi aiheesta tullaan tekemään henkilöhaastatteluita kevään 2011 aikana. Jos olette kiinnostunut osallistumaan haastatteluun Tampereen seudulla tai lähiympäristössä, kannattaa ottaa yhteyttä sähköpostitse emilia.tolonen@uta.fi Kaikille haastatteluihin osallistuville erityisen suuri kiitos jo etukäteen!

Luottamuksellisuus

Aineisto käsitellään tilastollisin menetelmin siten, että yksittäisen vastaajan tietoja ei voida yhdistää tuloksiin. Aineiston jatkokäytöstä, tämän tutkimuksen valmistuttua, vastaa Palvelualojen ammattiliitto.

Kyselyn palauttaminen

Pyydän teitä täyttämään tämän kyselylomakkeen ja palauttamaan sen 6.4.2011 **mennessä** oheisessa valmiiksi maksetussa kuoressa Palvelualojen ammattiliittoon.

Lisätiedot

Tutkija Emilia Tolonen, puh. [REDACTED], emilia.tolonen@uta.fi

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen
Emilia Tolonen

* Otos on poimittu väestökisteristä ristiin palvelualojen ammattiliiton jäsenrekisterin ja ammattitietojen kanssa.

Yleisesti ammattia, työtä ja työyhteisöä koskevat kysymykset

Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien ammattia koskevien kysymysten kanssa? Valitse alla olevien väittämien kohdalla yksi numero, joka mielestäsi kuvaa parhaiten tämän hetkistä tilannetta. Valitse numeroiden yksi ja viisi väliltä siten, että numero 1 tarkoittaa täysin eri mieltä ja numero 5 täysin samaa mieltä.

Samaistun ammattiryhmääni.	1	2	3	4	5
Ammattini on minulle tärkeä.	1	2	3	4	5
Ammattini on osa identiteettiäni.	1	2	3	4	5
Olen ylpeä ammatistani.	1	2	3	4	5
Aion olla alalla mahdollisesti koko lopun työikäni.	1	2	3	4	5
Valitsisin saman alan, jos se olisi nyt ajankohtaista.	1	2	3	4	5
Olen ylpeä työstäni.	1	2	3	4	5
Pidän työpanostani merkittävänä yhteiskunnassa.	1	2	3	4	5
Työyhteisö on minulle tärkeä.	1	2	3	4	5
Koen työkaverit samanhenkiseksi kanssani.	1	2	3	4	5
Koen samalla alalla työskentelevät samanhenkiseksi kanssani.	1	2	3	4	5
Haluaisin vaihtaa alaa.	1	2	3	4	5
Haluaisin vaihtaa työpaikkaa samalla alalla.	1	2	3	4	5
Työnantajani on reilu ja pitää huolta työntekijöistään ja heidän eduista.	1	2	3	4	5
Suomalaisilla työpaikoilla työskennellään ylikierroksilla, mikä johtaa helposti loppuun palamiseen.	1	2	3	4	5
Olisin valmis tinkimään palkastani, jos se toisi lisää vapaa-aikaa.	1	2	3	4	5

Työ merkitsee minulle vain keinoa ansaita elantoni. 1 2 3 4 5

Työpaikallani on minua edustava luottamusmies.

1. Kyllä
2. Ei
3. En tiedä

Ammattiyhdistysliikettä ja ammattiyhdistyksiä yleisesti koskevat kysymykset

Kuinka hyvin koet tuntevasi ammattiyhdistysliikkeen?

1. Erittäin hyvin
2. Hyvin
3. Huonosti
4. Erittäin huonosti

Kuulutko ammattiyhdistykseen?

1. Kyllä
2. En

Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, mihin ammattiyhdistykseen kuulut? _____

Minä vuonna olet liittynyt? _____

Mistä kuulit ammattiliitosta?

1. Työkaverilta
2. Tuttavalta
3. Luottamusmieheltä
4. Ammattiliitosta otettiin yhteyttä
5. Mediasta (esim. tv tai lehdet)
6. Muualta

Oletko aiemmin kuulunut johonkin toiseen ammattiliittoon?

1. Kyllä
2. Ei

Jos et kuulu mihinkään ammattiyhdistykseen, mikä on pääasiallinen syy

Kuulutko työttömyyskassaan?

1. Kyllä
2. Ei

Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, minä vuonna liityit kassaan? _____

Oletko kokenut tulleeesi painostetuksi olla liittymättä ammattiliittoon? En/Kyllä

Jos vastasit edelliseen kyllä, kenen taholta olet tullut painostetuksi? _____

Oletko kokenut tulleesi painostetuksi liittymään ammattiliittoon? En/Kyllä

Jos vastasit edelliseen kyllä, kenen taholta olet tullut painostetuksi? _____

Kuinka samaa tai erimielistä olet seuraavien ammattiyhdistysliikettä koskevien kysymysten kanssa? Valitse alla olevien väittämien kohdalla yksi numero, joka mielestäsi kuvaa parhaiten tämän hetkistä tilannetta. Valitse numeroiden yksi ja viisi väliltä siten, että numero 1 tarkoittaa täysin eri mieltä ja numero 5 täysin samaa mieltä.

SAK :lainen Ay-liike on vanhentunut.	1	2	3	4	5
Ay-liike ei sovi poliittiseen / aatteelliseen vakaumukseeni.	1	2	3	4	5
Ammattiliitot ovat liian byrokraattisia.	1	2	3	4	5
Yksityinen työttömyyskassa tarjoaa minulle mielekkäitä palveluja.	1	2	3	4	5
Yksityisen työttömyyskassan tarjoamat palvelut riittävät minulle.	1	2	3	4	5
Pystyn ajamaan omia etujani yksityisen työttömyyskassan kautta.	1	2	3	4	5
Yksityisen työttömyyskassan palvelut ovat toimivia.	1	2	3	4	5
Luotan yksityiseen työttömyyskassaan.	1	2	3	4	5
Pidän yksityistä työttömyyskassaa minulle edullisempänä vaihtoehtona.	1	2	3	4	5
Taloudellisesti heikompina aikoina ammattiyhdistysliikkeen joukko voima on korostuneen tärkeä.	1	2	3	4	5
Ammattiliittojen vaikutusvaltaa tulisi lisätä.	1	2	3	4	5
Ammattiliittojen liian suuri valta on omiaan heikentämään talouskasvua ja näin heikentää myös työläisten asemaa.	1	2	3	4	5
Ay-liikkeen jäsenistön edut eroavat liikaa toisistaan, jotta niitä olisi järkevää ajaa joukkoliikkeen voimin.	1	2	3	4	5
Yksilön menestyksen määrää pääosin yksilön toiminta, ei yhteiskunta tai olosuhteet.	1	2	3	4	5
Yrityksellä on velvollisuus pitää työntekijät taloudellisesti hankalimpinakin aikoina.	1	2	3	4	5

Työnantajien ja tekijöiden edut ovat Suomessa nykyään pitkälti yhteneväiset.	1	2	3	4	5
Kokemukseni ay-liikkeessä ovat pääosin positiivisia.	1	2	3	4	5
Liiton jäsenet muodostavat yhtenäisen ryhmän työpaikallani ja ovat valmiita tukemaan luottamusmiestä.	1	2	3	4	5
Ammattiyhdistys/luottamushenkilöt toimivat ja näkyvät työpaikallani.	1	2	3	4	5
Tulevaisuudessa maamme eläkejärjestelmä tulee romahtamaan, eikä "jo maksettujakaan" eläkkeitä pystytä takaamaan.	1	2	3	4	5
Lakko-oikeus on perusoikeus, jota ei saa rajoittaa missään olosuhteissa.	1	2	3	4	5

Kuinka todennäköisenä pidät jäsenyyttäsi ammattiliitossa seuraavan kymmenen vuoden aikana?

1. Hyvin todennäköisenä
2. Melko todennäköisenä
3. Melko epätodennäköisenä
4. Hyvin epätodennäköisenä

Mikä on mielestäsi ammattiliiton tärkein ja toiseksi tärkein tehtävä? Merkitse tärkein numerolla 1 ja toiseksi tärkein numerolla 2.

1. Asiantuntijapalveluiden tarjoaminen
2. Jäsenten auttaminen työpaikan riitatilanteissa
3. Työehtosopimusten neuvottelut ja muut työmarkkinapoliittiset tehtävät
4. Työsuojelun parantaminen
5. Työttömyyskassan hoito
6. Jäsenetujen hankinta
7. Luottamusmiesten koulutus
8. Jäsenten koulutus
9. Jäsenten työkykyä ylläpitävä toiminta
10. Jokin muu, mikä? _____

Kuinka hyvin SAK:lainen ammattiyhdistysliike on mielestäsi tärkeimmissä tehtävissään onnistunut? Arvioi kouluarvosanoin _____

Yleisesti Palvelualojen ammattiliittoa (PAM) koskevat kysymykset

Kuinka hyvin koet tuntevasi Palvelualojen ammattiliiton (PAM)?

1. Erittäin hyvin
2. Hyvin
3. Huonosti
4. Erittäin huonosti

Kuinka samaa tai erimieltä olet seuraavien palvelualojen ammattiliittoa (PAM) koskevien kysymysten kanssa? Valitse alla olevien väittämien kohdalla yksi numero, joka mielestäsi kuvaa parhaiten tämän

hetkistä tilannetta. Valitse numeroiden yksi ja viisi väliltä siten, että numero 1 tarkoittaa täysin eri mieltä ja numero 5 täysin samaa mieltä.

Nykyisellä alalla työskentely on minulle väliaikaista, siksi liiton jäsenyys ei ole minulle ajankohtainen.	1	2	3	4	5
Liiton pitäisi ottaa aktiivisempi rooli työmarkkinoilla.	1	2	3	4	5
Pystyn itse neuvottelemaan työhön liittyvät ehdot, siksi en tarvitse liiton palveluita.	1	2	3	4	5
Tunnen liiton tarjoamat palvelut hyvin.	1	2	3	4	5
Liitto ei pysty vaikuttamaan minulle tärkeisiin asioihin.	1	2	3	4	5
Liitto on liian heikko neuvotteluissa.	1	2	3	4	5
Liitto ei tarjoa minulle tarpeellisia palveluita.	1	2	3	4	5
Liiton palvelut eivät ole toimivia.	1	2	3	4	5
Sopimista pitäisi siirtää paikallisemmaksi.	1	2	3	4	5
En tarvitse liiton tukea.	1	2	3	4	5
En tarvitse liiton palveluita.	1	2	3	4	5
Luotan liittoon omien etujeni ajajana.	1	2	3	4	5
Luotan liiton johtoon omien etujeni ajajana.	1	2	3	4	5
Luotan liiton neuvojiin/asiamiehiin omien etujeni ajajana.	1	2	3	4	5
Liitossa ja sen toimintaan vaikuttaminen on minulle helppoa.	1	2	3	4	5
Pelkään, että liittoon kuuluminen toisi vaikeuksia työpaikalla.	1	2	3	4	5

Harkitsisin liittymistä PAMIin, jos _____

Yleisesti yhteiskuntaa ja yhteiskunnallista aktiivisuutta koskevat kysymykset

Kuinka aktiivisesti olet mukana seuraavanlaisten yhdistysten tai järjestöjen toiminnassa?

	Erittäin aktiivinen	Melko aktiivinen	Satunnaisesti	En ole mukana toiminnassa
Tuottaja- ja yrittäjäjärjestö	1	2	3	4
Ammattiyhdistys tai – järjestö	1	2	3	4
Kylä- tai kaupunginosayhdistys	1	2	3	4
Asukasyhdistys	1	2	3	4
Liikunta- tai urheiluseura /- järjestö	1	2	3	4
Kulttuurijärjestö	1	2	3	4
Nuoriso- tai opiskelijajärjestö	1	2	3	4
Ympäristöjärjestö	1	2	3	4
Vapaaehtoisjärjestö (Esim. Punainen Risti, Mannerheimin lastensuojeluliitto)	1	2	3	4
Poliittinen järjestö tai puolue	1	2	3	4
Muu yhdistys	1	2	3	4

Mitä tarkoitetaan käsitteellä TUPO?

1. Tuloveron poistamiseen tähtääviä toimenpiteitä
2. Tuulivoimapainotteinen ilmastopolitiikka
3. Tulopoliittinen kokonaisratkaisu
4. Tuloveroprosentin oikaisumenettely

Suomessa on 1960-luvulta lähtien käyty nk. Kolmikantaneuvotteluita. Ketkä ovat näiden neuvotteluiden pääosapuolet?

1. Presidentti, pääministeri ja valtiovarainministeri
2. Valtio, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt

3. Kunta-, kaupunki- ja maakuntajohtajat
4. Suomi, Ruotsi ja Norja

Mikäli olet mukana seuraavien yhdistysten toiminnassa, mikä on pääasiallinen syy?

	Vapaa-ajan vietto	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen tai kiinnostus/aatteellinen syy	Ammatillinen kiinnostus ja hyöty	Taloudellinen hyöty	Taloudellinen turvallisuus	Muu syy
Tuottaja- ja yrittäjäjärjestö	1	2	3	4	5	6
Ammattiyhdistys tai – järjestö	1	2	3	4	5	6
Kylä- tai kaupunginosayhdistys	1	2	3	4	5	6
Asukasyhdistys	1	2	3	4	5	6
Liikunta- tai urheiluseura /-järjestö	1	2	3	4	5	6
Kulttuurijärjestö	1	2	3	4	5	6
Nuoriso- tai opiskelijajärjestö	1	2	3	4	5	6
Ympäristöjärjestö	1	2	3	4	5	6
Vapaaehtoisjärjestö (Esim. Punainen Risti, Mannerheimin lastensuojeluliitto)	1	2	3	4	5	6
Poliittinen järjestö tai puolue	1	2	3	4	5	6
Muu yhdistys	1	2	3	4	5	6

Kuinka kiinnostunut olet politiikasta?

1. Erittäin kiinnostunut
2. Jonkin verran kiinnostunut
3. Vain vähän kiinnostunut

4. En lainkaan kiinnostunut
5. En osaa sanoa

Kuulutko poliittiseen puolueeseen?

1. Kyllä
2. En

Kuinka etäiseksi tai läheiseksi tunnet seuraavat poliittiset puolueet? Valitse alla olevien puolueiden kohdalla yksi numero, joka mielestänne kuvaa parhaiten tämän hetkistä tilannetta. Valitse numeroiden yksi ja viisi väliltä siten, että numero 1 tarkoittaa hyvin läheinen ja numero 5 hyvin etäinen.

Kansallinen Kokoomus	1	2	3	4	5
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue	1	2	3	4	5
Suomen Keskusta	1	2	3	4	5
Perussuomalaiset	1	2	3	4	5
Ruotsalainen kansanpuolue	1	2	3	4	5
kristillisdemokraatit	1	2	3	4	5
Vihreä Liitto	1	2	3	4	5
Vasemmistoliitto	1	2	3	4	5

Taustakysymykset

Sukupuoli

1. Mies
2. Nainen

Siviilisäätö

1. Naimaton
2. Avioliitossa tai muussa rekisteröidyssä parisuhteessa
3. Avoliitossa
4. Eronnut tai asumuserossa
5. Leski
6. Muu

Kuuluuko talouteenne lapsia?

1. Ei
2. 1-3

3. 4-6
4. 7 tai enemmän

Koulutusaste

1. Peruskoulun ala-aste tai kansakoulu
2. Peruskoulun ylä-aste tai oppikoulu
3. Ammatillinen perustutkinto
4. Ylioppilastutkinto
5. Opistoasteen ammatillinen perustutkinto
6. Ylempi opistoasteen tutkinto tai ammattikorkeakoulututkinto
7. Yliopiston tai korkeakoulun alempi tutkinto (kandidaatti)
8. Yliopiston tai korkeakoulun ylempi tutkinto (maisteri, diplomi-insinööri)
9. Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
10. Muu

Ala

1. Majoitus- ja ravitsemisala
2. Kaupan ala
3. Kiinteistönhuolto ja puhdistus
4. Muu

Ammattiasema

1. Johtava asema
2. Ylempi toimihenkilö
3. Alempi toimihenkilö
4. Työntekijä
5. Yrittäjä
6. Opiskelija
7. Hoidan lapsia/kotia/omaisia
8. Työtön/lomautettu
9. Eläkeläinen
10. Muu

Työnantaja

1. Kunta/kuntayhtymä
2. Kunnan yhtiö/liikelaitos
3. Valtio/muu julkinen
4. Nk. Kolmas sektori (esim. voittoa tavoittelematon yhdistys)
5. Oma yritys/ itse työllistynyt
6. Yritys
7. En ole mukana työelämässä
8. Muu

Onko työsuhteesi

1. Vakituinen
2. Osa-aikainen

Työsuhteen tyyppi

1. Vakituinen
2. Määräaikainen

Asuinpaikka

1. Kaupungin keskusta
2. Esikaupunkialue/kaupunkilähiö
3. Kuntakeskus tai muu taajama
4. Maaseudun haja-asutusalue

Taloutenne yhteenlasketut bruttovuositulot (ennen veroja)

1. Alle 10 000
2. 10 001-20 000
3. 30 001-40 000
4. 40 001-55 000
5. 55 001-65 000
6. 75 001-85 000
7. 85 001-95 000
8. 95 001-110 000
9. Yli 110 000

Usko omaan talouteen

Oma taloustilanteesi on mielestäsi tällä hetkellä:

1. Hyvä
2. Melko hyvä
3. Melko huono
4. Huono

Miten uskot oman taloustilanteesi kehittyvän tulevaisuudessa?

Taloustilanteeni seuraavan viiden vuoden aikana:

1. Paranee huomattavasti
2. Paranee jonkin verran
3. Jatkuu samanlaisena
4. Heikkenee jonkin verran
5. Heikkenee huomattavasti

Miten uskot Suomen valtiontalouden kehittyvän tulevaisuudessa?

Suomen valtion talous seuraavan viiden vuoden aikana:

1. Paranee huomattavasti
2. Paranee jonkin verran
3. Jatkuu samanlaisena
4. Heikkenee hiukan
5. Heikkenee huomattavasti

KIITOS!

Liite 2: Yhteiskuntatutkimus 2008/kyselylomake

KYSELYLOMAKE

Tämä kyselylomake on osa Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa

FSD2499 Yhteiskuntatutkimus 2008

Kyselylomaketta hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/>

QUESTIONNAIRE

This questionnaire is part of the following dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive:

FSD2499 Knowledge of Politics and Society 2008

If this questionnaire is used or referred to in any publication, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

More information: <http://www.fsd.uta.fi/>

TT1. Oletteko...

- (a) mies
- (b) nainen

TT2. Minä vuonna olette syntyneet?

19____

TT3. Mikä on nykyinen asuinkuntanne?

TT4. Mikä on koulutustasonne? (Valitkaa vain yksi vaihtoehto. Jos olette päätoiminen opiskelija, valitkaa se vaihtoehto, johon nykyinen opiskelunne tähtää.)

- (a) Peruskoulun ala-aste tai kansakoulu
- (b) Peruskoulun yläaste tai keskikoulu
- (c) Ammatillinen perustutkinto (ammattikoulu)
- (d) Ylioppilastutkinto (ei ammattikoulutusta)
- (e) Opistoasteen ammatillinen tutkinto
- (f) Ylempi opistoasteen tutkinto tai ammattikorkeakoulututkinto
- (g) Yliopiston tai korkeakoulun alempi akateeminen tutkinto (kandidaatti)
- (h) Yliopiston tai korkeakoulun ylempi akateeminen tutkinto (maisteri)
- (i) Licensiaatin tai tohtorin tutkinto
- (j) Muu koulutus
- (k) En osaa sanoa

TT5. Jos Teillä on korkeakoulututkinto, mitä seuraavista aloista olette opiskelleet pääaineenanne? (Jos Teillä ei ole korkeakoulututkintoa, siirtykää kysymykseen TT6)

- (a) Humanistinen ala
- (b) Oikeustiede
- (c) Taloustiede
- (d) Yhteiskuntatieteet
- (e) Lääketiede
- (f) Luonnontieteet
- (g) Tekniset tieteet
- (h) Kasvatustiede (ml. opettajankoulutus)
- (i) En mitään edellä mainituista

TT6. Mikä on nykyinen siviilisäätynne?

- (a) Naimaton
- (b) Avioliitossa tai muussa rekisteröidyssä parisuhteessa
- (c) Avoliitossa
- (d) Eronnut tai asumuserossa
- (e) Leski
- (f) Muu

TT7. Kuuluuko talouteenne lapsia?

- (a) Ei
- (b) Kyllä, yhteensä _____ lasta, joista _____ alle 18-vuotiaita

TT8. Mikä on nykyinen asuinpaikkanne?

- (a) Kaupungin keskusta
- (b) Esikaupunkialue tai kaupunkilähiö
- (c) Kuntakeskus tai muu taajama
- (d) Maaseudun haja-asutusalue

TT9. Mikä on ammattiasemanne tällä hetkellä? (Valitkaa vain yksi vaihtoehto)

- (a) Johtava asema
- (b) Ylempi toimihenkilö
- (c) Alempi toimihenkilö
- (d) Työntekijä
- (e) Maatalousyrittäjä
- (f) Yrittäjä
- (g) Opiskelija
- (h) Hoidan lapsia/kotia/omaisia
- (i) Työtön/lomautettu
- (j) Eläkeläinen
- (k) Muu

TT10. Nykyinen työnantajanne? (Valitkaa vain yksi vaihtoehto)

- (a) Kunta/kuntayhtymä
- (b) Kunnan yhtiö/liikelaitos
- (c) Valtio/muu julkinen
- (d) Ns. kolmas sektori (esim. voittoa tavoittelematon järjestö/yhdistys tms.)
- (e) Oma yritys/itse työllistynyt
- (f) Yritys
- (g) En ole mukana työelämässä
- (h) Muu

TT11. Mitkä ovat taloutenne yhteenlasketut vuositulot veroja vähentämättä?

- (a) alle 10 000 €
- (b) 10 001-20 000 €
- (c) 20 001-30 000 €
- (d) 30 001-40 000 €
- (e) 40 001-55 000 €
- (f) 55 001-65 000 €
- (g) 65 001-75 000 €
- (h) 75 001-85 000 €
- (i) 85 001-95 000 €
- (j) 95 001-110 000 €
- (k) yli 110 000 €
- (l) En osaa/halua sanoa

TT12. Mikä on äidinkielenne?

- (a) suomi
- (b) ruotsi
- (c) Jokin muu

TT13. Kuinka kiinnostunut olette politiikasta?

- (a) Erittäin kiinnostunut
- (b) Jonkin verran kiinnostunut
- (c) Vain vähän kiinnostunut
- (d) En lainkaan kiinnostunut
- (e) En osaa sanoa

TT14. Kuinka paljon tietämystä yhteiskunnallisten asioiden ymmärtämiseksi katsotte saaneenne...? (Arvioikaa vain niitä, joista Teillä on kokemusta)

	Erittäin hyvän	Hyvän	Keskinker- taisen	Heikon	En mitään
Peruskoulussa/kansakou- lussa/keskikoulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Lukiossa	☐	☐	☐	☐	☐
Ammattikoulussa/amat- tikorkeakoulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Yliopistossa/korkeakoulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Kotona	☐	☐	☐	☐	☐
Ystävä- ja/tai tuttavapiirissä	☐	☐	☐	☐	☐
Itseopiskelun kautta	☐	☐	☐	☐	☐

TT15. Miten läheiseksi tai etäiseksi koette seuraavat puolueet itsellenne?

	Erittäin läheiseksi	Läheiseksi	En etäiseksi enkä läheiseksi	Etäiseksi	Hyvin etäiseksi
Kansallinen Kokoomus	☐	☐	☐	☐	☐
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	☐	☐	☐	☐	☐
Suomen Keskusta	☐	☐	☐	☐	☐
Perussuomalaiset	☐	☐	☐	☐	☐
Ruotsalainen Kansanpuolue	☐	☐	☐	☐	☐
Kristillisdemokraatit	☐	☐	☐	☐	☐
Vihreä Liitto	☐	☐	☐	☐	☐
Vasemmistoliitto	☐	☐	☐	☐	☐

TT16. Miten läheiseksi tai etäiseksi koette seuraavat kansalaisjärjestöt itsellenne?

	Erittäin läheiseksi	Läheiseksi	En etäiseksi enkä läheiseksi	Etäiseksi	Hyvin etäiseksi	En tunne järjestön toimintaa
Amnesty International	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Greenpeace	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ATTAC	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maan ystävät	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Transparency International	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sadankomitea	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oikeutta eläimille	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Suomen luonnosuojeluliitto	☐	☐	☐	☐	☐	☐

TT17. Mikä tai mitkä seuraavista ovat vaalit, joissa äänestämistä pidätte itsellenne erittäin tärkeänä?

- Kunnallisvaalit
- Eduskuntavaalit
- Presidentinvaalit
- Europarlamenttivaalit
- En koe äänestämistä tärkeänä (→ siirtykää kysymykseen TT19)

TT18. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tapaa, jolla päätätte, mitä puoluetta ja/tai ehdokasta äänestätte?

- (a) Äänestän aina saman puolueen ehdokasta
- (b) Äänestän sitä puoluetta/ehdokasta, joka kulloinkin vaikuttaa mielestäni parhaalta
- (c) Otan selvää puolueiden/ehdokkaiden mielipiteistä niissä asioissa, jotka ovat minulle tärkeitä ja äänestän sopivinta ehdokasta
- (d) Haen itselleni sopivan ehdokkaan vaalikoneen kautta

TT19. Mitä seuraavista pidätte itsellenne mielekkäänä tapana osallistua yhteiskunnallisesti?

	Erittäin mielekkäänä	Mielekkäänä	Jonkin verran mielekkäänä	En lainkaan mielekkäänä
Mielipidekirjoituksen kirjoittaminen	☐	☐	☐	☐
Mielenosoitukseen osallistuminen	☐	☐	☐	☐
Äänestäminen vaaleissa	☐	☐	☐	☐
Puolueen tai muun poliittisen järjestön toimintaan osallistuminen	☐	☐	☐	☐
Muuhun kuin poliittiseen järjestö- tai yhdistystoimintaan osallistuminen	☐	☐	☐	☐
Protestiäänestäminen	☐	☐	☐	☐
Yhteydenotto päätöksentekijään (esim. poliitikko, virkamies)	☐	☐	☐	☐
Kansalaisaktivismi (esim. ostoboikotit, kadun-/talonvaltaus)	☐	☐	☐	☐
Vaalikampanjaan osallistuminen	☐	☐	☐	☐
Internetin kautta tapahtuva osallistuminen (esim. nettiadressit, -kyselyt, -keskustelut)	☐	☐	☐	☐

TT20. Miten aktiivisesti toimitte seuraavissa yhteiskunnallisissa järjestöissä ja yhteisöissä?

	Erittäin aktiivisesti / luottamus- tehtävässä	Aktiivisesti	Satunnaisesti	En ole mukana toiminnassa
Tuottaja- tai yrittäjäjärjestö	☐	☐	☐	☐
Ammattiyhdistys tai -järjestö	☐	☐	☐	☐
Kylä- tai kaupunginosayhdistys	☐	☐	☐	☐
Asukasyhdistys	☐	☐	☐	☐
Liikunta- tai urheiluseura/-järjestö	☐	☐	☐	☐
Kulttuurijärjestö	☐	☐	☐	☐
Nuoriso- tai opiskelijajärjestö	☐	☐	☐	☐
Maanpuolustusjärjestö	☐	☐	☐	☐
Eläkeläisjärjestö	☐	☐	☐	☐
Ympäristöjärjestö	☐	☐	☐	☐
Vapaaehtoisjärjestö (esim. Punainen Risti, Mannerheimin lastensuojeluliitto)	☐	☐	☐	☐
Poliittinen järjestö tai puolue	☐	☐	☐	☐
Vanhempainyhdistys (Koulu, päiväkoti tms.)	☐	☐	☐	☐
Muu yhdistys	☐	☐	☐	☐

TT21. Mikäli olette mukana seuraavien yhteiskunnallisten järjestöjen tai yhteisöjen toiminnassa, mikä on itsellenne tärkein syy olla mukana toiminnassa?

	Vapaa- ajan vieto	Yhteiskunnallinen vaikuttaminen / aatteelliset syyt	Henkilökohtainen hyöty (verkostot, urakehitys tms.)	Muu syy
Tuottaja- tai yrittäjäjärjestö	☐	☐	☐	☐
Ammattiyhdistys tai -järjestö	☐	☐	☐	☐
Kylä- tai kaupunginosayhdistys	☐	☐	☐	☐
Asukasyhdistys	☐	☐	☐	☐
Nuoriso- tai opiskelijajärjestö	☐	☐	☐	☐
Maanpuolustusjärjestö	☐	☐	☐	☐
Eläkeläisjärjestö	☐	☐	☐	☐
Ympäristöjärjestö	☐	☐	☐	☐
Poliittinen järjestö tai puolue	☐	☐	☐	☐
Vanhempainyhdistys (Koulu, päiväkoti tms.)	☐	☐	☐	☐

TT22. Kuinka monessa yhdistyksessä olette tällä hetkellä jäsenenä?

Yhteensä _____ yhdistyksessä

TT23. Miten tärkeinä pidätte itsellenne seuraavia kanavia seurata ja hankkia tietoa yhteiskunnallisista asioista?

	Erittäin tärkeänä	Tärkeänä	Melko tärkeänä	En lainkaan tärkeänä
Televisio	☐	☐	☐	☐
Valtakunnalliset tai paikalliset sanomalehdet	☐	☐	☐	☐
Iltapäivälehdet (esim. Ilta-Sanomat, Iltalehti)	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐
Aikakauslehdet	☐	☐	☐	☐
Ammattilehdet ja -kirjallisuus	☐	☐	☐	☐
Internet	☐	☐	☐	☐
Järjestö- tai puolue toimintaan osallistuminen	☐	☐	☐	☐
Viranomaisten, järjestöjen, oppilaitosten tms. järjestämät tilaisuudet	☐	☐	☐	☐
Tiedotusfoorumi (esim. Eurooppa-tiedotus, kunnalliset tietopalvelut)	☐	☐	☐	☐
Yhteydenotto päätöksentekijään (poliitikko, virkamies tms.)	☐	☐	☐	☐
Keskustelut ystävä-, perhe- ja tuttavapiirissä ja/ tai kollegoiden tms. kanssa	☐	☐	☐	☐

TT24. Kuinka usein tavallisesti seuraatte politiikkaa tai yhteiskunnallisia asioita televisiosta ja radiosta?

	Televisio	Radio
Päivittäin	☐	☐
2-6 kertaa viikossa	☐	☐
Kerran viikossa tai muutaman kerran kuukaudessa	☐	☐
Kerran kuukaudessa tai harvemmin	☐	☐
En koskaan	☐	☐

TT25. Kuinka usein tavallisesti luette sanomalehdistä...?

	Päivittäin	2-6 kertaa viikossa	Kerran viikossa tai muutaman kerran kuukaudessa	Kerran kuukaudessa tai harvemmin	En koskaan
Paikallisuutiset	☐	☐	☐	☐	☐
Kotimaan uutiset	☐	☐	☐	☐	☐
Ulkomaan uutiset	☐	☐	☐	☐	☐
Talosuutiset	☐	☐	☐	☐	☐
Pääkirjoitukset ja kolumnit	☐	☐	☐	☐	☐
Asiantuntija-artikkelit (Aliot, vieraskynät tms.)	☐	☐	☐	☐	☐
Mielipidekirjoitukset	☐	☐	☐	☐	☐

TT26. Kuinka paljon tavallisesti (puolen tunnin tarkkuudella) käytätte aikaa päivässä...?

Television katseluun: _____ tuntia

Radion kuunteluun: _____ tuntia
(Kuunteluksi ei lasketa esim. radion pitämistä päällä taustamusiikkia tms. varten)

Sanomalehtien lukemiseen: _____ tuntia

Internetin käyttöön: _____ tuntia

TT27. Valitkaa seuraavista enintään kolme (3) pääasiallista tapaanne käyttää internetiä?

- Työhön, opiskeluun tms. liittyvä tiedonhaku
- Harrastuksiin tai vapaa-aikaan liittyvä tiedonhaku
- Työhön liittyvä yhteydenpito (esim. asiakkaisiin, kollegoihin)
- Yhteydenpito kavereihin tai tuttaviiin sähköpostitse
- Juoksevien asioiden hoitaminen (laskunmaksu, matkojen varaus, ostosten tekeminen tms.)
- Keskustelupalstoilla tms. foorumeilla keskusteleminen (chat, irc tms.)
- Ajankohtaisten tapahtumien seuraaminen
- Musiikin, videoiden tms. lataaminen omalle tietokoneelle
- Verkkopelien pelaaminen
- En käytä internetiä

Y1. Miten hyvin itse arvioitte tuntevanne politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita?

- (a) Erittäin hyvin
- (b) Hyvin
- (c) Melko hyvin
- (d) En kovinkaan hyvin
- (e) Heikosti
- (f) En osaa arvioida

Y2. Poliitikka voidaan ymmärtää monin eri tavoin. Miten hyvin alla luetellut väittämät sopivat omaan käsitykseenne politiikasta?

	Sopii erittäin hyvin	Sopii melko hyvin	Sopii melko huonosti	Sopii erittäin huonosti	En osaa sanoa
Politiikassa on kyse ainoastaan henkilökohtaisen hyödyn tavoittelusta	☐	☐	☐	☐	☐
Politiikka on julkista toimintaa	☐	☐	☐	☐	☐
Politiikka on yhteisten asioiden hoitamista	☐	☐	☐	☐	☐
Politiikka on kilpailua vallasta	☐	☐	☐	☐	☐
Politiikan sisältöön vaikuttaminen edellyttää osallistumista	☐	☐	☐	☐	☐
Politiikka on ristiriitojen ratkaisemista	☐	☐	☐	☐	☐
Politiikka ei vaikuta tavallisen ihmisen elämään	☐	☐	☐	☐	☐
Politiikka luo yhteisön pelisäännöt	☐	☐	☐	☐	☐

Y3. Miten suhtaudutte käsitteeseen demokratia?

- (a) Erittäin myönteisesti
- (b) Myönteisesti
- (c) En myönteisesti enkä kielteisesti
- (d) Kielteisesti
- (e) Erittäin kielteisesti

Y4. Minkä tai mitkä seuraavista ominaisuuksista liitätte käsitteeseen demokratia?

- (a) Kansalaisten oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan sekä elinympäristönsä kehittämiseen
- (b) Vallankäyttäjien velvollisuus arvioida eri näkemyksiä tasapuolisesti
- (c) Korkea verotusaste
- (d) Oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen
- (e) Maksuton koulutus ja terveydenhoito
- (f) Miesten ja naisten välinen tasa-arvo
- (g) Puolueiden välinen vapaa kilpailu vallasta
- (h) Kansalaisten mahdollisuus vaihtaa poliittiset vallanpitäjät
- (i) Enemmistön tahdon toteutuminen
- (j) Poliittisen opposition toimintavapaus
- (k) Täystyöllisyyden tavoittelu
- (l) Vapaat, yhtenäiset ja salaiset vaalit
- (m) Tasainen tulonjako
- (n) Mielipiteenvapaus
- (o) En mitään edellä mainituista

Y5. Jos arvoitte suomalaista demokratiaa edellä demokratiaan liittämienne kriteerien valossa, minkä kouluarvosanan antaisitte demokratian toimivuudelle tällä hetkellä Suomessa (asteikko 4-10)?

S3. Mitä tarkoitetaan käsitteellä vaalipiirijako?

- (a) Vaaleissa annettujen äänten alueellista jakautumista
- (b) Vaaleissa ehdolla olevien ehdokkaiden alueellista jakautumista
- (c) Tiettyä ehdokasta äänestäneiden henkilöiden alueellista jakautumista
- (d) Vaaleilla täytettävien edustajapaikkojen alueellista jakoa

S4. Suomessa puolueet ovat olennaisia politiikan toimijoita. Miten tärkeänä pidätte puolueiden toimintaa seuraavilla osa-alueilla?

	Erittäin tärkeänä	Tärkeänä	Melko tärkeänä	En lainkaan tärkeänä	En osaa sanoa
Kansalaiskeskustelun ylläpitämien	☐	☐	☐	☐	☐
Poliittisten johtajien rekrytointi	☐	☐	☐	☐	☐
Monikulttuurisuuden tukeminen	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteiskunnallisten intressien yhteenkokoaminen ja yhteensovittaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Ehdokasasettelu vaaleissa	☐	☐	☐	☐	☐
Vastuu kansalaisten hyvinvoinnista	☐	☐	☐	☐	☐
Kansan sivistystason edistäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Vastuu koko yhteiskunnan tasapainoisesta kehityksestä	☐	☐	☐	☐	☐

S5. Suomessa myös kunnissa ja kaupungeissa tehdään poliittisia päätöksiä. Minkä poliittisen päätöksentekijän kuntalaiset valitsevat suoraan kunnallisvaaleissa?

- (a) Kunnanhallituksen
- (b) Kunnanjohtajan
- (c) Kunnanvaltuuston
- (d) Lääninhallituksen

S6. Kuka on tällä hetkellä nykyisen asuinkuntanne kunnan- tai kaupunginjohtaja?

S7. Mikä puolue on tällä hetkellä paikkamäärältään nykyisen asuinkuntanne kunnan- tai kaupunginvaltuuston suurin puolue?

S8. Kuinka usein kunnallisvaalit järjestetään Suomessa?

- (a) Joka toinen vuosi
- (b) Joka kolmas vuosi
- (c) Joka neljäs vuosi
- (d) Joka viides vuosi

S9. Minkä poliittisen päätöksentekijän kansa valitsee Suomessa suoraan parlamenttivaaleissa?

- (a) Hallituksen
- (b) Pääministerin
- (c) Presidentin
- (d) Eduskunnan

S10. Kuka toimii tällä hetkellä Suomen pääministerinä ja mitä puoluetta hän edustaa? (Merkitkää puolueeksi SIT, mikäli henkilö ei mielestänne edusta mitään puoluetta)

Nimi: _____

Puolue: _____

S11. Mikä tai mitkä seuraavista kuuluvat perustuslain mukaan eduskunnan tehtäviin?

- (a) Ulkopoliitiikan johtaminen
- (b) Lakien säätäminen
- (c) Euroopan unionin (EU) asioiden kansallinen valmistelu
- (d) Valtiontaloudesta päättäminen

S12. Valitkaa seuraavista ne puolueet, jotka ovat tällä hetkellä edustettuina maamme hallituksessa?

- (a) Kansallinen Kokoomus
- (b) Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
- (c) Suomen Keskusta
- (d) Perussuomalaiset
- (e) Ruotsalainen Kansanpuolue
- (f) Kristillisdemokraatit
- (g) Vihreä Liitto
- (h) Vasemmistoliitto

S13. Kuinka usein eduskuntavaalit tulee vähintään järjestää Suomessa?

- (a) Kolmen vuoden välein
- (b) Neljän vuoden välein
- (c) Viiden vuoden välein
- (d) Kuuden vuoden välein

S14. Milloin eduskuntavaalit järjestetään seuraavan kerran? (Ilmoittakaa vaaliajankohdan vuosi ja kuukausi)

Vuosi: _____ Kuukausi: _____

S15. Vaalijärjestelmä muuttaa vaaleissa annetut äännet edustajapaikoiksi. Suomessa äänestäjät antavat äänensä valitsemalleen ehdokkaalle. Millä tavoin tämä ehdokkaalle annettu ääni vaikuttaa?

- (a) Kunkin ehdokkaan henkilökohtaiset äännet lasketaan yhteen ja vaalipiiristä valitaan eniten henkilökohtaisia ääniä saanut ehdokas
- (b) Kunkin ehdokkaan henkilökohtaiset äännet lasketaan yhteen ja vaalipiirin paikat täytetään henkilökohtaisten äänien mukaisessa järjestyksessä
- (c) Kullekin ehdokkaalle lasketaan ehdokkaan puolueen kokonaisäänimäärän perusteella nk. vertailulukku. Vaalipiirin paikat täytetään näin saatujen vertailulukujen mukaisessa järjestyksessä.
- (d) Kukin puolue saa vaalipiirin paikoista omaa ääniosuuttaan vastaavan osuuden. Puolueet saavat paikat täytetään puolueen asettamalta ehdokaslistalta ehdokasjärjestyksessä.

S16. Kuinka monta kansanedustajaa kuuluu eduskuntaan? _____**S17. Kuka toimii tällä hetkellä eduskunnan ensimmäisenä puhemiehenä ja mitä puoluetta hän edustaa? (Merkitkää puolueeksi SIT, mikäli henkilö ei mielestänne edusta mitään puoluetta)**

Nimi: _____

Puolue: _____

S18. Seuraavassa on lueteltu kaikki nykyisessä eduskunnassa edustettuina olevat puolueet. Merkitkää neljä (4) paikkamäärältään suurinta puoluetta (1=suurin, 2=toiseksi suurin jne.):

- _____ Kansallinen Kokoomus
- _____ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
- _____ Suomen Keskusta
- _____ Perussuomalaiset
- _____ Ruotsalainen Kansanpuolue
- _____ Kristillisdemokraatit
- _____ Vihreä Liitto
- _____ Vasemmistoliitto

S19. Minkä kahden puolueen yhteistyöstä on käytetty käsitettä punamulta?

- (a) Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen ja Kansallisen Kokoomuksen
- (b) Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen ja Suomen Keskustan
- (c) Vasemmistoliiton ja Suomen Keskustan
- (d) Vasemmistoliiton ja Kansallisen Kokoomuksen

S20. Mikä tai mitkä seuraavista kuuluvat perustuslain mukaan pääministerin tehtäviin?

- (a) Valtioneuvoston toiminnan johtaminen
- (b) Ylimpien virkamiesten nimittäminen
- (c) Presidentin tehtävien hoitaminen tämän ollessa estynyt
- (d) Hallituksen ministerien nimittäminen ja erottaminen

S21. Mitä puoluetta äänestitte viime eduskuntavaaleissa?

- (a) Kansallinen Kokoomus
- (b) Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
- (c) Suomen Keskusta
- (d) Perussuomalaiset
- (e) Ruotsalainen Kansanpuolue
- (f) Kristillisdemokraatit
- (g) Vihreä Liitto
- (h) Vasemmistoliitto
- (i) Muu
- (j) En ollut äänestysikäinen
- (k) En äänestänyt
- (l) En halua vastata

S22. Mikä on Suomessa noudatettava valtion ja kuntien välisen tehtävänjaon pääperiaate?

- (a) Kunnat päättävät itse kaikista asioistaan
- (b) Alue- ja kuntaministeri johtaa kuntien toimintaa
- (c) Valtio päättää kuntien perustehtävät, jotka kunnat toteuttavat
- (d) Lääninhallitus päättää alueensa kuntien tehtävät

S23. Nimetkää yhden eduskunnassa edustettuna olevan puolueen puheenjohtaja:

Nimi: _____

Puolue: _____

S24. Suomessa noudatetaan nk. parlamentarismien periaatetta. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tätä periaatetta?

- (a) Kansa valitsee eduskunnan
- (b) Kansanedustajan tulee päätöksissään noudattaa äänestäjien tahtoa
- (c) Hallituksen tulee nauttia eduskunnan enemmistön luottamusta
- (d) Hallituksen tulee nauttia presidentin luottamusta

S25. Suomessa on 1960-luvulta lähtien käyty nk. kolmikantaneuvotteluja. Ketkä ovat olleet näiden neuvottelujen pääosapuolet?

- (a) Presidentti, pääministeri ja valtiovarainministeri
- (b) Valtio, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt
- (c) Kunta-, kaupunki- ja maakuntajohtajat
- (d) Suomi, Ruotsi ja Norja

S26. Mitä tarkoitetaan lyhenteellä TUPO?

- (a) Tuloveron poistamiseen tähtäviä suunnitelmia
- (b) Tuulivoimapainotteinen energiapolitiikkaohjelma
- (c) Tulopoliittista kokonaisratkaisua
- (d) Tuloveroprosentin oikaisumenettelyä

S27. Suomen perustuslaki säätelee maamme ulkopoliittikan toimivaltasuhteet. Mikä seuraavista vaihtoehdoista täydentää perustuslain määritelmän: ”Suomen ulkopoliittikkaa johtaa”...

- (a) tasavallan presidentti yhteistoiminnassa ulkoministerin kanssa.
- (b) tasavallan presidentti yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa.
- (c) eduskunta yhteistoiminnassa ulkoministerin kanssa.
- (d) ulkoministeri.

S28. Kuinka pitkä on tasavallan presidentin virkakausi?

- (a) Neljä vuotta
- (b) Viisi vuotta
- (c) Kuusi vuotta
- (d) Kahdeksan vuotta

EU1. Mistä vuodesta lähtien Suomi on ollut Euroopan unionin (EU) jäsen?

- (a) 2000
- (b) 1995
- (c) 1986
- (d) Suomi ei ole EU:n jäsen

EU2. Seuraavassa on lueteltu joukko eurooppalaisia valtioita. Mitkä niistä kuuluvat EU:iin? Missä niissä on käytössä yhteisvaluutta euro?

	Kuuluu EU:iin	Käytössä euro
Puola	☐	☐
Ruotsi	☐	☐
Saksa	☐	☐
Norja	☐	☐
Tanska	☐	☐
Sveitsi	☐	☐
Italia	☐	☐
Latvia	☐	☐
Iso-Britannia	☐	☐
Viro	☐	☐

EU3. Mikä tai mitkä seuraavista ovat aloja, joissa jäsenmaat ovat luovuttaneet toimivallan EU:lle?

- (a) Maatalous- ja kalastusasiat
- (b) Koulutus- ja sosiaalipolitiikka
- (c) Ulko- ja turvallisuuspolitiikka
- (d) Kauppapolitiikka

EU4. Minkä EU-toimielimen edustajien valintaan Te voitte vaaleissa suoraan osallistua?

- (a) Komission
- (b) Parlamentin
- (c) Eurooppa-neuvoston
- (d) EU:n neuvoston (ministerineuvoston)

EU5. EU:n tärkeimmät päätökset ovat asetuksia ja direktiivejä. Mikä seuraavista vastaa EU-asetuksen määritelmää?

- (a) Asetus on ei-sitova suositus jäsenmaille
- (b) Asetus on sellaisenaan jäsenmaissa noudatettavaa oikeutta
- (c) Asetus velvoittaa jäsenmaita, mutta jättää kansallisen viranomaisen valittavaksi muodot ja keinot
- (d) Asetus määrittelee EU:n toimielinten valtasuhteet

EU6. EU:n neuvostossa (ministerineuvostossa) jäsenmaiden yhteenlaskettu äänimäärä on 345. Kuinka monta ääntä on Suomella?

- (a) 7
- (b) 3
- (c) 10
- (d) 5

EU7. Kuinka monta edustajaa – ”meppiä” – Suomella on tällä hetkellä Euroopan parlamentissa?

- (a) 10
- (b) 14
- (c) 25
- (d) 27

EU8. Kuinka pitkä on Euroopan parlamentin toimikausi?

- (a) Kolme vuotta
- (b) Neljä vuotta
- (c) Viisi vuotta
- (d) Kuusi vuotta

TA1. Mikä on tällä hetkellä kotikuntanne kunnallisveroprosentti (veroäyri)?

TA2. Kuinka suuret ovat Suomen valtion vuotuiset menot?

- (a) 10-20 miljardia euroa
- (b) 40-50 miljardia euroa
- (c) 100-110 miljardia euroa
- (d) 250-260 miljardia euroa

TA3. Vuoden aikana inflaatio on 3 % ja Virtasen palkkatulot kasvavat 2 %. Miten tämä kehitys vaikuttaa Virtasen ostovoimaan?

- (a) Virtasen ostovoima kasvaa 2 %
- (b) Virtasen ostovoima vähenee 3 %
- (c) Virtasen ostovoima kasvaa 5 %
- (d) Virtasen ostovoima vähenee 1 %

TA4. Palkansaajien palkkatulo on veronalaista Suomessa. Oletetaan, että Virtanen ansaitsee 2 000 euroa kuussa ja Herranen 5 000 euroa kuussa. Mikä seuraavista valtion tuloverotusta koskevista väittämistä teidän mielestänne on lähinnä totuutta?

- (a) Virtasen ja Herrasen veroprosentit ovat yhtä korkeat.
- (b) Virtasen veroprosentti on korkeampi kuin Herrasen.
- (c) Herrasen veroprosentti on korkeampi kuin Virtasen.
- (d) Virtanen ei maksa lainkaan valtion tuloveroa, vain Herranen maksaa sitä
- (e) En osaa sanoa

